

VYSVĚTLIVKY

K jednotlivým dopisům v číselném pořadí podáváme především dataci, zprávu o tvaru dopisu, o jeho vzhledu a o místě uložení. Přitom udáváme tvar dopisů značkami: dvojl. (dvojlist), list, 8° (osmerka), lístek (s udanými rozměry), kor. lístek, zálepka, navštívenka; barvu papíru označujeme zkratkami: bílý(b), modrý(m), žlutý(ž), zelený(z); místo uložení určujeme zkratkami: VM (Šemberovo museum ve Vysokém Mýtě), NM (Národní museum v Praze), UB (archiv Umělecké besedy). Na potřebných místech uvádíme dále poznámky o přípisích a o naší úpravě nezřetelných míst. Konečně připojujeme vysvětlivky k textu.

DOPISY JANA NERUDY

1. Asi 30. srpna 1864 podle dopisu A. V. Šembery, 1 dvojl., 8°, b, VM. *Josefstadt, Lederergasse* – předměstí a ulice ve Vídni; *původní výkres* – A. V. Šembera obdržel podle svého dopisu Zdeňce Šemberové ze dne 31. srpna 1864 asi den předtím od redakce Rodinné kroniky zpět obraz Brandýsa nad Orlicí, jde patrně o obraz domku J. A. Komenského, viz dopis č. 2; *text* – článek A. V. Šembery, viz dopis č. 2.

2. Před 14. zářím 1864 (viz poznámku); papír redakce Rodinné kroniky, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Rodinná kronika – vycházela od 1. oku 1862, redigována V. K. Hofem, Neruda ji redigoval od 26. IX. 1863; *obraz domku Komenského a text* – jsou v Rodinné kronice sv. III, číslo 25 ze dne 17. září 1864 na str. 295 a 298; obraz: Dům Komenského pod Klopotem u Brandýsa nad Orlicí. Dle náčrtu J. Šembery (bratra A. V. Šembery, inženýra a rytce, 1794–1868); článek: A. V. Šembera, Bývalý domek pod Klopotem u Brandýsa nad Orlicí, v němž Amos Komenský sepsal Labyrint světa; *středá* – 14. září 1864 podle Rodinné kroniky, sv. III, č. 25.

3. V listopadu 1867, 1 dvojl., 8°, b, papír Národních listů, NM. *primo loco* (lat.) – na prvním místě; *satirické obrazy* – Šembera nevyhověl; *Ed. Albert* (1841–1900) – český chirurg, žijící ve Vídni, viz dále č. 31 a 33; přírodní lékařské feuilletony psal tehdy do Hálkových Květů; *své verše* – první vydání Knih veršů vyšlo na podzim 1867, referát Ferd. Schulze 12. a 13. prosince 1867 v NL a Vítězslava Háлка v Květech 19. prosince 1867.

4. Koncem roku 1867, 1 dvojl., 8°, b, NM.

váno šťastně došlo – dárek k vánocům; *příspěvky pro můj list* – viz žádost k Albertovi v dop. č. 3.

5. Po 3. lednu 1868, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Drahomíra – hra Josefa Weilena, po prvé hraná 30. prosince 1867 na Dvorním divadle vídeňském (Josef Weilen, českoněmecký básník, rodák tetínský); *referát* – Národní listy, 3. ledna 1868 v rubrice Literatura a umění, přináší zprávu označenou třemi hvězdičkami o Weilenově Drahomíře a podle slov v referátu „píše se nám odtamtud“ soudím, že Neruda otiskl a seškrtnal zprávu V. K. Šembery; *Friedrich Kaiser* (1814–1874) – víd. dramatik, hra *Was ein Weib kann?* (Co žena zmůže?) vyšla r. 1860; *Gustav Heinrich Putlitz* (1821–1890) – něm. dramatik, hra *Unerträglich* (Nesnesitelná) vyšla v r. 1870. Podle zmíněného článku datuji dopis.

6. Po 11. lednu 1868, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Pracuju po příkladu Josefovského divadla – Josefovské divadlo (Josefsstädter Theater) ve Vídni zavedlo podle zprávy NL z 11. ledna 1868, snad Nerudovy, zvláštní představení, kde hrály děti pro děti. Podle zprávy NL zahájil první české pokusy o dětská představení spisovatel Josef Kouble (1825–1886); napsal hry *Rybrcoul* druhý na Krkonoších, *Překvapení*. Jan Neruda dočkal se první hry dětí až koncem roku 1868. Referuje v NL 21. prosince 1868 o hře Františka Pravdy *Učitel ve francouzském zajetí* a o hře Mikuláše Wiesenmanna *V Betlémě* jako o první hře dětí, sehrané 20. prosince 1868.

7. Po 3. květnu 1868, 1 list, 8°, b, NM.

Švanda přijde k Tobě – Pavel Švanda ze Semčic (1821–1890), dramaturg a režisér, hodlal uspořádat tři představení na Josefovském divadle ve Vídni před zahájením pohostinských her své společnosti v Brně (NL z 3. května 1868); k jeho hrám však nedošlo (viz zprávu NL z 13. května 1868);* *Prater* – zábavní park ve Vídni (viz Jan Neruda, *Menší cesty*); *auspicie* (z lat.) – vyhlídky.

8. 20. května [1868], 1 list, 8°, b, VM.

z Prahy na výlet – do Postojné, viz č. 9.

9. 25. května 1868 podle textu dopisu a feuilletonu v NL ze dne 6. června 1868, 1 dvojl., 8°, b, NM.

práci posavadní – V. K. Šembera pomáhal Nerudovi v obstarávání cestovních slev a lístků; *ve středu* – 27. května 1868 vyjel Neruda z Prahy do Terstu

* Ve vysvětlivce k dopisu vznikl rozpor: *Prater* – Josefovské divadlo. Uvádíme jinou možnou dataci, podle zmínky v dopise V. K. Šembery (viz příl. č. 4) o Švandovi padá dopis do let sedmdesátých.

a Postojné; *redakční sluha* – Šembera právě skončil svou činnost v časopise Ost und West, řídil ještě vídeňské mladočeské časopisy Zvon a Hlasy a brzo nato vstoupil do redakce Wandereru, časopisu redigovaného dr. Grossem, jenž podle slov A. V. Šembery v konceptu dopisu z 21. srpna 1871, určeného Juliu Grégrovi – zachoval se v Šemberově museu ve Vysokém Mýtě –, byl poctivým Rakušanem. Wanderer byl i majetkem českého družstva, jak zaznamenal Jan Neruda v podobizně Václava Nedomy, někdejšího redaktora Wandereru, v Humoristických listech 23. září 1882 (viz Podobizny II, str. 93*); *redakce Primorca* – Primorac (Přímořan), chorvatský časopis, vycházel v Terstu; *ústředek rakousko-uherského Lloyd* – ústřední ředitelství námořní dopravní společnosti Lloyd bylo v letech 1861–1891 střídavě ve Vídni a v Terstu; *svatodušní pondělí* – 2. června 1868, tak je datován Nerudův feuilleton v NL 6. června 1868 (Postojna, 2. června, viz Obrazy z ciziny, str. 357); *Pustojna* – Neruda tak píše v prvních časopiseckých otiscích svých cestovních vzpomínek, které později shrnul do Obrazů z ciziny (viz str. 255, oddíl Obrazy z Krajiny); *italské vyslanectvo* – první feuilleton z Italie, o Benátkách, byl feuilleton v NL 8. července 1868 (Obrazy z ciziny, str. 210).

10. V září 1869, po smrti Nerudovy matky, 1. dvojl., 8°, b, NM.

alter ego (lat.) – druhé já, Neruda píše dohromady alterego; *tam a tam* – přes Uhry, Rumunsko a po Černém moři; *v redakční munificenci* – malá štědlost Julia Grégra (1831–1896), mladočeského politika, majitele a vydavatele NL, Nerudova šéfa, v poskytování redakčních záloh; *přílohy* – zachovány asi jen částečně, jde asi o žádost o slevy na dráze, viz i č. 16; *passport* (z franc.) – cestovní pas, zachoval se v Archivu ministerstva vnitra. Miloslav Novotný otiskl v Roku Jana Nerudy, Praha 1952, na str. 113 až 114 fotografie příslušných stránek pasu s visy; *vizírovat* – vidovat; *u Turků a u Rusů* – Neruda jel do Cařihradu po ruské lodi, viz Obrazy z ciziny, Život na moři, str. 75; pas obsahoval i ruské visum, viz Rok Jana Nerudy, str. 114.

11. V listopadu 1869 podle dopisu V. K. Šembery, viz přílohu č. 1, 1 dvojl., 8°, b, NM.

venkovské příbuzenstvo – příbuzní Jana Nerudy se strany otcovy ze Zásmuk. Otec Nerudův Antonín Neruda narodil se v Zásmukách 1784; *Jan Vlach* – Nerudův příbuzný se strany otcovy matky, zemřel 22. září 1869; *rozruch s dědictvím* – Neruda vylicil již dříve v r. 1857–1858 ukvapené naděje svého příbuzenstva na dědictví po bohatém strýci v povídce Vídenský strýc, zachované v táborském archivu, objevené dr. K. Dobešem, otiš-

* Pokud citujeme místa ze spisů Jana Nerudy bez bližších bibliografických údajů, jde o vydání ze Spisů Jana Nerudy v Knihovně klasiků, redigované Ústavem pro českou literaturu Čs. akademie věd a vydávané od r. 1950 Československým spisovatelem, od r. 1953 Státním nakladatelstvím krásné literatury, hudby a umění v Praze.

těné po prvé K. Polákem, viz Arabesky, str. 465 (k její přesnější dataci přispěl Miroslav Laiske v časopise Česká literatura I, 1953, č. 1, str. 51); *záležitost* – V. K. Šembera staral se o dědictví Nerudovo, jak je patrné z jeho dopisu z 30. listopadu 1869 (viz přílohu č. 1).

12. V listopadu [1869] podle Šemberova dopisu ze dne 1. prosince a podle Nerudova feuilletonu (viz pozn. k příloze č. 2), 1 list, 8°, b, NM.

Camillo Sitte (1843–1903) – proslulý vídeňský architekt, pořídil patrně s Šemberou opis; *opis* – závěti Jana Vlacha, opis je zachován v Národním museu v Praze; *50 příbuzných* – jsou to rodiny Votřesova z Kostelce nad Černými lesy, žijící v tu dobu již v Zásnukách, a Vlachova a Nerudova ze Zásnuk. (Podrobněji Mil. Novotný, Život Jana Nerudy I, 1951.) V. K. Šembera zaslal Nerudovi opis a připojil svou zprávu; viz přílohu č. 2.

13. Koncem roku 1869 podle starosti o dědictví, 1 dvojl., 8°, b, NM. *škvrlík* – drobná mince; *advokát Härdtl* – Hugo von Härdtl (Haerdtl), vídeňský advokát, vykonavatel závěti Nerudova příbuzného Jana Vlacha; *Bauernmarkt* – Selský trh ve Vídni; *legát* – odkaz, odkázané peníze dostal Neruda až po návratu z cesty v říjnu 1870 v částce 891 zl.; svědčí o tom písemnosti uložené v Národním museu v Praze; *videňský žurnalista* – t. j. Šembera, který byl tehdy v deníku Wanderer.

14. Koncem r. 1869 jako č. 11, 1 dvojl., 8°, b, NM. *piastr* – peníz španělského původu, používalo se jich na Blízkém a Středním Východě; *charaktery orientální* – orientální písma; *Härdtl* – viz dopis a poznámku č. 13.

15. Koncem roku 1869 podle feuilletonů citovaných v poznámce, 1 dvojl., 8°, ž, NM.

feuilletony o Sardouvi – Victorien Sardou (1831–1901), francouzský dramatik; Neruda psal o Sardouově Vlasti (La Patrie) od 5. ledna 1870 a ve feuilletonu z 12. ledna 1870 dovolává se nepojmenovaného referátu německého.

16. V dubnu 1870 podle počátku cesty na Východ (viz i č. 17), 1 dvojl., 8°, b, VM. – Vidím . . . – Odstavec nejasný, zrušujeme podle smyslu.

Vidím totiž, že se cestě zcela nevyhnu – Neruda odjel před 15. květnem 1870, neboť 19. května 1870 otiskuje v NL feuilleton: V Pešti 15. května (Obrazy z ciziny, str. 371); *povídky dunajské* – jde o Různé lidi z r. 1871, otištěné potom v Arabeskách (viz Arabesky, str. 237), jednak o podobné povídky, které Neruda hodlal napsat ještě později, roku 1876, kdy se měl stát válečným zpravodajem (viz č. 164); *vloni* – srov. datum dopisu č. 10 z r. 1869; *Baziáš, Giurgevo (rum. Giurgiu)* – města v Rumunsku (viz Obrazy z ciziny, str. 310, Bukurešť); *dr. Matthias Oeribauer* – žurnalista, jenž působil tehdy v Triester Zeitung, později i v Reichenberger Zeitung v Liberci; *Tour- a retourlístek* – lístek tam i zpět.

17. V dubnu 1870, krátce po čísle 16, 1 dvojl., 8°, m, NM.

Südbahn – Jižní dráha z Vídně do Terstu, Nerudova žádost o slevu jízdného je zachována v konceptu v Národním museu v Praze; *1 Platz...* – 1 místo v 2. vozové třídě s poloviční jízdenkou téže vozové třídy; *od 16. dubna do 16. července* – podle feuilletonů byl Jan Neruda v době od 24. července do 31. července 1870 už v Praze; *z Vídně dolů* – tratí Vídeň–Terst se Neruda jenom vracel.

18. V dubnu 1870 podle Nerudova odjezdu, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Teď snad konečně se hnu – Neruda odjel až 15. května (viz i č. 17); *Kvartál je dobrý* – čtvrtletní uzávěrka v NL za první nebo druhé čtvrtletí roku 1870, jde-li o předplatné; *Julek* – Julius Grégr (viz č. 10, pozn.); *Lístky* – Neruda lístky nedostal. Vzpomněl na to v červenci r. 1876, kdy šlo o novou cestu (viz dopis č. 190); *Beruda* – viz č. 16; *Braila* (Brajla, Brahila) a *Galac* (Galați) – města v Rumunsku; *Bělehrad* – o návštěvě Bělehradu vypravuje Neruda ve feuilletonu v NL 5. července 1871 v Obrazech z ciziny na str. 305; *Pavel Švanda ze Semčic* – viz dopis č. 7; *Siegmond Schlesinger* – redaktor vídeňských časopisů *Morgenpost*, *Neues Wiener Tagblatt*, autor veseloher; *Adda* – Ada Christenová, vl. jm. Kristina Friederiková (1844–1901), provdaná Bredenová, spisovatelka. Psala verše i drobné povídky, přítelkyně V. K. Šembery, provdala se za Adalmaru Bredena, důstojníka, později výrobce konserv (viz dop. č. 78); Neruda píše Adda i Ada (viz č. 170); *August Švagrovský* (1847–1931) – roudnický průmyslník a podněcovatel kulturního života v Roudnici a v Praze. U Švagrovských v Bechlíně u Roudnice trávil Neruda chvíle oddechu i tvůrčí činnosti. Napsal tam i Písně kosmické.

19. V dubnu 1870, viz i dop. č. 20, zájem o kresby, 1 dvojl., 8°, b, NM.

nápady výtvarné – V. K. Šembera rád doprovázel svoje dopisy ilustracemi; v dopisech s Nerudou se téměř nezachovaly, ale známe jeho kresby z dopisů adresovaných Františce Karáskové, společné to přítelkyni Šemberově i Nerudově (viz i č. 92); *poetka Ada* – vydala r. 1868 jako první sbírku *Lieder einer Verlorenen* (Písně ztracené), r. 1872 druhou sbírku *Stíny* (*Schatten*, viz i č. 18, pozn.).

20. V dubnu 1870, 1 dvojl., 8°, b, NM.

úvodní ilustrace – viz č. 19; *Slavie* – dílo Petra Maixnera (1831–1884), malíře výjevů z minulosti českého národa, vznikla 1870. Maixner vystavoval svoje obrazy v galerii uměleckého závodu Mikuláše Lehmannna (kdysi na Národní tř. č. 9), který je vydával jako *olejový tisk* – barevnou lesklou reprodukcí; *Ada* – viz č. 18, pozn.; *110 liberní zásilka našeho národního umění* – jednak barvotisky z Lehmannova závodu, jednak *střepy* – keramika; *redakční autorita* – Šembera byl tehdy ve Wandereru.

21. Počátkem května 1870, 1 list, 8°, b, NM.

dobrý a milý compaignon – společník, Emanuel Kittl, pražský sládek, otec

pěvkyně Emy Destinové; Neruda mu věnoval Obrazy z ciziny; *item* (lat.) – také; *Tuto vřdaj* – poplatky za pas Kittlův.

22. Počátkem srpna 1870, 1 dvojl., 8°, m, VM.

že jsi se oženil – V. K. Šembera se oženil 28. července 1870 s Marií Schäferovou, která zemřela 15. srpna 1873, jak podle úředních dokladů uložených ve Vys. Mýtě uvedl i Emanuel Škorpil v knize A. V. Šembera, *Pohled na život a dílo*, Vys. Mýto 1946, str. 185.

23. Po 9. lednu 1871, 1 dvojl., 8°, m, VM.

Pondělník Národních listů – vycházel od 9. ledna 1871; *máte zařízení* – v redakci Wanderera; *v sobotu* – 14. ledna 1871.

24. Mezi 18. březnem a 18. květnem 1871, 1 dvojl., 8°, b, NM.

honetní – z francouzského honnête, počestný, čestný; *prohlášení* – V. K. Šembera otiskl 19. května 1871 v NL: Telegrafické zasláno. Tvzení dnešního Pokroku, že jsem já pořadatelem a obstaravatelem nebo spisovatelem důvěrných dopisů a jich dodatků, jest, jak se samo sebou rozumí, sprostá lež. Ve Vídni dne 18. května 1871. Vratislav Šembera, spoluredaktor Wanderera. Na toto prohlášení odvolávají se i Národní listy v úvodním článku v témž čísle. V. K. Šembera odrážel zde útoky staročeků, jak již dříve činil jeho otec A. V. Šembera (viz NL z 23. dubna 1871) současně s Ferdinandem Dattlem a Edvardem Grégrem. Jak z dalších dopisů a poznámek týkajících se vídeňského časopisu Montagsrevue vyplyne, nutno bráti tyto obrany, až na článek A. V. Šembery, kriticky; „*Paříž*“ *jsem otiskl* – podle současných příspěvků o Paříži, otištěných v NL, soudím, že jde o článek: Z Paříže – quartier Montmartre 18. března. Pův. dop., podepsaný značkou -m-. V. K. Šembera mohl psát o vlastních dojmech z Paříže, neboť podle zmíněného konceptu dopisu Grégrovi (viz č. 9 pozn.) byl za prusko-francouzské války v Paříži; *na „Darwina“ čekám* – Neruda psal o Darwinovi na základě brožury Šemberou mu zasláné v NL ve feuilletonech 16. a 23. července 1871: Nedělní kázání na základě Darwinovy nauky (Dle několika učenců zpracováno a překládáno ode mne); později zařadil tyto feuilletony do Žertů, hravých i dravých, str. 248. (Viz i č. 32 a 47).

25. 25. června 1871, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Zítra zadávám svou žalobu – 26. června 1871; v Nerudových dopisech jeví se pobouření způsobené obviněním staročeků, že Jan Neruda má přímý podíl na informacích vídeňského listu Montagsrevue, který od 23. 9. 1870 útočil na české poměry, využívaje rozporů mezi stranou staročeskou a mladočeskou. Záležitost Intime Briefe aus Prag (Důvěrných dopisů z Prahy) vyložil Albert Pražák v Ročence Chudým dětem, 45, 1933, Brno, v článku na str. 66. Vysvětlil tam především i to, jak rozporu mezi oběma českými stranami využívala vídeňská vláda ve svůj prospěch. Albert Pražák, na základě korespondence mezi V. K. Šemberou a J. Nerudou a pomocí

dopisů mezi Juliem Grégrem a V. K. Šemberou, očistil Nerudu od pomluv současných i pozdějších. Vývoj událostí je asi tento: J. S. Skrejšovský (1831–1883), významný činitel strany staročeské, vydavatel a majitel Pokroku, Politik, hlavních to orgánů strany staročeské, 4. dubna 1871 označuje v Pokroku článkem Literární Jidášové za pisatele nebo překladatele dopisů v Montagsrevue V. K. Šemberu a 18. května 1871 v Doslovu k českým Jidášům obvinil z účasti na dopisech i Jana Nerudu. Šembera se ozval až na druhý článek a Neruda odpověděl za několik dní současně s Antonínem Čížkem (1865–1897), právníkem a politikem mladočeským, žalobou, ohlášenou v NL 22. května 1871: (Zasláno.) Včerejší Pokrok přímo a výslovně naznačil mne co původce škandálních dopisů do Montagsrevue a postavil tím mou čest, jediné jmění mé, na pranýř. Prohlašuji vše to, co včerejší Pokrok o spojení mém s Montagsrevue pověděl, od počátku až po konec a každé slovo zvláště za drzou, nestydatou lež. Prohlašuji dále, že jsem již potřebné kroky učinil, aby vše bylo u trestního soudu projednáno. Jan Neruda. Nerudovu neúčast potvrdil V. K. Šembera v NL 25. května 1871. Praví: „Stran p. J. Nerudy odevzdala mi redakce listu Montagsrevue, rovněž ochotna svědectví své přísahou doložit, osvědčení, že p. Jan Neruda ani nejmenšího podílu nemá na ‚důvěrných dopisech Montagsrevue‘. Totéž svědectví i tiskárna Hirschfeldova vydává.“ Dopisy vyměněné mezi Janem Nerudou a V. K. Šemberou ukazují se strany Jana Nerudy především velikou starost a snahu objevit telegram podepsaný slovem Intimus (důvěrník); ale se strany V. K. Šembery, Julia Grégra a Ferdinanda Dattla jeví se málo upřímnosti k Nerudovi. Zejména V. K. Šembera napínal dlouho trpělivost Jana Nerudy, než se k autorství telegramu přiznal, a teprve až po letech jednoznačně odmítl Nerudovu účast na Montagsrevue (viz dop. č. 106 a 107 a přílohu č. 5). Z korespondence Julia Grégra a Ferdinanda Dattla s V. K. Šemberou je zřejmo, že oba dodávali Šemberovi materiál, a jejich účast lze dokázat písemnými doklady, zatím co na Karlu Sabinovi, Emanuelu Bozděchovi a agronomu Horském (1801–1877, podpisoval se rytíř z Horskýsfeldu – viz Jana Nerudy Česká společnost I, str. 260, 399) lpí jenom podezření současníků. Julius Grégr píše na příklad V. K. Šemberovi z Montreux 30. března 1871: „K libovolnému použití posílám Ti tuto historku (o dr. Klaudym, staročeském politiku). P. S. Trochu nudná historka je bezpochyby tatáž, stran které žádal Schik Klappa, aby ji do Montagsrevue nedával.“ (Pozn. Dopis cituje také Albert Pražák v Ročence Chudým dětem, str. 76, a v Nerudovi v dopisech, 2. vyd., 1950, str. 593.) – Podobně Ferdinand Dattel píše 18. ledna 1871 V. K. Šemberovi: „Abysi viděl, že Ti vždy rád vyhovím a přání Tvé vyplním, spěchám, ač mám s vypisováním účtů mých dlužníkův tolik práce, že nevím, kde mně hlava stojí, několika črty podati Tobě materiál k pražským fotografiím.“ Dattel informuje Šemberu o dr. K. O. Čechovi, Fr. A. Urbánkovi, F. S. Stejskalovi–Lažanském. O rázu těchto informací svědčí úryvek: „(K. O. Čech) je důvěrným přítelem Schika a Gutha, dovede se však svojí dělanou ‚bonhomii‘ dotříti do kruhů mladočeských, ve kterých dělá špehouna. Tak na př. dal Schikovi v polemice proti

Nerudovi látku k feuilletonu z rozhovorů s Nerudou, navštívil po několika dnech Ježíška a pouštěje se do intimních řečí, tyto pak za tepla Schikovi donesl. Účelem jeho švingulancí je udělat dobrou partii, a proto prohání se co rejthar kolem oken Šebkových v Karlíně denně, aby činil dojem na dcery milionáře. V ohledu tom je pravý „Chleborád“, a dostav jednou košem, nedá se odstrašit a hledá druhou bohatou partii. To byl redaktor Nro 1. „* Dattel podpisuje svoje dopisy často i krycími jmény Kuliferda a Pivorád. Dattlovy dopisy zachované v archivu Šemberova musea ve Vys. Mýtle obsahují však mimo to zmínky velmi závažného rázu: 8. února 1871 píše Dattel Šemberovi: „Prázdný kuvert s makulaturou na redakci jsem dnes odeslal. Stran Nerudy můžeš býti spokojen. Slíbil, že Ti pošle sám materiál k slíbenému Tvému dopisu o divadelním družstvu, upomenutí ho na to, a kdyby dlouho neposílal, upomeň ho sám.“ 16. února 1871 píše Dattel: „Δ zašle prý slíbené co nejdříve.“ 26. února 1871: „Δ slíbil, že Ti ten týden zcela jistě pošle slíbený materiál, může to býti velmi pikantní!“ 27. března 1871: „Nerudův feuilleton o Umělecké besedě včera Ti jistě neušel, byl však – jak přirozené – příliš mírný.“ (Jde o feuilleton z 26. března 1871, Výstava Umělecké besedy I; Neruda vytýkal zámožným kruhům měštanským a šlechtickým, že nedovedly svými dary vybudovat umělecké galerie, jak se to dělo na př. v Polsku.) 6. dubna 1871 napsal Dattel: „Neruda Ti vzkazuje, abys ho již nechal na pokoji, má prý toho zrovna dost, sice že si Tě musí dobrat ve feuilletonu. Než neškodí.“ – 11. dubna 1871: „Nového nevím dosud nic, ale nic, a doufám, že Ti Hanzí vypomůže.“ 3. května 1871: „Děkuji Ti za zaslání fotografie a čísla, Honzíkovi jsem Fliegende** odevzdal, nepíše však zámyslně – nevím proč.“

Dopisy Dattlovy nutno čísti velmi opatrně, věrohodnost Dattlova je, jak vypsal Jan Neruda Šemberovi v dopise ze dne 4. srpna 1875 (viz č. 106), velmi pochybná. I uvedené ukázky z Dattlových dopisů mluví jen o slibech. Dattlovi se nelíbí ani to, jak Neruda psal o Umělecké besedě, ani to, že nechce psát vůbec. Dattel však asi nemlčel ani před jinými, a odtud vzniklo i mínění Františky Karáskové, rozené Severové, přítelkyně jak V. K. Šembery, tak i Jana Nerudy. (Viz č. 19, 92). Karásková podle Ladislava Quise (Kniha vzpomínek, str. 290) byla sama podezřívána z účasti na Montagsrevue, patrně pro svoje styky s oběma přáteli, a odtud i její výrok,

* *Ignác Schik* (1841–1899) – od r. 1864 redaktor *Politik*; *Klapp* – člen redakce *Montagsrevue*; *Dr. K. O. Čech* (1842–1895) – chemik; *Fr. A. Urbánek* (1842–1919) – zakladatel hudebního nakladatelství; *F. S. Stejskal–Lažanský* (1857–1925) – politik; *Viktor Guth* (1841–1911) – novinář, kritik a dramaturg Král. čes. zem. divadla; *rodina Šebkových* – František Šebek, stavitel a politik; *Dr. Fr. Chleborád* (1839–1911) – politik, pokoušel se povznést sociální a hospodářskou úroveň dělnictva bez vyřešení třídních otázek, ale sledoval i své ziskové zájmy, výhodný sňatek, a proto Dattel srovnává dr. K. O. Čecha s ním.

** *Fliegende Blätter* – mnichovský humoristický časopis, viz č. 590.

který zaznamenal později Antal Stašek ve svých Vzpomínkách na str. 313, že Intime Briefe byly společným dílem V. K. Šembery, Jana Nerudy a Ferdinanda Dattla.

Proti tomu všemu mluví jak sám Neruda, tak i jeho dopisy s Šemberou a především i hluboký rozdíl v nazírání na spisovatelskou nebo novinářskou činnost mezi Nerudou a Dattlem. Neruda napsal na př. ve feuilletonu NL dne 21. května 1871: V Praze 20. května – Proč bychom se neprali? – Měl jsem již jednou čest podotknout, že cokoliv bych tedy měl říci J. S. Skrejšovskému, řeknu mu hezky do očí, v Praze, srozumitelně po česku, se svým jmenem nebo známou mu svou šifrou. Abych se dopouštěl nájezdu à la Montagsrevue, abych trhal snahy svého národa, s nimiž jsem srostl celou duší svou, pro něž jsem dosud vše pracoval a do skonání pracovat neustanu, abych ztrativ sama sebe vše to učinil jen proto, bych mohl vedle toho – vynadat nějakému Skrejšovskému, za to mně věru žádný Skrejšovský na tom božím světě nestojí. – Neruda hájil i Dattlovo nakladatelství, že nerozšiřuje Montagsrevue, feuilletonem z 9. dubna 1871 (V Praze 8. dubna, Něco z příkopní fadesy.). Nedělalo-li to nakladatelství, dělal to Dattel sám: 27. ledna 1871 píše Šemberovi: „Poslední číslo působí velkého hluku, mé je již celé rozdrbané a nemohu se ho domoci, prosím Tě, možno-li, ještě o jedno, poněvadž bych si ho rád uschoval. Pakli se ještě nestalo, byla by dobrá špekulace několika obchodům kněhkupeckým do Prahy číslo to zaslati a Urbánka naškrtnouti – mají ho všichni od prvního do posledního rádi – taková reklama pomůže listu k rozšíření! Nemůžeš si pomyslet to [potěšení], které jsem měl, když ke mně v úterý odpůldne náhodou přišel a já mu s nelíbenou soustrastí jeho biografii přečísti mohl – bratře, to bych Ti byl přál vidět, jak vyvaloval oči, měnil barvu, koktal atd. Byl celý bez sebe – ta metla ho překvapila tak z čista jasna, jako když hrom uhoří!“

Karel Leopold Klaudy (1822–1883) – právník, národně liberální politik, poslanec zemského a říšského sněmu, starosta měst pražských. Ve sporu Ervína Špindlera s Pokrokem byl obhájcem Pokroku a jeho redaktora dr. A. Houšky. Klaudy hájil dr. A. Houšku i proti žalobě Nerudově; *Ervín Špindler* (1842–1918) – básník a překladatel, horlivý pracovník v samosprávě města Roudnice a kulturní pracovník na Podřipsku. Byl v Pokroku 27. dubna 1871 článkem Důvěrné slovo Podřipanů obviněn, že nemá okresní účty v pořádku. Bránil se žalobou, jež projednávána v soudním řízení 22. června 1871 (NL 23. června 1871); *soud už napřed někoho vyloučí* – soud vyloučil svědky Špindlerovy, že dosvědčovali okolnost, kterou doznává sám žalobce (E. Špindler); E. Špindler při vyhrál; *pro primo, pro secundo, pro tertio* (lat.) – za prvé, za druhé, za třetí; *před líčením pře* – tehdejší pravopis byl „pře líčení“; *Herzog, Klapp, Tuchhart, Zehetgruber, Moll, Jautz, Breitenberger* – zaměstnanci redakce, administrace a tiskárny Montagsrevue, kteří v zaslánkách prohlásili, že Jan Neruda nebyl ve spojení s Montagsrevue (NL 28. května 1871); *Intimus* – značka V. K. Šembery, pro Intime Briefe aus Prag, otiskované v Montagsrevue; *Karl Zelli* – státní rada, inspektor telegrafů, byl satiricky vyličen v Šemberově brožuře Důvěrné listy z Pra-

hy na str. 116 (viz i č. 26); *vyjádření* – úřední zpráva o vyšetřování ztracených telegramů vyšla ve Wiener Zeitung 1. července 1871 a zachovala se jako výstřižek v Nerudově pozůstalosti (Ergebniss der amtlichen Untersuchung über angeblichen Verrat und Diebstahl telegraphischer Depeschen); *Sitte* – viz č. 12; *rubrum* (lat.) – stručný obsah žádosti na spis.

26. 28. června [1871], 1 dvojl., 8°, b, NM.

Antonín Čížek – viz pozn. k dopisu č. 25; *vyjádření* – viz dopis č. 25; *Albert Eberhard Schäffle* (1831–1902) – národohospodář a politik, byl členem ministerstva Hohenwartova a měl porozumění pro české snahy. Podle Jakuba Arbese v článku K. V. Šembera contra J. S. Skrejšovský, Rozhledy, 1897, str. 1019, V. K. Šembera zakročil ve věci ztráty cenného blanketu u min. Hohenwarta i Schäffla. *Vilém Vejvoda* – Neruda píše i Vojvoda, metteur en pages (tiskař, který láme sazbu do stránek) v tiskárně Montagsrevue, nepřipojil se hned k Nerudovým svědkům (viz dopis č. 35); *jako Pilát do Kreda* – nevěda jak, bez zásluhy; *šéf* – Julius Grégr, jako vydavatel a majitel Národních listů, nejenže se choval neloyálně k zaměstnancům svého listu, nýbrž i věrolomně k Nerudovi, neboť s V. K. Šemberou společně pracoval v Montagsrevue; *Ipsissima verba* (lat.) – jeho vlastní slova; *charakteristikon* (řec.) – charakteristický znak, výstražné znamení pro budoucnost; *nešpetni před Julkem* – před Juliem Grégrem.

27. Patrně 30. června 1871 (podle dopisu č. 30), 1 dvojl., 8°, b, NM.

Cato – Marcus Porcius Cato Censorius (234–149) – římský státník, své státnické projevy zakončoval proslulou větou Ceterum autem censeo Carthaginem esse delendam – Ostatně soudím, že jest třeba zničití Karthago; Neruda opakoval zase ve svých dopisech „Rukopis telegramu musíš vidět“; *signatury* – poštovní značky; *stampiglie* – poštovní razítka; *Dr. Jan Kučera* (1838–1895) – český politik, člen výboru strany mladočeské; *Josef Lev* (1832–1898) – oper. pěvec, barytonista, věrný přítel Nerudův, viz zde dopisy z r. 1877 a jiné, podobně i Podobizny I, str. 62. Neruda bydlel tehdy u Josefa Lva v Konviktské ulici č. 28 jako podnájemník; *Na Vejvodu* – metér Vejvoda mohl poskytnout fakta potřebná pro Nerudovu obhajobu (viz dopis č. 35); *svatba* – Dattlova svatba byla 6. listopadu 1870. Dattel pozval Šemberu dopisem z 1. listopadu 1870: „V příloze zasílám Ti opětné pozvání k mému slavnostnímu dnu . . .“; *Štěpán* – hotel Štěpán, později Šroubek, nyní Evropa na Václavském náměstí v Praze; *posta* – něm. Posten, položka; *K.* – Jan Karásek, manžel Františky Karáskové, ubytovací komisař, bydlel na Velkém (Staroměstském) náměstí č. 3; *V. K. Hof* (1826–1887) – někdejší redaktor Rodinné kroniky (viz dopis č. 1), tehdy *Kirchenamtskassier* – pokladník zádušní správy; *Prag, Altstadt, Teynhof* – Praha, Staré Město, Týnský dvůr; *Vilém Švela* – JUDr., později advokát v Roudnici nad Labem, přítel Nerudův; *Abzugeben . . .* – Odevzdat Praha, Karlovo náměstí 557, v advokátní kanceláři dr. K. Linhy; *Karel Linha* (1833–1897) – advokát, sokolský pracovník.

28. 2. července 1871, I dvojl., 8°, b, NM.

postoupení Pokroku – oznamují NL dne 2. července: Pokrok přešel z rukou J. S. Skrejšovského do vedení družstva, jehož členy měli býti dr. Fr. L. Rieger s Fr. Palackým. NL doprovázejí zprávu poznámkou: Osvědčení pp. dr. Palackého a dr. Riegra, že noví majitelé Pokroku jsou upřímní a nezištní vlastenci, pevní a odhodlaní přátelé politické svobody, a že hodlají list svůj věnovati působení smířlivému, – naplňuje nás nadějí, že přišla konečně doba, kde každý žurnál bude moci bez osobního roztrpčování důstojně a otevřeně hájiti zásady a pravdy, jimž mužové za ním stojící věnovali život svůj; *Tvá brošurka* – Intime Briefe aus Prag, Důvěrné listy z Prahy, sepsal V. K. Šembera. Ve Vídni 1871, z tiskárny společenské. Alserstrasse 32. V komisi A. G. Steinhausera v Praze. Dattel a Šembera, jak patrno z dopisů Dattlových, přikládali jí na rozdíl od Nerudy taktický význam v tehdejší politickém boji. V úvodu knížky, která má předtitul *Nový apríl**, V. K. Šembera praví na str. XIII–XIV: „Důvěrné listy měly právě býti důvěrnými, efekt jejich spočíval v anonymitě, a neměl proto každý zvědavec moci za oponu pohlednout, pokud já nechtěl. Proto také neučinil jsem J. S. Skrejšovskému tu laskavost, přiznat se k autorství, když on to chtěl ze mne vynutit. Nyní, kdy předsevzatou práci jsem dokončil, se to zlíbilo mně, a proto se nyní klidně přiznávám ku spisovatelství ‚důvěrných listů‘. Ano, činím to jaksi slavně, dodáváje vzhledem ku všelikému ‚podezřívání‘ několika přátel, že jsem spisovatelem důvěrných listů od prvního do posledního řádku, beze všelikého spolučinění toho neb onoho.“ Šembera, jak víme, měl spolupracovníky, ale nutno říci, že klepařské prvky, které vnášeli do svých zpráv Grégr a zejména Dattel, do svých dopisů nepojal. Jinak ovšem, upozornil-li ho Dattel na Nerudův feuilleton o Umělecké besedě (viz zde č. 25, pozn.), Šembera jej rozvinul v duchu svého vášnivého temperamentu. Vynikají i zde shody v mínění o společných přátelích, a proto se Šembera v Důvěrných dopisech (str. 82) zastává Josefa Lva takřka stejnými slovy, jako by to byl učinil Jan Neruda. Šembera se s Nerudou rozcházel v názorech na spisovatelské nebo žurnalistické povolání. Vyjádřil to 18. listopadu 1869 v dopise Františce Karáskové: „S Nerudou se nebudu hádat o Zákřejs. Δ se stal sousedským pěstitelem pučících talentů, sestoupil se své výše kritické kvůli obmezenosti pole činnosti své a literární vůbec – je-li mu Zákřejs talentem, je pro mne Zákřejs (viz č. 76) oslem. – Je to skandál, jak to smutně vypadá v té české literatuře a její kritice. Jaká svěžest v letech 59, 60 – vzdor Hálkům, Uhlířům, Panýrkům** – ale něco aspoň bylo a hýbalo se, a co teď? Politický život prý vše – nahradí. Jakýpak to politický život je? Zmatenost na

* Šembera navazoval na sborník *Apríl* Josefa Martina z r. 1862, zařazoval se tím k útočné satirické tvorbě z let šedesátých.

** *Josef Uhlíř* (1822–1904) – pedagog a básník; *Jan Duchoslav Panýrek* (1839–1903) vydal r. 1862 sbírku básní *Písně z hladu*, příznivě posouzenou J. Nerudou, jinými odmítnutou.

všech stranách. Oh, jak jsem rád, že jsem zase svým.“ Rozdílné stanovisko k našim poměrům nezabránilo V. K. Šemberovi vyznat hlubokou lásku k Nerudovi; učinil tak v dopise Františky Karáskové z 11. ledna 1869: „Vy víte, jak hluboce jde má láska k Nerudovi, a proto také dobře posoudíte můj úsudek o něm.“ – *právní přítel ve Všenorech* – u Prahy, Dr. Antonín Čížek zastupoval Jana Nerudu ve věci Montagsrevue (viz č. 26 „dle náhledu Čížkova . . .“); *Wiener Zeitung* – viz dopis č. 25; *Hoheradl* – v korespondenci V. K. Šembery s Ferdinandem Dattlem se čte Hoherudl, Šembera píše jméno nečitelně; *per Kamil* – Camillo Sitte (viz č. 12) sloužil Nerudovi i Dattlovi jako prostředník pro zasílání dopisů do Vídně.

29. 3. července [1871], 1 dvojl., 8°, b, NM, dodatek pod podpisem psán tužkou.

30. Mezi 3. – 8. červencem 1871, navštívenka, 5 × 9 cm, tištěný podpis, NM.

Psal jsem Ti – dopis z 30. června (viz pravděpodobně č. 27).

31. 7. července 1871 podle časových údajů v textu dopisů č. 31 a 33, 1 dvojl., 145 × 220 mm, NM.

dnes v pátek – 7. července. Viz další dopis: *dnes je neděle* – 9. července 1871; *středa* – 5. července; *třeba bychom se neznali* – Neruda poznal osobně Alberta asi nejdříve až r. 1877 na Šemberově slavnosti.

32. 8. července 1871 podle Nerudova feuilletonu, 1 list, 140 × 160 mm, b, NM.

Zitřejší mírumilovný feuilleton – NL 9. července 1871 („Úkazy nevšímavosti, zároveň důkazy národní zralosti. Radost do budoucnosti. Podle obrazu božího“). Neruda píše: Načpak pořád a pořád uznávat velkých mužů, bylo to tak důstojné a tak pěkné, že v den 6. červenec – den narození i úmrtí Husova – o Husovi naše časopisy ani nemukly! Ale ani jediný, a to je tím pěknější, že nasvědčuje nastalé již velké národní svornosti. – Máme beztoho plnou hlavu věcí důležitějších, je to vyrovnání, korunovace atd. – Lidé zcela nevinní dostanou rády – abych takhle také já dostal nějaký rád! Může si to někdo pomyslit? – já ne, a přece se třesu! – *Julek* – Julius Grégr, viz č. 26; *Darwin* – viz č. 24.

33. 9. července 1871 podle textu dopisu, 1 dvojl., 8°, m, NM.

Albertovu podobiznu – Eduard Albert (viz č. 3 a 31), profesor chirurgie na inšprucké a vídeňské universitě, věnoval se i literatuře; *pro pátek* – 7. července; *je dnes* – 9. července 1871 (viz i č. 31). Tento dopis je opakováním dopisu č. 31.

34. 11. července [1871], 1 dvojl., 8°, b, NM.

Dr. Alois Houška – odpovědný redaktor staročeského listu Pokroku od

11. září 1869; *de dato* – de dato (lat.), z data, ze dne; *Gestern 5 000 Leute . . . Intimus* – Včera 5 000 lidí . . . Intimus; *Slyšel jsem Tě vypravovat* – Neruda bez výčitek přijímá Šemberovo přiznání, že poslal telegram, který byl základem obvinění proti Nerudovi vznesených. Neruda Šemberovi důvěřoval naprosto, svědčí o tom i jeho dřívější prohlášení v NL z 30. května 1869: Když, jak Neruda praví: „obskurní lístek venkovský Budivoj“* napadl V. K. Šemberu za jeho útoky proti určitým osobám českým, Neruda ukazuje, „že neprodajná a nepoddajná povaha Šemberova se již ukázala před soudem“; *mise* (lat.) – posláni.

35. Po 11. červenci 1871, 1 dvojl., 8°, b, tužkou, NM.
zde Vejvoda – Neruda píše Vojvoda, svědectví Vojvodovo, důkaz, rukopis (viz č. 26).

36. 13. července [1871], 1 dvojl., 8°, b, NM.
changement (franc.) – změna, záměna; *Dattlův telegram* – oč šlo, vysvětluje Dattlův dopis V. K. Šemberovi: „V Praze dne 9. června 1870. Rada Zelli pilně vyšetřuje a jsou již mnohé zajímavé detaily vypátrané. Originál mého telegramu od 26. dubna ‚Objednané knihy‘ je v rukou Skrej. a v úřadě telegrafickém byla depeše odeslána dle kopie.“ – *aufgabsbuch* – podací kniha; *Schik* – viz č. 25.

37. V červenci 1871, 1 dvojl., 8°, b, NM.
J. S. S. – J. S. Skrejšovský; *odevřený vizír* – otevřené hledí (výraz z doby rytířství), statečně, bez záludů; *Karel Tůma* – viz pozn. k příloze č. 1; *Hodkovičky* – část Prahy, tehdy letní sídlo Pražanů, pobýval tam Julius Grégr; *Jan Strakatý* (1835–1895) – advokát i notář, syn basisty Karla Strakatého (1804–1868), který první zpíval v Tylově Fidlovačce píseň Kde domov můj, právník, byl i ředitelem Prozatímního divadla, spolužák Nerudův z gymnasia, měl snad poskytnout právní radu; *Josef Lev* – viz č. 27, pozn.; *Doubravice* – nelze blíže určit; *na F.* – na Františku Karáskovou, viz č. 27, pozn.

38. V červenci 1871, 1 dvojl., 8°, b, NM. Doložka připsána tužkou.
Sitte – Camillo Sitte, kreslíř, viz č. 12; *derivovat* – odvodit.

39. V červenci 1871, 1 dvojl., 8°, b, NM.
Tvůj Δ lístek – snad dopis označený Nerudovou značkou.

40. 15. července 1871 podle dopisu č. 41, 1 dvojl., 8°, b, NM.
Čížkův případ – Dr. Antonín Čížek byl současně s Nerudou obviněn z účasti na MR, pře skončena stejně jako případ Nerudův, viz dopis č. 51, pozn.; *villegiatura* (it.) – letní byt; *faktory* – dílovedoucí v tiskárně.

* Budivoj vycházel od r. 1868 v Českých Budějovicích jako politický časopis federalistický, opoziční.

41. 16. července 1871, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Sobotní list – dopis z 15. července, viz č. 40; *konkluse* – závěry; *Kučery* – viz č. 27.; *Skrejši* – Skrejšovského, Neruda píše Skrejšy; *adresy* – F. = Františka Karásková, a = V. K. Hof, b = Vilém Švela, D = Dattel; *o Lvu lokálku* – viz NL z 19. července 1871: Jan Neruda vyvrací pověsti o odchodu Josefa Lva do Vídně; *darwinská brožurka* – Neruda jí užil, viz č. 24; *nejnovější spis můj* – Různí lidé 1871, ohlášen v NL 21. října 1871, dnes v Arabeskách, str. 239 a násl.

42. 18. července [1871], 1 dvojl., 8°, b, NM.

Gestern versprach er . . . – včera to slíbil a dnes dopoledne na potvrzení o přijetí zaslal; *Svatobor* – instituce založená r. 1862 Františkem Palackým na podporu českých spisovatelů; *petice* – Nerudova žádost k Svatoboru o podporu na cestu do Paříže r. 1863. Porotní soud projednávající žalobu Nerudovu vyžádal si žádost k nahlédnutí. Příslušný soudní spis je v pozůstalosti Nerudově; *knif* (něm.) – úskok; *Dattlem to jde nejrychlejš* – dopisovali si prostřednictvím Dattlova komisionáře Feyerera, který byl i členem red. Wanderera.

43. 20. července [1871], 1 dvojl., 8°, b, NM.

Jan Kučera – viz dopis číslo 27; *modifikovalo* – pozměnilo; *J. S. S.* – Josef Stanislav Skrejšovský, viz č. 25, pozn.; *Herzog* – viz č. 25; *Giuseppe Garibaldi* (1807–1882) – bojovník za sjednocení Itálie.

44. Po 20. červenci 1871, 1 dvojl., 8°, b, NM, slova: Dnes šel . . . , kolmo po pravé straně listu, tužkou.

V neděli – 16. července; *v sobotu* – 15. července; *dva listy* – viz č. 40, 41; *Reyer* – snad Feyerer (Neruda rád komolí jména cizího původu), jméno prostředníka, viz č. 42.

45. Po 20. červenci 1871, 1 dvojl., 8°, b, NM.

46. Před 1. srpnem 1871 podle darwinských feuilletonů, 1 list, 8°, b, NM.
od F. – paní Fr. Karásková; *D. Mensch . . .* – Člověk pochází ze zvířete; *původ* – viz č. 47.

47. 1. srpna [1871], vročení doplněno, 1 list, 125 × 220 mm, b, NM.

Neodpověděls mi stran Darwina – patrně nově požadovaný pramen pro feuilletony o Darwinovi, první byl brožurka (viz č. 24 a 32); *do takhle tří článků* – Neruda pokračoval v darwinských feuilletonech v NL 28. a 30. prosince 1871, otiskl je v Žertech, hravých i dravých pod názvem: Načež zase říkání kajícíkovy I, II. Nerudovy feuilletony se zdržely patrně vinou Šemberovou, N. pokračuje až 28. prosince. Jmenoval dva prameny, H. Starka a H. Sallmayera, původní názor prý čerpal z H. Starka.

48. Počátkem srpna 1871, v době, kdy záležitost Montagsrevue byla v klidu, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Josef Richard Vilímek (1835–1911) – zakladatel Humoristických listů, (Humorů); Angerer – závod pro fotografii a zinkografii ve Vídni; *zinkografie* – zmínil se o ní i V. K. Šembera v Důvěrných listech (1871), jako novou tiskařskou techniku vynalezl ji Jakub Husník (1837–1916), který r. 1871 byl ve Vídni učitelem ve Státní tiskárně; Humoristické listy změnily typ obrázků, zejména titulních, až v ročníku 1874; *de facto* (lat.) – ve skutečnosti.

49. Před 13. zářím 1871, 1 list, 8°, b, VM.

Také já jsem se včera vrátil do Prahy. – V. K. Šembera se vrátil do Vídně, v srpnu a září 1871 byl ve Švýcarsku (podle konceptu dopisu A. V. Šembery, viz pozn. k příloze č. 1 a k dopisu č. 9). Neruda se vrátil do Prahy před 13. zářím 1871, toho dne uveřejňuje feuilleton (Stěhování se do zaslíbené země – pruské – ...). Byl na Šumavě podle feuilletonu ze dne 10. září 1871, Eklogy I; praví tam: Abych byl hodně blízko nebi a klidu, zalezl jsem si do šumavských hor; *proces* – ve čtvrtek 14. září 1871, podle následujícího dopisu; toho dne zahájeno zasedání zemských sněmů v západní polovině Rakouska.

50. Před 14. zářím 1871 podle textu dopisu, 1 dvojl., 8°, b, NM.

per Feyerer – prostřednictvím Feyererovým, viz č. 41; *Herzog, Tuchhart atd.* – viz č. 25; *Konviktská ulice*, č. 28 – byt Nerudův v podnájmu u Josefa Lva, v domě paní Blodkové; *Cos mně přivez?* – ze Švýcar, viz č. 49, pozn.

51. Koncem září 1871, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Eliška Krásnohorská (1847–1926) – básnířka a kritička, trpěla od mládí hostcem; *proces* – zakončen Janem Nerudou a dr. A. Čížkem, kteří vzhledem k vážným okolnostem politickým (podle Jakuba Arbesa v čl. V. K. Šembera versus J. S. Skrejšovský, Pelclovy Rozhledy, 1897, spor ukončen na popud Fr. Palackého pro tísnivou situaci politickou, způsobenou nástupem Auerspergovy vlády) vzali svou žalobu zpět, a o věci Montagsrevue rozhodl sbor důvěrníků z tábora mladočeského i staročeského. Smírčí soudcové dr. Vendelín Grünwald a dr. Karel Roth vydali po prozkoumání všeho materiál uprohlášení o naprosté nevině Nerudově i Čížkově. Otiskly je NL 10. listopadu 1871: My nížepsaní, byvše požádání od pánů dr. Antonína Čížka a Jana Nerudy se strany jedné a dr. Antonína Houšky co bývalého redaktora Pokroku se strany druhé za rozhodčí v jejich tiskové při, prohlašujeme, že jsme po bedlivém prozkoumání veškerých nám od strany žalované dodaných dokladů nenabyli ani nejmenšího důvodu k domněnce, že by byli pánové dr. Antonín Čížek a Jan Neruda jakýmkoliv způsobem zúčastnění v podávání hanlivých zpráv o předních mužích národa našeho a v prozrazování jejich důvěrných porad ve vídeňském časopise Montagsrevue pod názvem Intime Briefe aus Prag uveřejňovaných. Dle toho budiž posuzován článek v čísle 140 Pokroku z roku 1871, pokud se týče pana dr. Čížka a pana Jana Nerudy.

V Praze dne 9. listopadu 1871.

Dr. Vendelín Grünwald, Dr. Karel Roth

52. Před 13. březnem 1872, 1 list, 8°, b, VM.

kvartál – čtvrtletník NL 1871, pokud obsahuje feuilletonisticky otištěné Obrazy z ciziny; *panička* – Fr. Karásková; „Obrazy“ nejsou dosud brožovány – ohlášeny byly 13. března, vyšly 14. března, první referát o nich 22. března 1872; *exemplář první* – odměna za starosti s Nerudovou cestou; *přeložím to sám nebo Sládek* – jde pravděpodobně o překlady z amerického povídkáře Bret Harta pro první ročník Lumíra (1873), jsou tam velmi četné, částečně podepsány J. V. Sládkem, částečně bez podpisu (viz i dopis č. 287); *od navrácení se* – kratší pobyt Nerudův mimo Prahu, byl snad ve Vídni, psal totiž v té době stále feuilleton.

53. Po 12. květnu 1872, 1 dvojl., 8°, b, VM.

stran té nejnovější literatury – jde o kapitolu pro nové, IV. vydání A. V. Šemberových Dějin řeči a literatury československé; *Contra Hattala* – spisek: Několik slov k p. Martinu Hattalovi, jež na útoky v Osvětě od něho učiněné pronáší A. V. Šembera, 1872. A. V. Šembera cítil se dotčen článkem Martina Hattaly (1821–1903, profesor slovanského jazykozpytu na universitě v Praze) O všeslovanském jazyku a písmě, Osvěta 1872, str. 207, 297, 379. Pokoušel se i o přímou příležitost polemizovat s články v Osvětě otištěnými. Václav Vlček (1839–1908), hlavní redaktor Osvěty, v dopise z 12. května 1872, zachovaném v museu ve Vys. Mýtě, chlácholí Šemberu, že není potřebí pokládat výklady Hattalovy za osobní urážku, že sám také snáší klidně nájezdy V. K. Šembery na Osvětu; *Nero* – pes V. K. Šembery; *Ambros Neményi* (1852–1904) – maďarský žurnalista; *Servác Heller* (1845–1922) – spisovatel, romanopisec a novelista, žurnalista a kritik, člen redakce Národních listů; *překlad povídek pro děti* – v seznamech knih nakladatelství Dattlova jsou uváděny dětské knihy bez jmen překladatele, nelze zatím určit, která z nich je dílem Nerudovým.

54. Po 30. červenci 1872, po schůzce v bytě K. Sabiny, viz pozn.; 1 list, 8°, b, NM.

aféra Sabinova – dne 30. července 1872 předložil dr. Julius Grégr Karlu Sabinovi v bytě dr. Jana Kučery akta z policejního archivu. Stalo se to před Josefem Barákem, V. Hálkem, Janem Nerudou, Augustem Švagrovským, Emanuelem Tonnerem (1829–1900, pedagog a politik) a jinými. Karel Sabina přiznal, že je psal, a tím bylo potvrzeno, že pod jménem Roman podával policii zprávy o činnosti bulharského vlastence Vasila Dimitrije Stojanova v roce 1861. Jak vývoj událostí ukázal, nebyly obavy Nerudovy marné; ti, kdo Sabinu usvědčili, byli vystaveni policejní persekuci, jako na př. Julius Grégr, Jan Kučera, Em. Tonner, August Švagrovský.

55. 28. srpna 1872, 1 dvojl., 8°, m, NM, datum připsáno tužkou.

pyaemie – talovitost, rozklad krve, velmi vážná choroba, a proto zde snad Neruda jen žertuje; *odpověď Hattalovi* – viz č. 53; *beletristický list* – Lumír, který začal vycházet v lednu 1873. Roku 1873 do prvního ročníku Lumíra V. K. Šembera nepřispěl.

56. Po 8. říjnu 1872 podle článku z Podřipana z téhož dne, 1 list, 8°, b, NM.

„zasláno“ – článek V. K. Šembery, nebyl otištěn, redakce Národních listů nepřála polemikám; *beztaktní korespondence* – jako na př. otiskl Podřipan z 23. srpna 1872, kde oznámil zatčení jakéhosi Ulricha, který národní straně poskytl důkazy o Sabinově konfidentství; *a teď se vyšetřuje* – podle Podřipana z 8. října 1872 byli vyslýcháni dr. Kučera, dr. Tonner, A. Švagrovský; *dobrodiní* – Sabinu podporovali A. Švagrovský i Jan Neruda. Neruda se rozchází s K. Sabinou, až když se před úřady projevil znovu jako udavač, ještě po prozrazení.

57. V říjnu 1872 podle čís. 58, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Père La Chaise – hřbitov v Paříži; *Heinrich Heine* (1799–1856) – německý lyrik, oblíbený Nerudou i Šemberou, je pochován na hřbitově na Montmartru (srov. *Menší cesty, Pařížské obrázky*); *Adolf Strodttmann* (1829–1879) – německý literární historik, zabýval se zejména dílem Heinovým; *éra persekucí* – jevila se v častých přelíčeních pro rušení veřejného pokoje a v konfiskacích časopisů. Policií stíháni r. 1872 A. Tůma, redaktor dělnických novin, Jakub Arbes, Julius Grégr; *ve vídeňských svých listech, ... pokračuj* – v NL jsou v tu dobu feuilletony, nazvané Vídeňské epistoly, z nichž jeden z 12. října 1872 výrazově připomíná pozdější referát Šemberův o Janu Matejkovi (viz dopis č. 58), podepsány jsou značkou □.

58. 6. listopadu 1872 podle Šemberova článku v NL 10. listopadu 1872, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Konkurence s Politikou a Pokrokem – v Politik referuje o Matejkově obraze 15. listopadu 1872 Otakar Hostinský (Matejko: Štěpán Bathory), Pokrok přinesl 24. listopadu 1872 jen oznámení, že Matejkův obraz z Vídně přijde do Krakova a odtud do Prahy. – V. K. Šembera vyhověl Nerudovu přání. NL 10. listopadu 1872 otiskují zprávu: Ve Vídni 8. listopadu. Matejkův nejnovější obraz Štěpán Bathory vystaven ve Vídni. (Značka A.); *Jan Matejko* (1838–1893) – polský malíř. Neruda píše jej pro jeho český původ Matějko; *beletristický list* – Lumír, viz dopis č. 55; *novela* – v Lumíru 1873 nejsou vůbec původní příspěvky V. K. Šembery; *Heine* – viz č. 57.

59. Před 15. listopadem 1872, viz pozn., 1 dvojl., 8°, b, NM.

jsi mne potěšil – Neruda píše si; *článek o Grégrové* – podle dopisu A. V. Šembery Zdeňce Šemberové ze dne 14. listopadu 1872 jde o článek V. K. Šembery v Neues Wiener Tagblattu z 12. listopadu 1872: Von einer braven Frau, týkající se Julia Grégra a jeho paní. Podle téhož dopisu A. V. Š. byl V. K. Šembera 15. listopadu v Praze cestou do Berlína. Dne 26. listopadu 1872 píše Zdeňka otci A. V. Šemberovi, že hájení paní Grégrové je v některých novinách špatně vykládáno. Julius Grégr je prý spojen s Němci. Šlo o tuto věc: Vídeňský časopis Vaterland přinesl zprávu, že paní Grégrová podala žádost k min. předsedovi Auerspergovi, aby její choť Julius Grégr byl pro-

puštěn z vazby. Vaterland byl však nucen otisknout dopis pí Grégrové, že nic takového nepodnikala. Jul. Grégr navštívil svou těhotnou choť jen na jednu hodinu, což mu bylo bez zvláštních zákroků povoleno; u *Ježíška* – restaurace ve Spálené ulici 22, č. pop. 72-II, po dlouhou dobu oblíbené místo Nerudovo a jeho přátel; u *Líbala* – restaurace na nynější Národní třídě (tehdejší číslo 20, č. pop. 116-II, tam podle Ladislava Quise (Kniha vzpomínek II, str. 332) přešel Neruda se svou společností koncem září 1872; *bratřím Tučkům* – závod se zbožím galanterním a porcelánem na Národní třídě, tehdejší číslo 27, č. pop. 1022-I.

60. Před dubnem 1873 podle dopisu č. 64, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Světová výstava – ve Vídni 1873, feuilletony z té doby přešly do Menších cest a Studií, krátkých a kratších II; *Bedřich Tesař* (1835–1890) – architekt, žák Josefa Zítka. Zúčastnil se později stavby Národního divadla.

61. Před 23. dubnem 1873 podle dopisu č. 64, 1 list 8°, b, NM, dopis poškozen, část chybí, doplněn podle Alberta Pražáka, viz Neruda v dopisech, 2. vyd., 1950, str. 616.

ehrenkarta (něm.) – čestný lístek; *telegrafoval jsem ti* – telegram nezachován; *Mit Ausnahme der Wochenkarten* ... – kromě týdenních lístků musí býti všechny ostatní lístky ve výdejně lístků generálního ředitelství osobně vyzvednuty a vlastnoručně podepsány; *für die Dauer* ... – po dobu mé přítomnosti ve Vídni.

62. Před 23. dubnem 1873 (viz dopis č. 64), 1 list, 8°, b, NM.

63. Před 23. dubnem 1873 (viz dopis č. 64), 1 list, 8°, b, NM.
gratislístek – lístek zdarma, volný lístek.

64. 23. dubna 1873, 1 list, 285×233 mm, b, NM.
až v pondělí – přijel asi 28. dubna (pondělí), neboť 1. května 1873 otiskuje v NL feuilleton datovaný: Ve Vídni 29. dubna.

65. Před 28. dubnem 1873 (viz dopis č. 64), 1 list, 8°, b, NM.
Tvá paní těžce stůně – zemřela 15. srpna 1873; *pondělek* – 28. dubna 1873.

66. Před 28. dubnem 1873 (viz dopis č. 64), 1 list, 8°, b, VM.
Métropole místo Höller – hotely ve středu Vídně, byly vyhledávány členy redakce NL (viz dopis č. 374).

67. Mezi 17. až 27. květnem 1873, po návratu z výstavy, 1 dvojl., 8°, b, NM.

N. f. Pr. – Neue freie Presse, vídeňský liberální časopis; *Filip Stanislav Kodým* (1811–1884) – příslušník národní strany svobodomyslné, člen redakce NL, lékař, psal lidovýchovné studie z oboru národopisu, fysiky a

chemie; *abonnement* (franc.) – předplatné; *Friedrich Strampfer* (1823–1890) – divadelní ředitel, řídil ve Vídni v tu dobu divadlo pod Tuchlauben (viz NL 2. listopadu 1873, feuell. Vídeňský klep, označený zn. □, kterou pokládám za Šemberovu), založil komickou operu, později řídil Ringtheater a nakonec Karlstheater, v divadelním podnikání neměl štěstí (viz dopis č. 505); *dr. Matthias Oeribauer* – viz dopis č. 16, Neruda píše zde chybně Eribauer; *Heinrich Porges* (1837–1900) – německý hudební kritik, rodák z Prahy, znalec díla R. Wagnera.

68. 5. června 1873 podle pošt. raz., kor. lístek, VM; adresa: P. T. p. V. K. Šembera, Wien, Redaktion des Wiener Tagblatts.

Strampferovo panství – viz č. 78, bydlil ve Wegscheidhofu; *Chignon* – Zlatý Chignon, Jonasova opereta, připravovaná vídeňským ředitelem Strampferem; Neruda se o ní zmiňuje ve feuilletonu NL 4. května 1873 (*Menší cesty*), *chignon* (fr.) – uzel z vlasů.

69. Před 10. červencem 1873 podle textu dopisu, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Theophil Pisling – vídeňský politik a žurnalista; Neruda měl s ním půtky v letech šedesátých, a proto by se nerad na něho po druhé obracel (Česká společnost I, str. 30, 171–173); *slavnost Jungmannova* – Neruda se jí přece zúčastnil a napsal o ní 13. července 1873 feuilleton: K slavnosti stoletého výročí narozenin Josefa Jungmanna; *slavnost základního kamene* – Neruda vypsál svoje dojmy z ní ve feuilletonu v NL 20. května 1868 (České divadlo II, 336). Ve Vídni však v červenci byl podle feuilletonu z 12. července 1873 Uhry na výstavě, kde praví: Vstoupili jsme z rotundy do východní části . . ., pobyl tam tedy jen jediný den, 11. července 1873; *Josef Schöffel* (*1832) – poslanec říšské rady, persekvovaný pro účast na r. 1848 (viz feuell. NL 2. 11. 1873, Vídeňský klep), získal si zásluhy o zachování Vídeňského lesa. Podle článku v Neues Wiener Tagblatt z 4. července 1873 byl mu odhalen pamětní kámen na vyhlídce podle něho pojmenované, viz č. 85; *Friedrich Schlögl* (1821–1892) – vídeňský feuilletonista, viz i č. 179.

70. Před 24. srpnem 1873 podle textu dopisu, 1 dvojl., 8°, b, NM.

N. f. Pr. – Neue freie Presse (viz dopis č. 67); *popis japonské čajárny ve Vauxhalle* – Vauxhalle byla velká restaurace v Práteru za výstavy r. 1873. Neruda ji popsal ve feuilletonu 24. srpna 1873 (*Menší cesty*); *cholera na výstavě* – Neruda o ní píše v NL 11. května 1873 (*Menší cesty*); *Wiegand* – lipský nakladatel.

71. Před 3. zářím 1873 podle následujícího dopisu, 1 list, 8°, b, NM.

překlady – viz i dopis č. 53; *antraxlíčky* (lat.) – vřídky; *čínský papír* – papír nebo do listu lisovaná dřevina rostliny *Aralia papyrifera*, používá se jí v malířství; *hlava jistého vídeňského žurnalisty* – Šemberův portrét, dostal Neruda až k vánocům 1873 (viz dopis č. 80); *sbíráání mincí* – vánoční dárek r. 1873 (viz dopis č. 80 a také dopis č. 14).

72. Před 3. zářím 1873 podle Nerudova feuilletonu z toho dne, 1 dvojl., 8°, b, NM.

tolary – německé peníze, platily až do r. 1907; *promesa* – poukázka na los, výherní list; *dr. Otakar Čech* – viz dopis č. 25; *Pietro Guarnerio* († 1883) – italský sochař, vytvořil sochu Modlitba dítěte. Neruda o něm píše ve feuilletonu Italské sochy v NL 3. září 1873, zařazeném později do Studií výstavních (Studie, krátké a kratší I).

73. Kolem 28. září 1873 podle dopisu č. 75, 1 dvojl., 8°, b, NM.

dr. Bohumil Ceyp z Peclínovce (1835–1879) – lékař duševních chorob, působil i literárně; Neruda píše Ceyp; *copak tam tropíte* – podle dalšího listu psáno do Pešti.

74. Kolem 28. září 1873 podle dopisu č. 75, 1 dvojl., 8°, b, NM;

v Pešti – viz dopis č. 73; *vyhráls* – na nějaký los, viz č. 72; *vína* – falernské, sicilské; riesling, ryzlink, odrůda bílého vína; Vöslauer wie Liebfrauenmilch, vöslavské víno, nazvané podle rakouských lázní u Vídně, jako Liebfrauenmilch, rýnské víno; bordeaux z „Kosthalle“, víno podávané na vídeňské výstavě v síni, kde se ochutnávaly lahůdky; monachorum, klášterní likér; maraskýn, dalmatská třešňovka.

75. 28. září 1873 podle pošt. raz., kor. lístek, VM; adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion des Wiener Tagblattes; psáno tužkou.

Ceyp – viz dopis č. 73, podle této zmínky o dr. Ceypovi datuji předcházející dopisy; *nemohu na cestu* – koncem r. 1873 už Neruda do Vídně nejel; *servus* (lat.) – otrok, pozdrav asi jako služebník, později obvyklý pozdrav zejména mezi německými studenty.

76. 24. listopadu [1873], vnošení doplněno podle dopisu V. K. Šembery J. Arbesovi 23. II. 1873, 1 dvojl., 8°, b, NM; v rukopise psáno Zakrejs.

Pochopuju velmi dobře – V. K. Šembera dostavil se do redakce Osvěty a velmi prudce zastal se svého otce, jehož jméno jako překladatele říšského zákoníka nebylo v oznámení v NL ze dne 21. listopadu vytištěno; *ženoval* – psáno genoval (z francouzského gêner), ostýchal; *J. V. Sládek* (1845–1912) – básník a překladatel, do NL psal drobné zprávy politické a hlasy tisku, redaktor Lumíra od r. 1877; *Ladislav Quis* (1846–1913) – básník, překladatel, tehdy člen redakce NL a Osvěty, *Otakar Jedlička* (1845–1883) – spisovatel, psal o Janu Husovi, J. Jungmannovi; *František Zákrejs* (1819–1907) – dramatik, kritik Osvěty; *Václav Vlček* (1839–1908) – spisovatel a hlavní redaktor Osvěty; *Karel Sladkovský* – zastupoval redakci, podle paměti S. B. Hellera (Z minulé doby I, str. 93), byl vedle Julia Grégra předním členem redakce NL od r. 1865; *až vyjde* – Julius Grégr, z vazby; *dopisování a telegrafování* – Šembera přispívá r. 1872 do NL; *Sl., Slého* – Sladkovský, zkratky jména Sladkovského; *Vl.* – Vlček.

77. Po 24. listopadu 1873 podle předcházejícího listu, 1 dvojl., 8°, b, VM.
co jsem vše psal a navrhl – Neruda uklidňuje hněv V. K. Šembery, způsobený jednáním v NL.

78. V prosinci 1873, 1 dvojl., 8°, b, NM.

básničky konserv – Ady Christenové (viz dopis č. 18, pozn.); *Wegscheidhof* – místo v Bavorsku, sídlo Strampferovo; *Payerbach* – místo v Dolních Rakousích.

79. V prosinci 1873, navštívenka, NM, podpis Jan Neruda na lici tištěn.

Byl jsem v Brně – ohlasem Nerudova pobytu jsou Hlavičky z moravského sněmu, otiskované v NL od 21. prosince 1873 (viz Česká společnost III); *dubiosní* – pochybný; *christbaum* – vánoční stromček, dárky.

80. Kolem 30. prosince 1873, 1 dvojl., 8°, b, NM, část listu vystřižena, od slova pilně! až k slovu S čím.

podobizna – Šembera vyhověl Nerudovu přání (viz dopis č. 71); *mince* – viz dopis č. 71; *Alfred Waldau* (Josef Valdemar Jaroš, 1837–1882) – česko-německý spisovatel, vydával sbírky překladů z české literatury; *koperty* – obálky s natištěnou adresou. Šembera přešel v tu dobu do Neues Wiener Tagblatt, neboť Wanderer rokem 1873 přestal vycházet.

81. V lednu 1874, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Alfred Berger (1853–1912) – německý dramatik, napsal a vydal tiskem r. 1874 jednoaktovou tragedii *Oenone*, divadelní experiment, o kterém se psalo v Lumíru v říjnu 1873, Neruda ji má ve své knihovně; *Rozvrzané poměry* – po krachu v r. 1873, stupňující se rozpory mezi staročechy a mladočechy.

82. V lednu 1874, 1 list, 8°, b, NM.

do Prahy přijet – V. K. Šembera přijel (viz dopis č. 83); *rudimenta* (lat.) – zbytky, pozůstatky; *psovské, promrzelé živobytí* – staročeská skupina v národní straně spojuje se s konservativními živly, podporuje rakouskou stranu práva, ale trvá na neobeslání říšské rady. Ve volbách do říšské rady v lednu 1874 došlo k rozkolu mezi skupinou mladočeskou a staročeskou, vznikají dvě strany; *šifra* – jde pravděpodobně o šifru □ (viz č. 57); *úterní feuilleton* – neoznačený feuilleton ze 6. ledna 1874 s názvem *Divadelní z Vídně* 4. ledna. Šembera doporučuje hru *Mamzelle Angot* (viz dále dopis č. 87); *u K* – u pí Františky Karáskové; *Schöck* – snad německá výslovnost jména Jack (džek), jde snad o jméno psa; V. K. Šembera měl rád psy a odtud o nich časté zmínky v jeho dopisech s Fr. Karáskovou a s Fr. Vinklerem (1839 – 1899) – novinářem; *sňatek* – Šemberova žena Marie byla v tu dobu už asi půl roku mrtva (viz č. 65, pozn.) a o novém sňatku Šemberově v r. 1874 nejsou doklady; *Oenone* – viz č. 81.

83. 26. února 1874 podle článku v Pokroku, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Z dnešního Pokroku – 26. února 1874; *na divadelní bál* – Pokrok vyčítal Nerudovi, že se zúčastnil divadelního plesu se Šemberou, na kterém stále tkvěla pověst, že útočí v německých novinách na český národ; *Kde je teď Günther* – jde snad o Františka Günthera, bratra redaktora dr. Vincence Andreje Günthera, který do r. 1872 redigoval Slovanický svět (viz zde dopis č. 234).

84. V dubnu 1874 podle odjezdu Sv. Čecha na Východ v polovině května 1874, 1 dvojl., 8°, b, NM, věta pod podpisem připsána tužkou.

pas Čechův – Sv. Čech odjel podle údajů Ferdinanda Strejčka na Východ v polovici května 1874, svoje vzpomínky otiskuje v NL od 6. října 1875; *Presse – spořitelna* – jde o půjčku divadelnímu družstvu, kterou umožnila Česká spořitelna a za kterou bylo družstvo napadáno v německých listech; *Bohuslav Schnirch* (1845–1901) – český sochař, autor trig na Národním divadle; *Servác B. Heller* – Nerudův kolega v redakci NL, viz i č. 53, pozn.

85. 9. června 1874 podle textu dopisu, 1 list, 8°, b, NM.

rajchrátovský feuilleton – správně rajchsrátovský; NL změnily dopisovatele z Vídně, místo značky □ nastoupila značka X, kterou vystřídala značka T. *Julek* – Julius Grégr; *Hálkovy dny v NL* – úterý a čtvrtek, podle vzpomínek S. B. Hellera Neruda od počátku nerad viděl, že byly Hálkovi určeny určité dny pro feuilleton (Z minulé doby I, str. 104); *dnes jsem četl o Schöfflovi* – 9. června 1874, toho dne vyšla v NL pátá část Genrových obrázků z vídeňské sněmovny poslanců, které vycházely od 21. května 1874 označeny značkou T. 9. června 1874 byl napaden Josef Schöffel, kterého si Neruda přátelsky vážil (viz dopis č. 69). Neruda je nespokojen podobně jako V. K. Šembera. Značka T ironicky reaguje na nespokojenost Nerudovu ve feuilletonu 25. června 1874: Δ prý vytýká, že obecnstvu je stále nabízen kapr jako pochoutka. Značka slibuje posloužit jinou lahůdkou – kaviárem, jiným druhem sensačních zpráv.

86. 23. července 1874 podle zmínek v dopise, 1 dvojl., 8°, b, NM.

„žiroflovská opereta“ – opereta Giroflé–Girofla od Lecoqua, Leterriera, Vanlooa hrála se v Praze po prvé 31. března 1875; *Hietzing* – vídeňské předměstí; V. K. Šembera podle dopisu Fr. Vinklerovi z 30. října 1876 bydlel v Hietzingu, píše tam: „K tomu mám pět pejsků a 42 ptáků ve své vile v Hietzingu, . . .“; *Franz Jauner* (1832–1900) – vídeňský herec a divadelní ředitel; *František Kolár* (1829–1895) – malíř, herec a režisér Národního divadla; *v sobotu do Vídně* – sobota 25. připadá v r. 1874 na červenec; *úmorná parna* – červenec; *zítra v pátek* – 24. července 1874 a tedy dnes = čtvrtek 23. července 1874, to je datum dopisu.

87. Před 12. zářím 1874 podle slavnostního představení El. Peškové 19. září 1874, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Jakpak jsi dojel – Šembera byl opět v Praze, únorová návštěva ho tedy neodstrašila (viz dopis č. 83); *Eliška Pešková* (1833–1895) – herečka a autorka veseloher. Slavila 25 let své činnosti, začala hrát 13. září 1849, oslavila jubileum vystoupením v komické opeře Angot, dcera Zeleného trhu, od Clairvillu, Siraudina a Koeninga (viz dopis č. 82 o feuilletonu, kterým Šembera hru doporučil). Neruda vzpomněl jejího výročí feuilletonem v NL 13. září 1874.

88. 11. října 1874 podle narozenin syna Františky Karáskové Jaroslava, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Hálkova smrt – V. Hálek zemřel 8. října 1874; *malichernosti* – viz č. 85, pozn.; *vzpomínky dvacetileté* – vzpomínky z doby před almanachem Máj z r. 1858, z doby literárních počátků roku 1854; Neruda otiskl v Mikovcově Lumíru Oběšence a některé jiné básně, pojaté později do Hřbitovního kvítí, jak uvádí Felix Vodička v Básních Jana Nerudy I, str. 584, Hálek Nekřtěncovu dušičku. Neruda vzpomněl smrti Hálkovy v Humoristických listech krátkou zprávou a v Prostých motivech, Letní XI. Smrt Hálkova znamená i mezník ve vývoji české literatury. Když r. 1875 vychází první sbírka Jar. Vrchlického Z hlubin, je věnována Hálkovi; *Julie Šamberková* (1847–1892) – herečka Prozatímního do r. 1876 i Národního divadla od r. 1884; byla v tu dobu ve Vídni, 19. října vystoupila už zase v Praze ve hře „Ženský boj“ od Scriba a Legouvée; *dnes* – narození syna Františky Karáskové, 11. října 1874; „*poměrně*“ *zdráva* – Františka Karásková neměla valného zdraví, neboť v únoru 1875 zemřela na plicní chorobu (viz dopis č. 92).

89. Před vánocemi 1874 podle článků Nerudových o Jules Vernovi, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Arthur Schopenhauer (1788–1860) – německý filosof, pesimista; *Jules Verne* (1828–1905) – francouzský spisovatel dobrodružných románů, v kterých vydatně využíval vědeckých objevů; Neruda se o něj zajímal a píše o něm častěji od 15. října 1874; *Láci* – Ladislav Quis, obvyklá přezdívka mezi přáteli. *Adda* – viz dopis č. 18.

90. 25. prosince 1874 podle pošt. raz., kor. lístek, VM; adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion des Wiener Tagblattes.

91. V lednu 1875 podle voleb do zemského sněmu, viz pozn., 1 dvojl., 8°, b, NM.

upravení Dunaje – regulace započala 1870 a skončena 1875; *pneumatická pošta* – byla zavedena ve Vídni r. 1875; *řada feuilletonů* – viz Nerudův feuilleton v NL z 10. října 1875: U zbytků světové výstavy, později v Menších cestách pod názvem O dvě leta později; *až po volbách* – volby do zemského sněmu konaly se v lednu 1875.

92. Po 6. únoru 1875 podle úmrtí Františky Karáskové, 1 dvojl., 8°, b, NM. *Františka Karásková* – zemřela ve stáří 33 let na ochrnutí plic 6. února

1875; *přijde k Tobě Dvořák* – Antonín Dvořák (1841–1904), hudební skladatel, dostal v únoru 1875 státní stipendium 400 zl. na cestu do Vídně; *Josef Sucher* (1843–1908) – skladatel a hudební kritik; *spis Sladkovského* – Výklad voleb zástupců dle práva a spravedlnosti byl ohlášen v NL 12. března 1875 (viz dopis č. 98).

93. V únoru 1875, v době Dvořákovy cesty do Vídně, 1 dvojl., 8°, b, NM.
pana Dvořáka – Antonína Dvořáka (viz dopis č. 92).

94. V únoru 1875, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Ferdinand Schulz (1835–1905) – spisovatel, novinář a kritik, v této době činný v redakci NL a Osvěty; *bídáctví* – stupňující se rozpory mezi stranou staročeskou a mladočeskou. Mladočeská strana vyložila svůj program v resoluci sjezdu z 27. prosince 1874: trvá důsledně na aktivní politice a odmítá konservativní směr staročechů. Je za to kaceřována a obviňována z národní zrady; *Orangutang* – dílo Gabriela Maxe (1840–1915), akademického malíře, žáka vídeňské a mnichovské akademie; *byssus II.* – byssus, podhoubí, vlákna, neurčitá hmota, která jako by se stala vzorem Maxovi při znázorňování hmoty a tvaru. Neruda Maxovu techniku odsuzuje (viz dopis č. 101); *krutooka Krista* – Gabriel Max vytvořil obraz Kristův, jehož oči jako by se pohybovaly za divákem, Neruda zavrhoval Maxovo úsilí o senzacnost (viz dopis č. 101); *oblaty* – oplatky, zálepky na dopisy; *Lvovy děti* – děti Josefa Lva, podle feuilletonu O drobotinách v NL 20. května 1875 (nyní Žerty, hravé i dravé) byli to Jarouš, Liduška, Tóna a Manča; *Karl Tobisch* – tehdy redaktor vídeňského Morgenpostu, později Prager Montagsrevue; *Hermann Voget* (1812–1887) – spisovatel, žurnalista a kritik; *Balduin Groller* – Groller, česky závistník; odpovídalo by to rázu Šemberových pseudonymů jako Friedrich Petz (Bručoun), Slavomil Bodlák; Balduin Groller je však žurnalista Albert Goldschneider, nar. 1848 v Aradu. Friedrich Petz redigoval v r. 1882 *Illustr. Oesterreichischer Volkskalender*; *Europa* – vídeňská revue, kterou Neruda měl ve své knihovně.

95. 26. února 1875, 1 dvojl., 8°, b, NM.

paní Malá – Otilie Sklenářová-Malá (1884–1912), tragédka Prozatímního a Národního divadla; *umřela v Temešváru* – první žena Šemberova Marie Pavlína, roz. Schäfrova (viz dopis č. 65, pozn.).

96. Koncem února 1875, 1 dvojl., 8°, b, NM.

divadelní dovolená – Neruda píše v únoru jen zřídka divadelní referáty. Již od 30. října 1874 objevují se nepodepsané referáty nebo se značkou L, a, – m. 13. února první Nerudou podepsaný referát týká se hry J. J. Kolára *Monika*. Neruda však píše zásadní články jako 12. prosince 1874 *Divadlo*, v kterém zkritisoval činnost J. N. Maýra (Meiera), a útočné satiry jako *Drobný divadelní jux*, 13. prosince 74. 13. ledna 1875 hraje se po prvé *Sardouův Rabagas*. Za uvedení Rabagase na scénu, v kterém byla spatřována

staročeská politická demonstrace, činí J. Neruda odpovědným dr. Fr. L. Riegra ve feuilletonu z 17. ledna 1875; *František Horák* – měl kavárnu na místě domu čp. 138 na rohu Národní třídy a ulice Voršilské. Byla společenským střediskem, kde našel tiché útočiště i Jan Neruda se svým přátelským kroužkem (podle Quisovy Knihy vzpomínek II, str. 344); *Pěkné články v té Politice* – *Politik* uveřejnila 27. února 1875 článek Smetanův koncert (přeložil jej Přemysl Pražák v publikaci Neruda a Smetana, r. 1940). Neruda naň odpověděl v NL 28. února 1875 feuilletonem: Nevíte, komu mistr Smetana v Čechách překáží? (viz Neruda, O umění, vyd. Fr. Černý, 1950).

97. 18. března 1875 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion des Wiener Tagblattes.

Tomu Rusovi se to povedlo – Jde snad o výpravu plukovníka Ivanova na řeku Amu-Darja (zpráva NL z 18. března 1875); *jux* (z něm.) – veselí, žert.

98. Po 21. březnu 1875 podle rozpuštění Spolku myslitelů, 1 dvojl., 8°, b, NM.

spis Sladkovského – viz dopis č. 92; *Presse* – číslo kolem 30. března 1875, Jan Neruda v podobizně Adolfa Fischhofa v Humoristických listech 3. června 1882 otiskuje dopis, kterým A. Fischhof vyjadřuje Sladkovskému svůj souhlas s myšlenkami jeho spisu Výklad voleb dle spravedlnosti a práva. Podle Nerudy přiřadil se tento německý liberál k Louis Blancovi a jiným, kteří také příznivě Sladkovského spis ocenili (viz Podobizny II, str. 52); *spolek svobodných myslitelů* – byl rozpuštěn podle NL 21. března 1875; *na svátky* – velikonoce 1875; *v těch poměrech českých* – vyličil je obdobnými slovy úvodník NL z 20. března 1875, šlo především o staročeské útoky na Sladkovského, který se bránil zaslánem v NL 24. března 1875; *Breden* – choť Ady Christenové; *Strampfer* – viz č. 68.

99. V květnu 1875 podle plánu na cestu do Ameriky, 1 dvojl., 8°, b, NM.

napřesrok – 1876, výstava ve Filadelfii; *to se koukáš, Pařízku* – rčení u Nerudy častější a netýká se jen Šembery, Neruda ho použil také ve feuilletonu v NL 17. října 1875 (otištěn v Žertech, hravých i dravých pod názvem Nové míry): To se koukáte, Pařížkové..., v dopise zřetelně psáno „z“. Pařížkové, Pařížané anebo milovníci Paříže, jako byl V. K. Šembera; *Svatobor* – Neruda se nepohodl s Palackým, a proto od Svatoboru podpor ne žádal; *svazek sebraných feuilletonů* – Neruda začal vydávat feuilletony až r. 1876; *malostranské povídky* – začaly vycházet jako feuilletony v březnu 1875: 23. a 24. března 1875, Pan Ryšánek a pan Schlegl, Přivedla žebráka na mizinu, 4. a 5. dubna 1875, Večerní šplechty, 22. dubna 1875, O měkkém srdci paní Rusky; *trochu lascivní* – první zmínka o povídce U tří lilií; *promesovský vtíp* – viz přílohu č. 4; *promesa* – poukázka na výhru.

100. Po 16. květnu 1875 podle svátku Nerudova a zmínek o Povídkách malostranských, 1 dvojl., 8°, b, NM.

choutky americké – plány na cestu do Ameriky; *povídka malostranská manu- skriptní* – U tří lilií.

101. Po 20. květnu 1875 podle feuilletonu O drobotinách, 1 dvojl., 8°, b, NM.

jmena Lvových štěnat – jména dětí Josefa Lva Lidušky, Tóny, Jarouše a Manči, do feuilletonu O drobotinách z 20. května 1875; *Tvé narozeniny* – 4. března; *hymnus na Maxa* – Šemberova kritika díla Gabriela Maxe pravdě- podobně v Neues Wiener Tagblattu; *mrtvý orangutang* – viz dopis č. 94; *pendant* (franc.) – obdoba; *Ecce homo* (lat.) – Ejhle člověk, Maxův obraz Ukřižovaného; *Adagio* – obraz Gabriela Maxe z r. 1870; *zecemomovaný* – obrazem Ecce homo unavený; Neruda píše zecemomovaný; „*wunderkopfy*“ (z něm.) – zázračné hlavy.

102. 6. července 1875, datum pošt. raz., kor. lístek, adresa: V. K. Šem- bera, Wien, Redaktion des Wiener Tagblattes, psáno tužkou, VM.

103. Mezi 1. a 6. srpnem 1875 podle cesty do Berlína, 1 dvojl., 8°, b, NM.
do Berlína – první zmínka o cestě do Německa, kde Neruda pobyl asi od 9. do konce srpna 1875 podle dopisu č. 105 a feuilletonů; *někde někomu něco vyřídil* – Neruda takto skromně žádá o doporučující dopisy do Berlína (viz následující dopis č. 104).

104. Mezi 1. a 6. srpnem 1875, 1 dvojl., 8°, b, NM.
přípisy k přátelům – viz žádost Nerudovu v dopise č. 103; *Nordbahn* – ředitelství severní dráhy z Vídně přes Děčín do Berlína.

105. Mezi 3. a 6. srpnem 1875, 1 dvojl., 8°, b, NM.
Lumír – v Lumíru, III, 1875, tiskne Neruda až 21. října 1875 Baladu (Romanci) helgolandskou; *sobota, neděle, pondělí* – 7., 8. a 9. srpna 1875; *banket Concordie* – spolku německých žurnalistů a spisovatelů ve Vídni; *ma- lerésní případ* – z franc. malheureux, nešťastný, nevhodný.

106. 4. srpna 1875, 1 dvojl., 8°, b, NM.
mladý Palacký – Jan Palacký (1830–1908), zeměpisec a politik, syn Fran- tiška Palackého; *Gustav Eim* (1849–1897) – člen strany svobodomyslné, vídeňský dopisovatel NL (Neruda píše Ejm, jak sám vyslovoval); *nový Sabina* – pokus představit Nerudu jako zrádce národa; *František Deder* – tehdy policejní rada, známý ze života Karla Havlíčka Borovského, v letech 1867–1868 byl terčem vtipných útoků Nerudových, podobně i ve feuille- tonu *Náš pan Deder*, NL 18. srpna 1878 (Deder zemřel 17. srpna 1878); *Antonín H. Sokol* (1847–1889) – žurnalista a spisovatel, člen redakce *Politik* a *Pokroku*, spolupracoval s Nerudou v divadelních hrách, jejich styky byly přátelské (podle Mil. Novotného); *Montagsrevue* – viz č. 24 a násl.; *Ignác Schik* – viz dopis č. 25, pozn.; *Baedeker* – turistický průvodce, vydávaný známou německou vydavatelskou rodinou téhož jména.

107. Před 7. srpnem 1875, před odjezdem do Německa, 1 dvojl., 8°, b, NM.

qui vive – francouzské volání stráže (očekává se odpověď *Vive le roi*), asi tolik co české: Heslo, nebo Kdo tam; být na *qui vive*, být ve střehu; *August* – August Švagrovský (viz dopis č. 18); *Josef Severa* (1843–1898) – operní pěvec, jinak i cejchovní úředník; přítel Nerudův a Šemberův, bratr Františky Karáskové; *Lída* – Lidmila Lvová, dcera Josefa Lva, později provdaná Innemannová; V. K. Šembera se rozloučil s Nerudou listem z 5. srpna 1875 (viz přílohu č. 5).

108. V srpnu 1875, z cesty po Německu, bílý lístek vložený do dopisu, psáno tužkou a připsána adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion des Wiener Tagblattes, NM.

109. Po návratu z Německa koncem srpna 1875, 1 dvojl., 8°, b, NM.

v redakci teprv v pondělí – 30. srpna 1875; *N. fr. Presse* – Neue freie Presse, vídeňský liberální časopis; *články Berlin und Berliner* – podle Nerudova návratu byly otištěny v Neue freie Presse asi v únoru 1875. V knihovně Jana Nerudy jsou brožura Löflerova *Berlin und Berliner* z r. 1869 a jiné prameny. Neruda se chystá na feuilletony o Berlíně, tiskl je v NL od 2. prosince 1875. *Nachdruck* . . . – Patisk zakázán.

110. Začátkem září 1875, 1 dvojl., 8°, b, NM.

básničky – verše o Havlasovi (viz dopis č. 111); *dovedu sám číst* – Šembera psal velmi nečitelně; *Albert Speidel* (1858–1912) – divadelní kritik; *Adolf Wilbrandt* (1837–1911) – dramatik; *Mám ji, . . . Hálek . . . dle Shakespeara . . .* – parafráze Poloniova výroku o dceři, Hamlet, II. dějství, 2. výjev, v překladě J. Malého: mám dceru, mám ji, pokavad jest má; *dvou přátel* – Lev a Sladkovský; *tetička* – snad Otilie Sklenářová-Malá, příbuzná rodiny Machákových.

111. Po 5. září 1875 podle textu dopisu, 1 dvojl., 8°, b, NM.

peněžitý dar – mince, patrně bezcenná; *Helena Veverková* (1857–1883) – herečka, narodila se v Hamburku, přešla z Prozatímního divadla r. 1874 do Vídně; *requiescat in pace* (lat.) – odpočivej v pokoji; *příbuzná Sladkovského* – neteř; *Pochvalná zmínka v NL* – 4. září 1875 o příznivých hlasech vídeňského tisku o vystoupení Veverkové ve Vídni; *Arnošt Grund* (1844–1918) – tenorista Prozatímního divadla; *bláznivý Palanda* – ml. Palacký (viz dopis č. 106) měl pravdu, Dattel pomlouval Nerudu, že je ve spojení s policií; *na pianu* – u Lva; *Bohumil Havlasa* (1852–1878) – spisovatel a žurnalista, působil v tu dobu jako válečný zpravodaj na Balkáně, zahynul jako ruský dragounský dobrovolník na Kavkaze.

112. Před 9. zářím 1875 podle záležitosti Kinského, 1 dvojl., 8°, b, NM. *Rudolf (Čeněk) Kinský* – operní pěvec, působil v Prozatímním, později

u něm. divadla. Neruda se staral o jeho umístění v Záhřebě. Kinský podle zprávy NL ze 4. září 1875 odešel ze Záhřebe do Vídně; *tam dole* – v Záhřebě; *Josef Hoffmann* (1831–1904) – vídeňský malíř, pořídil R. Wagnerovi první výpravu pro Prsten Nibelungů. Šembera poznal jej asi také při svém zájezdu do Bayreuthu; *Helgoland* – Neruda otiskoval svoje cestovní vzpomínky v NL, od 2. září 1875, souhrnně vyšly v Menších cestách.

113. 9. září 1875 podle úmyslu jet do Jabkenic, 1 dvojl., 8°, b, NM; slova: „K vůli . . . , co Ti psal“ psána tužkou.

Zítra pojedu – 10. září; *pátek* – viz násl. dopis: Z pátku na sobotu; *na posvěcení k Smetanovi do Jabkenic* – podle zmínky ve feuilletonu z 12. září 1875: Jsem pozván na posvěcení tuto neděli . . . ; zmínka se časově shoduje se záležitostí Kinského; *infamní* (z franc.) – nehezké, hnusné; *Kinský ve Vídni* – po odchodu ze Záhřebe; *aby ti staročeši nejásali* – Kinský trpěl za bojů o Bedřicha Smetanu a po počátečních úspěších musil opustit česká divadla. Byl i mladočech, viz dopis č. 114; *být taky v Jabkenicích* – V. K. Šembera byl v přátelských vztazích s B. Smetanou (viz Zd. Nejedlý, T. G. Masaryk II, Praha, 1950, str. 94); *Hans Richter* (1843–1916) – hudební kritik a dirigent, propagátor umění Wagnerova, přítel Šemberův; *gumpoldsk.* – Gumpoldskirchner, vynikající víno rakouské.

114. Asi 15. září 1875 po zmařeném zájezdu do Jabkenic, 1 dvojl., 8°, b, NM.

pátek – 10. září; *sobota* – 11. září; *Josef Schöbl* (1832–1902) – vynikající český oční lékař, Neruda píše Šöbl; *neděle* – 12. září; *pondělí, úterý* – 13. a 14. září; *dnes* – asi 15. září 1875; *díky za Kinského* – Šembera pomohl.

115. Kolem 15. září 1875 podle očního neduhu, 1 dvojl., 8°, b, VM, psáno cizí rukou.

servus (lat.) – viz č. 75, pozn.

116. 17. září podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion des Wiener Tagblattes.

117. Po 17. září 1875 podle oční nemoci a dopisu č. 116, 1 dvojl., 110 × 140 mm, b, VM.

p. Breden – choť Ady Christenové, viz č. 18, 78.

118. Před sobotou 2. října 1875 před zájezdem za Meiningenskými, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Rád bych se teď podíval do Vídně – podle L. Quise (Kniha vzpomínek II, 359) vracel se Neruda 6. října 1875 z Vídně do Prahy po představení Meiningenských; *příjetí* – příjezd; *Caesar* – hra Shakespearova, jedno z nejproslulejších představení Meiningenských, hereckého souboru ze saského

Meiningenu, v letech sedmdesátých až devadesátých proslulého po celé střední Evropě. Podle zmínek ve feuilletonu Dvorské divadlo na cestách (8. října 1875, viz dopis č. 120) zastihl je Neruda ve Vídni; *cesta do Ameriky* – viz dále dopis č. 137.

119. V sobotu dne 2. října 1875 podle pošt. raz., kor. lístek, tužkou, VM, adresa: Šembera, Wien, Redaktion des Wiener Tagblattes.

neděle – 3. října 1875; *Fiesco* – drama Friedricha Schillera; *kdybych jel přes v neděli* – Neruda jel asi až v pondělí, telegram se nezachoval, ač Šembera jinak vše pečlivě schovával.

120. 7. října 1875 podle data feuilletonu (viz text dop.), 1 dvojl., 8°, b, NM. *dar kresličský a inženýrský* – Neruda vzpomíná Vratislavova talentu, který se projevil i v častých kresbách, v dopisech; *František Horák* – viz dopis č. 96; *ulitější* – utvrzenější; *divadlo Strampferovo* – Meiningenští v něm hostovali; bylo v proslulém domě (vzpomínky na r. 1848), viz č. 123; *zítra* – 8. října 1875 otištěn v NL Nerudův feuilleton o Meiningenských.

121. 8. října 1875 podle feuilletonu z toho dne, otištěno podle opisu. *dnešní Národní listy* – z 8. října 1875 s Nerudovým feuilletonem o Meiningenských Dvorské divadlo na cestách; *instraduj* (z ital.) – doprav; *dva německé citáty* – Goethe, Faust, Předehra na divadle: Ihr wisst, auf unsern deutschen Bühnen /probiert ein jeder, was er mag– (v překladu Otokara Fischera: Vždyť víte, na německé scéně, co chce, to každý zkouší si). Friedrich Schiller Goethovi: Doch leicht gezimmert nur ist der Thespiswagen, / und er ist gleich dem acheront'schen Kahn. /Nur Schatten und Idole kann er tragen, / und drängt das rohe Leben sich heran, /so droht das leichte Fahrzeug umzuschlagen, / das nur die flücht'gen Geister fassen kann. /Der Schein soll nie die Wirklichkeit erreichen, / und siegt Natur, so muss die Kunst entweichen. (Přec lehce jen srouben je vůz Thespidův a loďce acherontské se podobá. Jen stíny a duchy unese, a kdyby drsný život dovnitř pronikl, snad hrozilo by, že převrátí se lehký člun, jenž pojme jenom duchy prchavé. Obraz nikdy nemá dosáhnout skutečnosti, neboť zvítězili příroda, prchá umění. – Překlad vydavatelův.) – *charakterističnost citátů* – citáty odpovídají odmítavému stanovisku Nerudovu k Meiningenským; *čeština juniora* – toho, kdo Strampferovi feuilleton přeloží, blíže se nedá určit; *junior* (lat.) – mladší. Neruda se nechtěl Strampfera nijak dotknout (viz dopis č. 120); *Karlisté* – Karlisté ve Španělsku. Sensační komedie ve 2 j. a 6 obr. s předehrnou Špehoun v nepřátelském táboře. Pro č. div. upravil Čeněk Pilulka, hrála Aréna na hradbách 28. září 1875; *malerésní* (z franc.) – neblahý. Neruda ve feuilletonu vytýkal meiningenským hrám přecenění komparserie a nedostatek individuálních hereckých výkonů. Výtky se týkají nejmenovaného představitele Bruta v Caesarovi.

122. V říjnu 1875 podle dopisu č. 123, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Karásek – Jan Karásek, manžel zemřelé Fr. Karáskové (viz dopis č. 92, ženil se po druhé); *naznačená záležitost* – ev. žádost o státní stipendium (viz dopis č. 276 atd.); *vederemo* (ital.) – uvidíme; *Jaroslav Čermák* (1831–1878) – malíř postav z českých dějin i ze života jižních Slovanů, vytvořil r. 1875 Dalmatskou svatbu; *passus* (lat.) – úryvek, výrok; *Gegenwarts...* – nemají přítomnosti ani budoucnosti (viz k tomu dopis č. 124).

123. Před 22. říjnem 1875 podle feuilletonu uvedeného v poznámce, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Caesar Václav Messenhauser (1813–1849) – voják a spisovatel, zemřel jako oběť vídeňské revoluce z r. 1848; *dům* – poznal Neruda asi za pobytu na říšské radě 1861, historii domu vypisuje feuilleton v NL 22. října 1875: J. H., Osudy domu. Ve Vídni 20. října. Nelze bezpečně tvrdit, že tento feuilleton je Šemberovou odpovědí na Nerudovu výzvu; *quoi-pak* – z franc. *quoi* ‚což‘, tedy ‚pročpak‘; *knížka o české literatuře* – Šembera odmítal (viz dopis č. 125), nelze však zcela zamítnout, že tak neučinil anonymně nebo jako spolupracovník (viz dopis č. 53, 486).

124. Kolem 22. října 1875 podle dopisů č. 121 a 122, 1 dvojl., 8°, b, NM.

odpověď na část mého listu – Šembera odpověděl na pokárání Nerudovo obsažené v dopise č. 122; *captatio* (benevolentiae, lat.) – ucházení se o přízeň; *Strampferova záležitost* – nový dočasný úspěch Strampferův v divadelním podnikání po úpadku Strampferova divadla (viz i údaje v citovaném feuilletonu z 22. října 1875, pozn. č. 123); *Horák ve Vídni* – viz dopis č. 120.

125. Kolem 31. října 1875 podle Nerudova feuilletonu o Schlöglvi, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Wuttke – není jasno, o kterého Wuttke jde, německých učenců toho jména je několik, nejspíše A. Wuttke, národopisec; *Zídk* – pravděpodobně operní pěvec Zítka, Neruda nepíše jména přesně; *Friedrich Schlögl* – Neruda se zmínil o jeho knize *Wiener Luft* ve feuilletonu 31. října 1875; *Hieronymus Lorm* (1821–1902) – vl. jménem Landesmann, německý básník a kritik původem z Moravy; *Pamperl* – jméno vídeňského hostinského, Neruda vzpomíná na feuilleton *Osudy domu* (viz dopis č. 123 v pozn.), kde hostinský tak jmenován; *literární listy* – viz dopis č. 123 a 486.

126. 29. prosince 1875 podle pošt. razítka, opis.

127. Koncem roku 1875, 1 list, 8°, b, NM.

Adina kniha – pravděpodobně *Aus dem Leben* z r. 1876 (*Ze života*), podle Alberta Pražáka, Neruda v dopisech, 2. vyd., str. 237; viz i Anna Řeháková, úvod k překladu povídek *Ze života* (*Aus dem Leben*), Světová knihovna 1919–1920; *dvě drobnosti* – povídka *Pozdě*, 10. října 1876 v NL v překladu Jakuba Arbesa, a jiná, *Rahel*, v *Lumíru* IV, 1876, č. 34, 10. prosince 1876 v překladu S. B. Hellera.

128. 17. ledna 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, tužkou, VM, adresa: Šembera, Wien, Redaktion des Wiener Tagblattes.

australské noviny – pro příští Typografickou výstavu (otevřena 15. 5. 77), Neruda pomáhal typografu Danielovi Sluníčkovi, pořadateli výstavy, australské noviny byly skutečně, podle zprávy NL z 4. června 1876, zahrnuty do příštích příspěvků do výstavy, V. K. Šembera mezi budoucími vystavovateli uveden není. Seznam uvádí jen A. V. Šemberu.

129. Po 20. lednu 1876 podle textu dopisu, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Jakub Arbes (1840–1914) – tehdy redakční kolega Nerudův, znal Šemberu z redakce NL, dopisovali si, Arbes o něm psal v Pelclových Rozhledech 1897 (K. V. Šembera contra J. S. Skrejšovský); *feuilleton o kometách* – Neruda hledá článek Karla du Prela, Der Ursprung der Kometen (Původ komet), otištěný v Deutsche Zeitung, 1876, jak vyšetřil Karel Mikula v čl. Nerudův druhý pramen Písní kosmických, Časopis Národního Musea, 1931, str. 183; první část du Prelova článku vyšla v Deutsche Zeitung v sobotu 15. ledna 1876, druhá ve čtvrtek 20. ledna 1876. Proto datuji dopis po 20. lednu 1876.

130. V lednu 1876 podle starostí se studii Berty Mühlsteinové, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Berta Mühlsteinová (1847–1887) – přispívala do Lumíra, Zlaté Prahy a jiných časopisů básněmi i povídkami; *Skizzen* – kniha Aus dem Leben, viz č. 127; v *Slovanských listech* – a v Slavii r. 1876 překlady Berty Mühlsteinové nevyšly; *Berta tuší ... všechno* – pohnuté mládí Ady Christenové, které se obráží již v jejích Lieder einer Verlorenen a které nezatajil V. K. Šembera Františce Karáskové; Anna Řeháková v úvodě k překladu knihy Aus dem Leben (Ze života) vypsala život A. Christenové. Rodina upadla do bídy po smrti otcově, který účast na revolučním dění v r. 1848 zaplatil dlouhým žalářováním a životem. A. Christenová od 15 let žila jako potulná herečka; *translátor* (z lat.) – překladatel.

131. V lednu 1876, nedlouho po dopise č. 130, když Neruda opatřoval životopisná data pro B. Mühlsteinovou, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Theodor Storm (1817–1888) – klasik německé novely; *Elise Polko* (1823 až 1889) – psala povídky ze života hudebníků a umělců, jde patrně o článek o Adě Christenové.

132. Koncem ledna 1876 podle žádosti o Schlesingrovu hru, viz násl. dopis č. 133, 1 dvojl., 8°, b, NM.

mrzut – finanční potíže, způsobené špatným stavem NL, vyvrcholily r. 1877 a zlepšení nastalo t. r. až za balkánské války, kdy NL měly hbité zpravodajství; *co by se po česku a po mém zpracovati mohlo* – dosud ne dost objasněná činnost Nerudova: N. se chystá zpracovávat německé hry pro české jeviště. Bibliografie díla Jana Nerudy, sestavená Josefem Bramborou,

uvádí jen jednu: Jací jsou ti naši muži, podle Julia Rosena (viz i č. 624); Neruda pracoval společně s Jakubem Arbesem, tehdy dramaturgem Prozatímního divadla; *Schlesingrův nejnovější kousek* – Das Trauerspiel des Kindes, Schauspiel in 2 Akten, Neruda jej měl ve své knihovně; *Strampferovi statek prodali* – po zániku Strampferova divadla a krátké naději na úspěch, jde patrně o Wegscheidhof (viz č. 78).

133. Po 5. únoru 1876 podle úmrtí Fr. Deáka, 1 dvojl., 8°, b, NM.
Ferencz (František) Dedák (1803–1876) – maďarský liberální politik, zemřel 25. ledna 1876, pohřeb se konal 5. února 1876; *o tu skizzu strach* – o studii Berty Mühlsteinové; *Schlesingrovo dítě* – Trauerspiel des Kindes, viz dopis č. 132; *Schlesinger* – viz č. 132.

134. V polovici února 1876, krátce po listu Adě Christenové, 1 dvojl., 8°, b, část listu pod oslovením, jak naznačeno, vystřižena, NM.

Hohenwartova mince – Hans (Hanuš) Hohenwart (1538–1613), arciknížecí rada cís. Rudolfa II.; jde o minci raženou na jeho počest roku 1571, kdy mu bylo 33 let; *Waldau* – viz dopis č. 80; *světová výstava* – r. 1873 ve Vídni; *němčina v listu Adě* – viz dopis č. 133; *S Amerikou* – Neruda pozbyl všech nadějí nedlouho nato (viz dopis č. 136).

135. 14. února 1876, 1 dvojl., 8°, b, datum připsáno tužkou, NM.
od K. – od Jana Karáska, chotě † Fr. Karáskové; *Fr. Max. Voget* (1812–1887) – kritik, viz č. 94; *Karl Ziegler* (1735–1755) – malíř náboženských výjevů.

136. Kolem 17. února 1876, 1 dvojl., 8°, b, NM.
Voda se žene – povodeň vypukla podle zprávy NL z 19. února 1876 asi 17. února 1876; *Zlatá ulice* – nyní Náprstkova, vedla z Betlemského náměstí k Vltavě. Neruda bydlil tehdy blízko v Konviktské ulici č. 28; *Typografická beseda* – hodlala uspořádat výstavu časopisů a rukopisů, 25. dubna 1876 se sešla po prvé přípravná komise a výstava byla otevřena 15. května 1877; *Wilhemine Wickenburgová* (1845–1890) – něm. básnířka; *Bayard Taylor* (1825–1878) – americký cestopisec a básník; Neruda konal patrně přípravná studia před cestou do Ameriky, V. K. Šembera knížku Bayardovu poslal, viz č. 137; *Amerika* – vysvětlení, proč Neruda nejel, v dalším dopise.

137. Po skončení voleb, po 24. únoru 1876, 1 dvojl., 8°, b, NM.
poděkování za Taylora – viz dopis č. 136; *výstava o sv. Václavě* – zdržela se, otevřena až 15. května 1877; *škoda Heineho a Wagnera* – ukázek rukopisů obou; *kdyby někdo k půjčce se odhodlal* – Šembera, měl vzácné rukopisy pro svoje veliké styky literární a přátelské vztahy zejména k R. Wagnerovi, viz č. 507, pobýval často v Bayreuthu a referoval o wagnerovských představeních; *svazek novel* – týká se Povídek malostranských, v tu dobu byla již otištěna 2. trojice: O měkkém srdci paní Rusky, Večerní šplechty,

Doktor Kazisvět; *firma* – nakladatel F. Dattel nebo zaměstnavatel dr. Jul. Grégr; *redakce Lumíra* – v r. 1876 to byli Sv. Čech a S. B. Heller, který nadto psal příznivě o feuilletonech; *ressource* (franc.) – zdroje, příjmy; *volby* – do zemského sněmu; *lístek* – Šembera uposlechl výzvy Nerudovy (viz dopis č. 136) a psal čitelněji, až to vzbudilo podezření Lvovo, který pochopil, že za tím je Neruda.

138. Začátkem března 1876, 1 dvojl., 8°, b, NM.

stereoskopy – stereoskopické fotografie, které pozorovány kukátkem působí prostorově, plasticky. Neruda měl pro ně od mládí zálibu, dal se stereoskopicky fotografovat s Annou Holinovou a vesele vypráví o stereoskopech v Arabeskách (str. 374) Co cestující fotograf sobě zapisoval, kde vložena povídka Stereoskopy; *transparentní* – průhledné; *Storm* – viz dopis č. 131; Neruda měl v knihovně knihu Zerstreute Kapitel (Rozptýlené kapitoly).

139. V březnu 1876 podle stále opakované žádosti o japonské mince, 1 dvojl., 8°, b, NM. Před: a uškodil sobě – vložena čárka.

dva přátelé – Josef Lev, V. K. Šembera; *mlachubové* – čti mlac-hubové, tlučhubové.

140. Před 4. březnem 1876 podle chystaného dárku k Šemberovým narozeninám 4. března 1876, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Ani jsi se nemýlil – Neruda se zlobil na klepy po Praze rozšiřované (viz dopis č. 139); *Černohorec* – reprodukce obrazu Jaroslava Čermáka Raněný Černohorec, prémie Umělecké besedy na rok 1875; *Feuilletony vyjdou* – Feuilletony začaly vycházet, I. svazek, Studie, krátké a kratší I, vyšel 11. dubna 1876.

141. 7. března 1876, 1 dvojl., 8°, b, tužkou, bez oslovení, NM.

Psal jsem Lvovi – Neruda je mimo Prahu; *vinárník* – A. Petřík, Betlemská ulice 10; *negotinské víno* – červené srbské víno z okolí Negotinu ve východním Srbsku, kraji timockém; *Ludwig Stark* (1831–1884) – vídeňský hudební theoretik a pedagog.

142. 7. března 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, ve Vídni, Redaktion des Tagblattes.

gratulace – k narozeninám Šemberovým 4. března 1876.

143. 15. března 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Redakteur, Redaktion des Tagblattes.

Lehmann – viz dopis č. 20; *Ich war ganz . . .* – Byl jsem opravdu šťasten, že mohu říci, že také Vás počítám mezi své příznivce.

144. 26. března 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion des Tagblattes.

makartovská sytost barvy – Hans Makart (1840–1884), vídeňský malíř dekorativního charakteru; *Wilhelm Kaulbach* (1805–1874) – německý malíř a ilustrátor; Neruda srovnáváním posuzuje obraz Čermákův (viz dop. č. 140); *časopisy z Egypta* – na výstavu Typografické besedy; *Coulisse* – vídeňský časopis, vycházel od r. 1875 do r. 1877, zajímal se o umění a bytovou kulturu, později i o politiku a hospodářství.

145. 29. března 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

rámec – k obrazu Jaroslava Čermáka *Raněný Černohorec*.

146. 30. března 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

sobota – 1. dubna 1876.

147. 3. dubna podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redakce Tagblatt.

Josef Jakub Toužimský (1848–1903) – spisovatel a redaktor, od r. 1875 v NL, viz i dopis č. 329.

148. Asi 4. dubna 1876 podle dne vydání Feuilletonů, viz pozn., 1 dvojl., 8°, b, NM.

I. sv. Feuilletonů – Studie, krátké a kratší I; *asi za týden* – 11. dubna 1876, viz dopis č. 154, kde Neruda sám udal datum vydání.

149. 5. dubna 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, tužkou, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion des Wiener Tagblattes.

150. 7. dubna 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

v Pester Lloydu – Ambros Neményi pravděpodobně informoval o české literatuře (viz dop. č. 204).

151. Před 8. dubnem 1876 po zaslání I. sv. Feuilletonů, 1 dvojl., 8°, b, NM.

úsudek – o prvním svazku Feuilletonů: *čtyry takové svazky* – jako byl I. sv. Feuilletonů (jde tedy o Studie, krátké a kratší II, 1876, Žerty, hravé i dravé 1877, Menší cesty 1877 a druhé vydání Obrazů z ciziny 1879). Neruda po vydání I. svazku vidí, že za další svazky nic nedostane; *manuskript* – rukopis; *obrázky výstavní a drobné cestopisy* – Menší cesty; *ostracism* (řec.) – střepinový soud, zde Žerty, hravé i dravé; *literatura a umění* – částečně v Žertech a dále ve svazcích Literatura, Divadlo, Umění v posmrtných vydáních, Herrmannově, Rožkově, Wenigově, Novotného; *efemérky* – v Drobných klepech ve vydání Ignáta Herrmanna; *Malostranské povídky* – vyšly zvlášť; *oznámení* – uvedeny tam spisy: Arabesky, Francesca di Rimini,

Já to nejsem, Knihy veršů, Hřbitovní kvítí, Prodaná láska, Různí lidé, u těch v poznámce oznáměno, že jsou rozebráni a vyjdou v Genrových obrázcích (název, kterého použil později Antonín Smital pro svůj výbor (viz dopis č. 526), Obrazy z ciziny, Pařížské obrázky, Pro strach židovský, Ženich z hladu; *Genrové povídky* – Neruda zamýšlel vytvořit nový celek, neuskutečnil jej však, Různí lidé vyšli v 2. vydání Arabesek; *povídky malostranské* – samostatně v počtu 13, viz i dále dopisy č. 156, 157, a nebyly zahrnuty do úhrady dluhu; *Obrazů z c.* – z ciziny, druhé vydání až v roce 1879; *Trhani* – k 6 původním kapitolám, otiskovaným v NL od 16. listopadu do 6. prosince 1872, připojil Neruda kapitoly 7 až 10 a celek otiskl v čele Studií I; *v poslední najdeš něco známého* – jako v Povídce Ady Christenové Pozdě; *české časopisy* – humoristický feuilleton napsal si Neruda o Povídkách malostranských do NL 28. 10. 1877, o I. sv. přinesly NL referát Ferd. Schulze 12. dubna 1876, viz č. 157, Lumír Hellerův, o Povídkách malostranských psal J. Arbes a neznámí referenti, viz zde č. 296; *exemplář* – Šembera v Tagblattu referoval o I. sv. Feuilletonů, viz i č. 159; *Různí lidé do němčiny* – nelze bezpečně tvrdit, že jde již snad o základ ukázek pro příští výbor A. Smitala, viz č. 526; *Deutsche Zeitung* – du Prelův článek Veränderliche Sterne (Proměnlivé hvězdy) byl otištěn v sobotu 1. dubna 1876, viz pozn. k č. 212; *sestra* – Zdeňka Šemberová byla nemocná, viz dopis č. 154.

152. Před 9. dubnem 1876, t. j. před narozeninami Ady Christenové, po hádce s Dattlem, doložka pod podpisem napsána přes roh, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Lituju Tvého starého otce – A. V. Šembera měl starosti se Zdeňkou (viz č. 154); *dar* – mince do Nerudovy sbírky; *item* (lat.) – také.

153. 9. dubna 1876, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Byl jsem zpraven – Vratislavem o nemoci Zdeňčině, viz dopis č. 152.

154. 10. dubna 1876 podle dopisu A. V. Šemberovi (viz č. 153), 1 dvojl., 8°, b, NM, ke slovu „na živu“ připsáno rukou Zd. Šemberové: „měla něco více v březnu 1876“, proužek pod doložkou ustřižen.

Mařákovy obrazy – Julius Mařák (1835–1899), český krajinář; *otci jsem psal včera* – 9. dubna 1876; *neunter Bezirk* – devátý okres vídeňský, A. V. Šembera bydlil v ulici Alsergrund, č. 20; *kaligrafická mýlka* – míněno ironicky: nikoliv krasopisecká mýlka, nýbrž chyba zaviněná špatným rukopisem Šemberovým; *Kníha má* – první svazek Feuilletonů, viz dopisy č. 148, 157; *zítra* – 11. dubna 1876; *pozítří feuilleton od Schulze* – v NL 12. dubna 1876.

155. 10. dubna 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

Wien – Vídeň; *Wein* – víno; *avisní receptis* – návštěví, oznámení příchodu zásilky; *Josífek* – Josef Lev.

156. 12. dubna 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

mal. pov. – Povídky malostranské; *knížečka* – Povídky malostranské vyšly v obvyklém formátu; *pověst Sch.* – snad Ferdinanda Schulze; *včera* – 11. dubna 1876; *fltny* – feuilletony; *o Mařákovi* – psal Neruda v NL 24. dubna 1874.

157. Po 12. dubnu 1876, po referátu Schulzově o I. sv. Feuilletonů v NL 12. dubna 1876, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Pravda, Schulz to napsal pěkně – z referátu Schulzova: Neruda je tvůrcem českého feuilletonu. Zábavné čtení obsahu hlavně nepolitického přinášely politické listy české už před feuilletony Nerudovými – a přinášejí je také nyní vedle nich; ale překlad nějaké povídky neb nějakého románu z francouzského, maďarského neb švédského ještě není českým feuilletonem. Úvahy literární a dějepisné musejí býti ve feuilletonu také pěstovány, ale nejsou hlavní podstatou jeho. – O čem tedy se má psát „pod čarou“? Ovšem jde toliko o způsob, jakým se to píše. A tu aspoň v té věci není mezi Čechy žádného sporu, že Neruda jest nejlepším feuilletonistou českým. Za 16 let své spisovatelské činnosti při politickém časopisectvu našem vykonal Neruda velmi značnou práci literární. Třikrát, čtyřikrát za týden ukládal po kamínku na zbudování zvláštní literární síně, v jejímžto vzdělání a ozdobení záleží jeho skutečná a nikoliv malá spisovatelská sláva. Nerudův feuilleton netoliko těší se veliké oblibě čtenářstva českého, ale došel i velmi chvalného uznání v žurnalistických kruzích jinojazyčných. Známe politické časopisectvo evropské dosti úplně; však s oprávněnou hrdostí můžeme povědět, že feuilletony Nerudovy všem nejpřednějším politickým deníkům ostatních národů bysloužily k ozdobě; *satirická a polemická stránka feuilletonů* – Neruda ji zdůrazňuje a po něm i Jakub Arbes; *s těmi „malostranskými“* – Neruda uvažuje o komposici svazku, zařadil tam v definitivní úpravě Týden v tichém domě na začátek a zakončil Figurkami; *divadelní kuplety* – Oněginský a Oblomovský nezařadil, jsou s Různými lidmi v 2. vydání Arabesek, viz Arabesky, 201, 214; *Prožij ty svátky vesele* – velikonoce 1876, Boží hod byl 16. dubna; *dar Adě* – Neruda jí posílal keramiku (viz i dopis č. 20).

158. 14. dubna 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

159. Před nedělí 23. dubna 1876 podle porotních afér a bojů o divadlo, 1 dvojl., 8°, b, NM.

v článku Tvém – Šemberův článek v Neues Wiener Tagblattu se týkal pravděpodobně mimo jiné I. svazku Nerudových Feuilletonů, o kterých kromě Ferd. Schulze psal Serv. Heller, viz č. 163; *nonchalance* (franc.) – lhostejnost; *divadlo* – viz polemiku Jana Nerudy s J. S. Skrejšovským v NL 9. a 23. dubna 1876. Skrejšovský v Politik zaútočil proti českému divadlu. Neruda odpovídá Skrejšovskému i dr. Fr. L. Riegrovi a jeho tisku. Útoky způsobí,

že: „české divadlo nepropadne alespoň všeobecné lethargii, české divadlo musí se činiti, a v tom je jen prospěch národa“; *porotní aféry* – podle NL 8. a 21. dubna 1876 pře J. S. Skrejšovského s redaktorem Tagesbote K. Tobischem. Tagesbote otiskl 29. 11. 1875 zprávu Neues Wiener Tagblattu, že J. S. Skrejšovský zneužil důvěry žalářovaného politika a dopustil se s jeho ženou cizoložství. Redaktor Tobisch byl odsouzen; „*pièces de résistance*“ (franc.) – co má trvalou hodnotu.

160. 25. dubna 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

Kniha odchází – I. svazek Feuilletonů; *s L. se promluví* – s Mikulášem Lehmannem ve věci zásilek; *mexikánský redaktor* – redaktor časopisu zasláného pro typografickou výstavu; *impromptu* (franc.) – improvisace, drobná klavírní skladba; *pečetní oblaty s „N“* – jde o malé oplatky, kterými se zalepovaly dopisy místo pečetí nebo papírových nálepek. Šembera je Nerudovi poslal (viz dopis č. 162).

161. 29. dubna 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

Kanitzovo Srbsko – Felix Fülöp Kanitz (1829–1904), maďarský historik a zeměpisec, jde snad o jeho spis *Serbien, historisch-ethnographische Reise-studien aus d. Jahre 1859–68* (Srbsko, historicko-národopisné cestopisné studie).

162. Koncem dubna 1876 podle zmínky o pečetních známkách, 1 dvojl., 8°, b, NM.

známky pečetní – viz dopis č. 160; *Typografická beseda* – viz dopis č. 136: *rární* (z franc.) – vzácný; *bolí mne očička* – návrat oční choroby, viz dopis č. 114.

163. Počátkem května 1876, po žádosti o Kanitze z 29. dubna 1876, viz č. 161, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Sie werden schon erlauben . . . – Dovolíte, abych panu Šemberovi vyřídil od Vás pozdrav; jde snad o Mikuláše Lehmana, majitele umělec. závodu, který první zavedl techniku olejotisku, viz i č. 20; proto olejově tištěný pozdrav; „*freikarte*“ – volný lístek; *Moric Szepse* – vídeňský žurnalista, působil nejprve v NWTgbl, později si založil Wiener Tagblatt; *Kanitz* – viz č. 161, 164; *Obrana* – „prostonárodní politický deník“, od r. 1875 týdeník redig. K. V. Toužimským; 29. dubna 1876 přinesl nepodepsaný referát o Nerudových Feuilletonech; *Lumír* – Neruda upozorňuje na první část článku Serváce Hellera: Jan Neruda a jeho feuilletony (*Lumír*, 4, 1876, č. 12, 30. dubna 1876); *vynadají mně zas ukrutně* – *Lumír* oznámil Nerudovy Feuilletony v č. 11 z 20. dubna 1876, pak přišel článek Hellerův, ale o pozdějších dílech Nerudových *Lumír* referuje jen stručně, o Povídkách malostranských psal jen Arbes a o Písních kosmických Sládek (viz dopis č. 296).

164. 3. května 1876 podle oznámení v Pokroku, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Kanitz – Šembera poslal později ještě jeden spis Kanitzův, viz dopis č. 161, 163, 193; *válka* – boj jižních Slovanů za svobodu, vypukl po různých povstáních na Balkáně z r. 1876 až roku 1877; *po Dunaji* – r. 1870 odepřeli Nerudovi lístky na parník, viz č. 16, 18, 190; *Dunajské povídky* – první zmínka o nich v dopise č. 16; *Voget* – viz dopis č. 94; *dr. Matthias Oeribauer* – viz č. 16, působil nejprve v Triester Zeitung, později v Reichenberger Zeitung; *Pokrok* – 3. května 1876, zpráva o novém čísle Lumíra nezmínila se vůbec o článku Hellerově.

165. 3. května 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, opis.

166. V květnu 1876 podle dopisu č. 167, 1 dvojl., 8°, b, NM.

skizza – jde o povídku U tří lilií, Neruda použil tohoto námětu nejdříve v Hlase z 6. dubna 1862 ve feuilletonu Ze starých hospůdek, a v arabesce Z povídek měsíce, noc čtvrtá, v Rodinné kronice 21. listopadu 1864 (Arabesky str. 177, viz i č. 99); *před dvanácti lety* – r. 1864 v Rodinné kronice; *Jungschweinernes* . . . – mladé vepřové s jemně staženou kůží; Neruda s malou obměnou charakterisoval svou povídku, když ji posílal Špindlerovi, praví: . . . mit delikat abgezogenem Speck . . . (s jemně staženým tukem); (viz Albert Pražák, Neruda v dopisech, 2. vyd., str. 447), povídka U tří lilií vyšla v Podřipanu 6. června 1876, roč. 7, č. 11, viz Povídky malostranské, str. 178, 323.

167. V květnu 1876, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Za půl hodiny – povídka vyšla v Obrazech života I, 1859, viz Arabesky, str. 322; *Měla gusto* – Arabesky, str. 312; *a ještě jiné věci* – Komédie, Mrzáci (t. 391); Co cestující fotograf sobě zapisoval (t. 366); U divadelního abonenta (t. 499); *Ivan Sergějevič Turgeněv* (1818–1883) – ruský realistický spisovatel, žil v té době v Paříži; *poslední z „mal. povídek“* – za povídkou U tří lilií následovaly kromě Svatováclavské mše tři další: Jak to přišlo, Psáno o letošních Dušičkách, Figurky; *skizzička* – kontrast k povídce U tří lilií, Svatováclavská mše; *Ervín Špindler* – viz dopis č. 25; „*Říp*“ – Podřipan, Neruda zaměňuje dva roudnické časopisy Říp a Podřipan; *menagerie* (franc.) – zvěřinec, klec; *Mazal bych malostranské* – Neruda napsal do května 8 povídek; *povídka jiná* – veršovaná Legenda z Kamenného mostu, první ji otiskl Ervín Špindler v Podřipanu, 6. června 1876, v č. 11, roč. 7, současně s povídkou U tří lilií, viz i Povídky malostranské, str. 328 a Básně II; F. K. – Františka Karásková.

168. Kolem 16. května 1876 podle zmínek o studii a podle dárků (viz násl. dopisy), 1 dvojl., 8°, b, NM.

studie – Bertý Mühlsteinové o Adě Christenové; *škartky* – čtvrtky, lístky papíru; *za tři dny* – Šembera poslal studii zpět, viz č. 169.

169. Kolem 16. května 1876 podle zmínek o dárku, 1 dvojl., 8°, b, NM.
studie – připomínky V. K. Šembery nebo Ady Christenové se Nerudovi nelíbily, ale provedl je, viz č. 171; *vydat knihu smělou* – Aus dem Leben; první sbírka Lieder einer Verlorenen (viz č. 19); *logické konsekvence* – A. Christenová, jejíž společenské postavení se změnilo sňatkem, nechtěla, aby studie odhalila, co v jejím díle bylo skutečně čerpáno z jejího života; *za lesy a medvídky a pejsky* – pravděpodobně ilustrace v časopisech pro typografickou výstavu; *šestadvacítka* – hra v karty, bulka; *typografům* – na výstavu Typografické besedy; *taštička* – očekávaná zásilka, viz č. 171.

170. Před Nerudovým svátkem 16. května 1876, 1 dvojl., 8°, b, NM.
podobizna – dárek pro Nerudu k svátku; *Staelka* – Madame Germaine de Staël (1766–1817), francouzská spisovatelka a myslitelka. Neruda zde myslí na české spisovatelky Karolinu Světlou, Sofii Podlipskou a Elišku Krásnohorskou.

171. Před Nerudovým svátkem 16. května 1876, 1 dvojl., 8°, b, NM.
rachitická – křivici a vadami vzrůstu stížená; *B.* – Berta; *A.* – Adda; *Děč* – podle S. B. Hellera (Z minulé doby I, str. 102) vrchní asekurační (pojišťovací) inspektor, člen přátelského kroužku Nerudova, navštěvujícího tehdejší restaurace pí Justové na Střeleckém ostrově a Lötschovu v Kolo-vratském paláci na Příkopech.

172. 17. května 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

173. Po 17. květnu 1876, 1 dvojl., 8°, b, NM, čtu *stařešina*, Neruda píše *starěšina*.

Přehlídka numismatická – prohlídka darovaných mincí, viz č. 172; *lučba* – chemie; *šolbostr* – šalvostr, z něm. Scheidewasser, lučavka; *Tůma* – viz přílohu č. 1; *Josef* – Josef Frič; otec dr. Josef Frič zemřel 19. května.

174. 22. května 1876 podle pošt. raz., opis.

175. 25. května 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

176. Koncem května 1876 podle Nerudových prací v Podřipanu, 1 dvojl., 8°, b, NM.

pro nás oba rok pošmurný – neměli peněz; Šembera, zdá se, uskutečnil cestu až později, viz č. 178, 185; *tři tlusté svazky* – vyšel jen II. sv. Feuilletonů, Studie, krátké a kratší II, v prosinci 1876 (viz poznámku k dopisu č. 200); *Obě Tobě známé maličkosti* – jsou to malostranská povídka U tří lilií a Legenda z Kamenného mostu; *Říp* – Podřipan, viz pozn. k č. 167; *vyjdu* 1. června – vyšly 6. června, viz č. 167; „*novellenstoff*“ – něm., látka k novele;

snad první úvahy o Figurkách; z díla Ady Christenové ho tehdy zajímala povídka Pozdě z knihy Aus dem Leben; *u Lva je špitál* – Neruda bydlí dosud v podnájmu u Josefa Lva, jehož čtyři děti onemocněly; *u Blodků* – u paní Blodkové, vdovy po skladateli Vilému Blodkovi; Josef Lev dostal výpověď, poněvadž paní Blodková byt potřebovala pro své děti; *pěkné poschodí* – podle Ladislava Quise 2. poschodí.

177. Koncem května 1876 podle hledání pětifranku a Nerudova onemocnění, 1 dvojl., 80×110 mm, VM; přípisek na horním okraji „Ze spořivosti“ vysvětluje, že Neruda použil nezvyklého tvaru papíru, poznámka pod podpisem připsána tužkou.

ad exemplum (lat.) – na příklad; *rar* – vzácný.

178. Koncem května 1876, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Jsem potěšen Tvým návratem – viz zmínku o Šemberově cestě v dopise č. 176; *ty rvačky* – Neruda myslí politický rozruch, který nastal v Čechách po smrti Fr. Palackého, i když moravští poslanci navrhli, aby mezi spornými stranami nastal mír.

179. 29. května 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM.

Schlgl – Friedrich Schlögl, viz dopis č. 125; *číslo, kde byl Schlögl jmenován* – číslo NL s Nerudovým feuilletonem, kde zmínka o knize Schlöglově Wiener Luft, viz č. 125.

180. 29. května 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM.

Alexander Chodžko (1804–1891) – stať o českém národním obrození z r. 1867.

181. Asi 30. května 1876, 1 dvojl., 8°, b, NM.

holt – z něm. halt, inu; *krásná ruka* – Ada Christenová; *kopert* – obálka.

182. 1. června 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt, drobným písmem, Paní A. – podtrženo Zdeňkou Šemberovou, jež připsala pod text dopisu: Adda Christenova.

183. 4. června 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, tužkou, bez podpisu, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

František Knobloch (1841–1881) – akademický malíř, patřil mu nejdříve hostinec U modré štiky na rohu Liliové a Karlovy ul. a potom U Benešovských na Betlemském náměstí, obě sídla Nerudovy společnosti; *nóta obchodní* – účet; *mělnické bordeaux* – bordeaux je bílé víno. Pro Nerudu příznačná je záliba v červeném mělnickém (viz Romanci o Karlu IV.).

184. 5. června 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, psáno tužkou, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

Eisenach – město v Durynsku pod hradem Wartburgem, památným pobytem M. Luthera; *Bohemia, mosaika* – drobné zprávy. Je možno se domnívat, že Šembera psal do Bohemie zprávy o Wagnerovi z Bayreuthu.

185. V červnu 1876 podle starosti o pětifrank a onemocnění ischiasem
1 dvojl., 8°, b, NM.

chce zmizet – V. K. Šembera byl asi v Paříži, patrně ani jeho finanční stesky nebyly zcela upřímné (viz i č. 176); *zvědět o manželství Tvém* – patrně nový sňatek Šemberův, o kterém jinak není dokladu; *žurnalistické podniknutí* – není to ponejprv, co V. K. Šembera touží nazpět do Prahy; stalo se to už v letech šedesátých; *partajtag* – den sněmování mladočeské strany; *dr. Cejp* – viz č. 75.

186. V červnu 1876 podle zprávy Šemberovy o cestě do Mnichova,
1 list, 8°, b, NM.

Otakar Hostinský (1847–1910) – pozdější profesor estetiky na Karlově universitě; *můj domácí* – Josef Lev, o stěhování Lvově viz č. 220.

187. 12. června 1876, 1 list, 8°, b, tužkou, NM.

Šťastnou cestu – V. K. Šembera opouští Vídeň, jede do Mnichova; první nedávná cesta byla do Paříže; *Schellingsstrasse 31/2 l.* – Schellingova třída 31/2 vlevo; *Schlesinger* – viz dopis č. 18.

188. 6. července 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

189. V první polovině července 1876 podle zájmu o cestu na Balkán,
1 dvojl., 8°, b, NM.

podobná drobotina – viz skizzička v dopise č. 192; *kdy z Prahy vyjedu* – myslí ještě na cestu na Balkán, kterou neuskutečnil, viz č. 194; *emanace* – vyzarování; *konsultovat* – dotázat se po mínění; *německé feuilletónky* – dosud nezjištěno, zdali je Neruda psal.

190. V první polovině července 1876, 1 dvojl., 8°, b, NM, na označeném místě dopis vystřižen; proužek chybí, konec dopisu U nás redakce ... tužkou.

Lehmann – Mikuláš Lehmann, viz dopis č. 20; *střípky* – keramika; *Schmelzgasse, erster Stock, Tür* – první patro, dveře; *r. 1870* – Nerudovy plány na cestu po Dunaji r. 1870, viz č. 16; *instruovat* – poučit; *retour* (franc.) – zpět; *let do Filadelfie* – 25. června 1876 přinesly NL zprávu o letu balonem z Filadelfie do Rennes ve Francii. Neruda informuje se patrně o bližších datech před otištěním podobné zprávy o letu z Vídně.

191. V první polovině července 1876 podle starostí s cestou na Balkán,
1 dvojl., 8°, b, VM.

192. V první polovině července 1876 podle zájmu o cestu na Balkán, 1 dvojl., 8°, b, NM.

ta hloupá skizzička – nezjištěná Nerudova práce; *ženýrování* – Neruda píše genirování, z franc. *gêner* „ostýchání“; *Baziáš*, *Bělehrad* – místa známá z Nerudových cest (viz dopis č. 16).

193. 14. července [1876] podle textu dopisu, 1 dvojl., 8°, b, NM.

oba Kanitze – spisy, pomůcka pro zamýšlenou cestu, viz dopis č. 161, 163; znovu cesta na Balkán, r. 1876, ani později se plány Nerudovy nesplnily.

194. Po 16. červenci 1876, po odjezdu do Bechlína, viz dopis č. 195, 1 dvojl., 8°, b, NM.

„*Post tot*“ (lat.) – neúplný citát z Vergiliovy Aeneidy: *post tot discrimina rerum* = po tolika zmatcích, Aeneis, I. zpěv, v. 207; *Bechlín* – sídlo rodiny Švagrovských; viz dopis č. 18; *Nebylo peněz a není u nás* – nebylo: na cestu do Ameriky, není: na cestu na Balkán; *trouble* (franc.) – zmatek, shon; *poodložit* – Neruda nejel do Vídně r. 1876.

195. 10. srpna 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

Už sedlím zas v Praze – Neruda píše feuilleton 16. července 1876 ještě v Praze, 23. července, 30. července a 6. srpna z Bechlína a 13. srpna už zase z Prahy; *v Bayreuthu* – sídlo Richarda Wagnera, Neruda píše chybně *Beyreuthu* nebo počestuje, viz č. 199.

196. V srpnu 1876, po návratu z Bechlína, viz č. 194, 1 dvojl., 110 × 175 mm, NM.

ze srbské cesty nebylo nic – konec plánu cesty na Balkán; *švédské básně do dámských rukou* – paní Švagrovské v Bechlíně.

197. 15. srpna 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Bayreuth, Poste restante.

198. 15. srpna 1876 podle textu dopisu, 1 dvojl., 8°, b, NM.

kaligraf – krasopisec; *Conroy* – román Bret Hartův; *krásný střípek* – keramika.

199. Koncem srpna 1876 podle textu dopisu a podle pobytu Šemberova v Bayreuthu, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Bayreuth – psáno *Bajrajt*, Neruda rád přepisuje cizí jména česky, jindy píše i chybně, viz č. 195; V. K. Šembera byl v Bayreuthu ještě 27. 7. 76 podle dopisu A. V. Š. dceři Zdeňce; *wagnerián* – ctitel Richarda Wagnera, jakým byl především V. K. Šembera, jenž referoval o Wagnerovi, o jeho uměleckých podnicích; *Gustav Eim* – viz dopis č. 106; *Helena Veverková* – viz dopis č. 111; *paní Blodková* – kvůli dětem, viz č. 176; *Jan Michal Šáry* –

Schary (1825–1885), vynikající český sládek, měl hostinec na Karlově nám., později zvaný U Virlů; *Betlemská ul. č. 9* – adresa Josefa Lva.

200. V září 1876 podle věcné souvislosti, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Paul Lindau – viz dopis č. 202; *Oskar Blumenthal* (1839–1919) – vydával *Neue Monatshefte für Dichtung und Kritik*; *Ernst Eckstein* (1845–1900) – žurnalista, spisovatel humor. povídek a románů; *povídka pro děti* – neznámo která, viz i č. 53; *drobné povídky* – Neruda sestavuje plán výboru svých povídek pro překlad do němčiny, plán tento se neshoduje zcela s pozdějším výborem v Smitalových *Genrebilder*, Smital neuvedl feuilletony, viz dopis č. 526; *II. svazek Feuilletonů* – Studie, krátké a kratší II, ohlášeno v NL 24. prosince 1876; *svazek opravdový* – II. sv. Studií, krátkých a kratších obsahuje Články různé (v nich články Michelangelo Buonarroti, Moderní člověk a umění, Myšlenky tak o ledačem, Labužnické listy a pod.) a Studie výstavní; *Artemus Ward* (1836–1867) – americký žurnalista, vl. jm. Charles Farrar Browne; Neruda se o něm zmínil ve feuilletonu 17. 9. 1876.

201. Mezi 30. srpnem a 10. zářím 1876 podle malostranské povídky *Svatováclavská mše*, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Kdy přijedu do Vídně – Neruda v roce 1876 ve Vídni nebyl; *překlad z Různých lidí* – Neruda se zmínil již jednou, že byly překládány některé povídky z jeho *Různých lidí*, viz dopis č. 151; není jisté, jde-li o týž překlad, nebo zda je Neruda přeložil sám; *Příští Lumír* – *Lumír* IV, 1876, 10. září, č. 25 přinesl *Svatováclavskou mši*.

202. V září 1876, po otištění *Svatováclavské mše*, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Chudinka – Ada Christenová; *chevalerie* (franc.) – rytířskost; *Paul Lindau* (1839–1919) – spisovatel a dramaturg; *radost v NL* – v *Národních listech*, otištěním povídky *Pozdě* (viz dopis č. 208); *práce Bertina* – studie o Adě Christenové; *mše* – viz č. 201; *Conroy* – viz č. 198.

203. V září 1876 podle starosti o feuilletony, 1 dvojl., 8°, b, VM.

vybírám feuilletony – viz dopis č. 200; *strojní lístek* – psaný psacím strojem; *spatia* (lat.) – mezery mezi písmeny; *Heimat* – vídeňský časopis, vyšly tam překlady G. Dörfla z Nerudy, zejména *Romance helgolandská*; *Akad. spolek* – český vídeňský spolek studentský; *spisy* – do r. 1876.

204. V září 1876 podle překladů v *Heimat* a zmínky o sv. Václavu, 1 dvojl., 8°, b, VM. Odstavce nezřetelné, proto upraveny podle smyslu.

Gustav Dörfl (1854–1902) – spisovatel a básník, Neruda píše Doerfel; *Ambros Neményi* – viz dopis č. 53; *P. Ll.* – Pester Lloyd; *překlady* – viz č. 201, pravděpodobně ukázky z prací Nerudových; *Rendez-vous* (franc.) – schůzka; *vody se zavírají* – blíží se říjnový kvartál.

205. V září 1876 podle plánu na rozvržení feuilletonů, 1 list, 8°, b, VM.

Bedřich Bach (1817–1865) – českoněmecký básník, Neruda zmínil se o něm v *Arabeskách* v povídce *Mému vrabci*, ; šlo o nějaký rukopis svěřený divadlu. Josef Sklenář byl tajemníkem divadla; *paní Malá* – Otilie Sklenářová-Malá; *Josef Sklenář* († 1890) – choť Otilie Sklenářové-Malé, tajemník divadelního družstva; *uspořádání feuilletonů* – viz i č. 200 a č. 203, Neruda sám splnil: 2 svazky *Studií*, krátkých a kratších (I, II), 1 svazek *žertů* (*Žerty*, *hravé i dravé*, III), *cestopisy* (*Menší cesty*, IV), *estetické studie*, částečně v *Studiích* II, jinak uskutečněno vydavateli jinými ve svazcích *Literatura a Umění*; *efemérky* – K efemérkám (*Drobné klepy*) se už Neruda sám nedostal; *akademický spolek* – viz č. 203.

206. Koncem září 1876 podle zájmu o Lindau a starosti o zařazení výstavních feuilletonů, 1 list, 8°, b, VM.

Lindau – úsudek o přeložených Nerudových prózách, viz č. 202; *grunt* – něm. Grund, dno; *jedna povídka do feuilletonu nebo Lumíra* – povídka Ady Christenové: *Pozdě* (viz dopis č. 208); *vyparírovaná odpověď* – vypravená, do tváře vmetená; *encyklopedicky* – jsou vlastní výstavní feuilletony; komposice dopadla asi tak, skutečně výstavní feuilletony jsou ve *Studiích* II a cestovní v *Menších cestách*, ostatním si nebyl jist; *Amerika–Srbsko–Jih* – Neruda nejel ani teď na jih. Jel tam Josef Holeček, viz č. 278.

207. Začátkem října 1876, Neruda stále přemýšlí o výboru ze svých povídek pro překlad do němčiny, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Trhani – Neruda pod názvem *Trhani* myslí skutečně lamače skal, *Erdspalter*, *Sprenger*, teprve potom *otrhance*, *Reisser*.

208. 6. října 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, tužkou, adresa: Šembera, Wien, Redaktion des Wiener Tagblattes, přípisek Zdeňky Šemberové: do 14. srpna 1907 v čís. 125 ve Vys. Mýtě.

Adina povídka – Pozdě v NL 10. října 1876, viz č. 211.

209. 7. října 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, tužkou, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

Je zde – Ambros Neményi (viz dopis č. 210).

210. 10. října 1876 podle opisu.

dle nedělního listu – Neruda nepsal feuilleton, byl zaměstnán Neményim.

211. 10. října 1876 podle textu dopisu, 1 list, 8°, b, VM.

Julek – Julius Grégr; *Eduard* – Eduard Grégr; *Sláda* – Sladkovský; *dnešní feuilleton* – povídka Ady Christenové *Pozdě*, otištěná ve feuilletonu NL 10. října 1876; *dva exempláry čísla* – NL z 10. října 1876; *v Lumíru* – roč. IV, 1876, 30. listopadu 1876, povídka Ady Christenové *Rahel*; *Bertin článek* – v *Lumíru* nevyšel.

212. V říjnu 1876 podle článků du Prelových, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Conroy – viz dopis č. 217; *du Prelovo zvláštní dílo* – Der Kampf ums Dasein am Himmel. Die Darwinsche Formel nachgewiesen in der Mechanik der Sternenwelt, Berlin 1874 (Boj o bytí na nebi, darwinská theorie dokázaná v mechanice hvězdného světa); po člancích Jana Jakubce v Naší době XXX a Karla Mikuly v ČČM 1931 lze bezpečně tvrdit, že Neruda knihy použil; Rudolf Falb (1838–1903) – přírodopisec, astronom a geolog, vydával časopis Sirius, Neruda si všiml jeho práce ve feuilletonu 14. února 1875; Deutsche Zeitung – články v D. Z. zjistil Karel Mikula ve zmíněné studii v ČČM 1931, str. 104; jde o články: 8. ledna 1876 Der Kreislauf der Welten (Koloběh světů), 15. a 20. ledna: Der Ursprung der Kometen (Původ komet), 2. března: Die Zeichen des Verfalls am Himmel (Známky sešlosti na nebi), 1. dubna: Veränderliche Sterne (Měňivé hvězdy), 15. dubna: Das Aufblodern neuer Sterne (Vzplanutí nových hvězd), 2. června: Die kosmische Zweckmässigkeit (Kosmická účelnost), 24. června: Darwinismus und Astronomie (Darwinismus a astronomie), 3. srpna: Das Ende des biologischen Prozesses auf Erden (Konec biologického procesu na zemi), 23. srpna: Die Erkaltung der Sonne (Vychladnutí slunce), 12. září: Die Meteoriten (Meteority), 22. září: In der Sommerfrische (V létě); *ut supra* (lat.) – jako výše.

213. 11. října 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

Strmpfra – Neruda píše Štrmpfra = Strampfra; *možný návrat* – soudím, že se týká povídky Ady Christenové Návrat, otištěné v Lumíru 1877; vysloužilý voják se vrací domů, a dívaje se na nádobí, matkou pečlivě uchovávané, uvažuje, že i on mohl žít doma v bezpečí a neztratit ruku.

214. 12. října 1876 podle pošt. raz., opis.

215. Po 16. říjnu 1876, po sv. Havlu, kdy se platilo nájemné za byt, 1 dvojl., 8°, b, VM.

čínže – viz č. 204; *authority* – pravděpodobně z řad staročeských dr. Fr. Lad. Rieger atd., A. V. Šembera byl dr. Riegrovi a Fr. Palackému nakloněn a odklon V. K. Šembery vysvětloval vlivem pražských přátel; 2. *svazek Feuilletonů* – byl ohlášén 24. prosince 1876; *giro* – převod, ručení; *prolongace* – prodloužení splatnosti; *Jack* – román Alphonse Daudeta, vyšel r. 1876; *Le Petit Chose* (Drobeček) – román A. Daudeta, vyšel r. 1868 v originále s podtitulem Příběh dítěte (Histoire d'un enfant); *Blumenthal* – viz dopis č. 200.

216. 22. října 1876 podle pošt. raz.

Falbovy Steine und Menschen – Kameny a lidé, snad články v časopise Sirius, viz č. 220.

217. Koncem října 1876 podle trvajícího zájmu o Falbovy spisy, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Conroy – viz dopis č. 212; *August* – Švagrovský; *Jack* – viz dopis č. 215; *Friedrich Schlesinger* – viz dopis č. 18; *Lida* – dcera J. Lva; *Falba obdržel* – viz č. 216.

218. Koncem října 1876 podle zmínek o Bret Hartovi, 1 dvojl., 8°, b, NM.

cliché (franc.) – obrázek, otisk, štoček; *Šekrl* – viz dopis č. 82, kde se mluví o Schöcku, jde patrně o psa.

219. 1. listopadu 1876 podle stěhování Josefa Lva, viz dopis č. 220, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Jack – viz dopis č. 215; *Kindy* – jde patrně o svazečky básní Friedricha Kinda (1768–1843); *Ferdinand Kürnberger* (1823–1879) – německý spisovatel, povídkář; *Puck* – berlínský satirický časopis; *výroky à la Jiskra* – Skrejšovského časopis ve Vídni; *s Daudetem malér* – Pokrok otiskl 5. října 1876 úryvek z románu A. Daudeta *Fromont jeune et Riesler* aîné, pod názvem *Starouškové*; totéž otiskly NL 27. října 1876; „*M*“ z *Vídně* – obdoba značky „*m*“, viz č. 24; domnívám se, že s ní posílal V. K. Šembera cizí nebo své vlastní příspěvky o Francii; *Léon Grellepois* (1834–1884) – pražský profesor francouzštiny, rodák ze Sychrova, syn panského zahradníka. Nelze bezpečně zjistit, zda Grellepois něco přeložil. Před smrtí Nerudovou vyšel francouzský výbor z Povídek malostranských pod názvem *Les contes tchèques*; obsahoval povídky: *O měkkém srdci paní Rusky* (*Cette excellente Madame Russ*), *Pan Ryšánek a pan Schlegl* (*Monsieur Rischaneck et Monsieur Schlegl*), *Psáno o letošních Dušičkách* (*Une idylle du Jour des Morts*), *Svatováclavská mše* (*La messe de Saint Venceslas*) v překladu Jeana Simonda; *Henryk Siemiradzki* (1843–1902) – slavný polský malíř, proslul obrazem *Pochodně Neronovy* (viz zde dále), feuilleton o něm Šembera do NL nenapsal; *dnes a zítra stěhuje se Lev* – 31. října a 1. listopadu 1876 podle dopisu č. 220.

220. 2. listopadu 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, tužkou, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt, bez podpisu. Včera . . . – odst. pochybný.

Včera se Lev odstěhoval – 1. listopadu 1876; *F. D.* – Ferdinand Dattel; *na pl. A.* – na paní Adu; *Falbův Darw.* – viz dopis č. 216.

221. 9. listopadu 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, tužkou, VM, adresa: P. T. V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

Neronsky dráždíš – narážka na Siemiradzkého obraz *Pochodně Neronovy*.

222. 12. listopadu 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, tužkou, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

Zítřka se začnu stěhovat – Neruda najal celý byt po rodině Lvových v domě paní Blodkové; *Siemiradzki dráždíš* – patrně počátek snahy získat obraz Siemiradzského pro výstavu v Praze. *Nemohu mluvit ani o 25, ani o 10* – jde snad o honorář za vystavení díla Siemiradzského.

223. 15. listopadu 1876, kor. lístek, opis.

v novém bytu – změnil jen pokoje, když se J. Lev odstěhoval.

224. 23. listopadu 1876, kor. lístek, opis.

tunel montceniský – vybudován r. 1857–1871 v délce 12.849 m; *dráha Pacifická* – z několika drah křižujících Spojené státy týká se Nerudovy doby jen jediná, dokončená r. 1869 (Central and Union Pacific), která zahájila provoz 1. července 1862.

225. 24. listopadu 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, tužkou, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

item (lat.) – rovněž; *Semmering, Brenner* – místa v Alpách, proslulá mosty a tunely. První jízda přes Semmering 23. října 1853, přes Brenner se jezdilo od r. 1867; *článek (Osvěta) o Kolárovi* – Osvěta 1876, sv. II, 942, Fr. Karel Kolár, studie Jana Nerudy; *článek k jubileu Fr. Kolára*, který 30. listopadu 1876 slavil 25 let své činnosti. 12. číslo Osvěty ohlášeno v NL 13. listopadu 1876.

226. 24. listopadu 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, tužkou, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

dáta – data, údaje o Semmeringu a Brenneru atd. patrně měly být materiálem pro feuilleton Svatebčané na cestách v NL 28. prosince 1876; (zařazeno později do Žertů, hravých i dravých). Neruda jich nepoužil.

227. 29. listopadu 1876 podle násl. dopisu, 1 list, 8°, b, VM.

Lehmann – Mikuláš Lehmann, viz dopis č. 20; „*s hlavou*“ – Hlava Kristova na rouše sv. Veroniky, obraz Gabriela Maxe, s kterým Lehmann cestoval po Evropě (viz č. 354); *S. Heller* – viz dopis č. 53; *Das Kind* – viz č. 219, materiál pro feuilletony o dětech, v prosinci 1876 je Neruda nenapsal; *Das Kind* odeslal později, viz č. 246; *trhanská hlava* – Neruda dále uvažuje o překladu názvu Trhanů (viz č. 207); *Kürnberger* – viz dopis č. 219; *Štolba* – jde o Josefa Štolbu (1846–1930), spisovatele, dramatika a redaktora, nebo jeho bratra Antonína, viz č. 369; *cos psal* – o špatné finanční situaci NL, zaviněné asi mimo jiné staročechy, viz Nerudův výrok „kdosi šroubuje“; *Ad diem* (lat.) – dnes a denně; *Berl. Sonntagsblatt . . .* – Berliner Sonntagsblatt, příloha Berliner Tagblattu; *vhodné věci* – V. K. Šembera dodával J. Nerudovi materiál pro feuilletony; *jsem Tvůj vtipný J) Nda* – Neruda použil začáteční písmeny (J) jako označení odstavce.

228. 1. prosince 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: viz č. 226.

Copak jsi nedostal včera – 30. listopadu, psal asi 29. listopadu, a to dopis č. 227; *do skříňe* – poštovní schránka; *na Nem. v P.* – na Neményiho v Pešti (viz č. 53); *Heller je* – v Praze; *Lehmann není* – v Praze; *s hlavou* – viz č. 229.

229. 3. prosince 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

Goethe – spisy, pravděpodobný dárek k Mikuláši, viz dopis č. 230; *Hlava* – snad narážka na příběh s kloboukem podle Nerudova feuilletonu v NL 24. prosince 1876. Neruda si koupil klobouk, zapomněl na něm lístek s cenou a chodil tak po Příkopech.

230. 6. prosince 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

Radost měl velkou – z dárku, viz Goethe v č. 229.

231. Po 10. prosinci 1876 podle povídky A. Christenové v Lumíru, 1 dvojl., 8°, b, tužkou, VM.

Daudeta – Jacka, viz č. 215 a č. 232; *odesílám dnes* × – pod křížovou páskou jako tiskopis; *Le Petit Chose* půjčil Sládkovi, viz č. 250; *Adina povídka* – Rahel v Lumíru 1876, č. 34, str. 581 z 10. prosince 1876; *přeložená Hellerem* – překlad v Lumíru není podepsán; *Riesler a Fromont* – dramatisace Daudetova románu *Fromont jeune et Riesler aîné*, v Praze měla premiéru 22. ledna 1877; viz ref. J. Nerudy v NL 24. I. 1877; *Rudolf Wirsing* (1814–1878) – divadelní ředitel, Neruda spolupracoval s ním a hlavně současně s Arbesem jako dramaturgem; *jarmarečně výtělkářský produkt* – Nerudův Kalendář lidstva, ohlášen jako 10. – 11. č. Epištol svobody, vycházejících u Ed. Grégra, 3. ledna 1877 v NL.

232. 13. prosince 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, tužkou VM, adresa: V. K. Šembera, Redacteur, Wien, Redaktion Tagblatt.

Daudet nejde × – pod křížovou páskou, viz i č. 231; *via Dattel* – prostřednictvím nakladatelství Dattlova.

233. V polovině prosince r. 1876 podle ohlášení 2. svazku Feuilletonů, 1 list, 8°, b, VM.

2. svazek *Feuilletonů* – Studie, krátké a kratší, II. díl, ohlášeny v NL 24. prosince 1876.

234. V polovině prosince r. 1876 podle textu dopisu, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Josef Barák – viz přílohu č. 1, pozn.; *Manojlo Jovanov Đorděvič* – srbský vlastenec, pocházející z Prizrenu, studoval v Bělehradě filosofii, byl spolupracovníkem různých jihoslovanských listů, odešel do Vídně a později do Prahy, aby pokračoval ve studiích. V Praze se stal přispěvatelem *Slovanského světa*. 27. srpna 1872 byl odsouzen na 6 let, že spolu s dr. Vincencem Andrejem Güntherem, redaktorem *Slovanského světa*, podával do moskev-

ských časopisů zveličené zprávy o politických poměrech v Praze. Dr. Günther byl odsouzen k pokutě 60 zlatých. Soud se konal v Praze a Ďorděvič byl vězněn ve věznici Svatováclavské; *slíbené příspěvky* – ve věci příspěvků stala se náprava, neboť 18. ledna 1877 NL otiskují poděkování M. Jovanova Ďorděviče z 11. ledna 1877, že mu redakce NL zaslala všechny příspěvky dosud došlé; *Jan Rapp* – dvorní rada, do r. 1892 vrchní státní návladní, psal o něm Jakub Arbes v Pelclových Rozhledech IX, 1900; *Berta* – Mühlsteinová, viz dopisy č. 130 a další, záležitost studie; *Kletzenbrot* – chléb s ovocem, vánoční pečivo, Neruda píše Kletzenbrod; *šědrovečerní dary* – teploměr a zapalovač, viz č. 240, 241.

235. V polovině prosince r. 1876 podle předcházejícího dopisu, 1 list, 8°, b, NM.

výňatky v NL – týkající se Ďorděviče v NL v lednu 1877 nebyly, patrně pro zvýšený konfiskační a policejní teror způsobený návštěvou generála Černajeva v Praze. Generál Černajev se zúčastnil osvobozovacích bojů Slovanů balkánských; *Tagblatt, Presse, Vaterland, Fremdenblatt* – vídeňské časopisy; *zbytečnost dlouhé vazby* – Ďorděvičovy; *Chocholoušek* – Otakar, syn spisovatele Prokopa Chocholouška (1819–1864); Neruda byl Otakarovi poručíkem.

236. V polovině prosince r. 1876 podle textu dopisu, 1 list, 8°, b, VM.
naši lidé – vídeňští dopisovatelé NL; *U Knoblocha* – František Knobloch, hostinský, viz dopis č. 183; Neruda nebyl o svátcích u Knoblocha, byl u Švagrovských (viz dopis č. 239).

237. 19. prosince 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, tužkou, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

pěknou knihu – ... – 2. svazek Feuilletonů, Šembera je nečetl pořádně, nepostřehl feuilleton „Hugh“, viz č. 238.

238. 21. prosince 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

Wigwam – „Hugh“, str. 240 – indiánský stan a pozdrav, odkaz na povídku Hugh v Studiích, krátkých a kratších II, 1876.

239. 24. prosince 1876 podle pošt. raz., kor. lístek, tužkou, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

pozdrav z Roudnice – Neruda nezůstal na Štědrý den doma, jak sliboval, (viz dopis č. 236–240); na návštěvu do Vídně přijel Neruda až v březnu 1877.

240. Asi 28. prosince 1876 podle textu dopisu, 1 list, 8°, b, VM.

tři dny – u Švagrovských byl přibližně od 24. do 27. prosince 1876 (viz feuilleton NL 24. prosince 1876: V Praze 23. prosince. – Mně se zdá, že

veškerá krásná a vzácná naučení, která někdy lidstvu uděluju, nejsou pranic platna. Co jsem se už namluvil proti svěcení Štědrého večera – a výsledek?); *zaslaný mně stroj* – zapalovač; *komis* (franc.) – prodavač; *embryo* (řec.) – zárodek; *dva dny před feuilletonem* – t. j. asi 21. prosince 1876; *dělní ostudy těm Němčíkům* – podle Nerudova feuilletonu ze dne 23. prosince 1876 (Z německého „Zeleného trhu“), kde referoval Neruda o německých útocích na Richarda Wagnera, soudím, že Neruda má na mysli Šemberovy články na jeho obranu; *budu věrně následovat* – totiž zase v obraně Bedřicha Smetany (feuilleton z 23. prosince 1876 vyzněl: Myslím, že mistr Smetana, vzdor všem českým Pivodům, pořád ještě může se poděkovat bohu, že není Němcem); *Kalendářík lidstva* – viz dopis č. 231; 21. března – v Kalendáříku uvedeno narození A. V. Šembery, s poznámkou: výtečný spisovatel český.

241. Po vánocích 1876 podle zmínek o dárcích, 1 dvojl., 8°, b, VM. *thermometr* (řec.) – teploměr; *zapalovač* – viz dopis č. 240; *s jitrnicemi i bez jitrnic* – Neruda připomíná jitrnicovou pohromu, kterou vyvolal svými feuilletony z 22. a 24. prosince 1876 (vzpomínkou na venkovské zabíjačky). Přátelé a známí ho zahrnuli jitrnicovými dárky. Neruda je ve feuilletonu vyjmenoval, byli to: Fr. Kolár, J. V. Slukov, Josef Barák, G. Eim, Servác Heller, J. Toužimský; *Jan Teubel* – dvorní kuchař, bydlel na Hradčanském náměstí, viz o něm ve feuilletonu v NL 11. ledna 1885, o kuchařských výstavách; *Sladkovský † † †* – Sladkovský přestoupil 13. ledna 1877 k pravoslavné církvi, aby tak zdůraznil myšlenku cyrilometodějskou, slovanskou.

242. 1. ledna 1877 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: viz č. 239. *Prosit* (lat.) – ať prospěje, slouží, německý pozdrav při pití; *W* – Wergfin, viz přílohu č. 5, pozn., Šemberův podpis na telegramu, nebo *Wanderer* – Poutník, viz dopis č. 564, Vratislav – poutník; *August* – Švagrovský, viz č. 18.

243. Po 10. lednu 1877 podle Lumíra, 1 list, 8°, b, VM. *arrangement* (franc.) – uspořádání; 21. březen – narozeniny A. V. Šembery; *kde bydlíš* – poslední Šemberovo bydliště bylo Schmelzgasse, viz č. 190; *Lumír* – J. V. Sládek převzal redakci po S. Hellerovi a Sv. Čechovi; *Ada Christenová v Lumíru* – L. otiskoval jen povídky A. Christenové, ač vydala i tři knihy básní (r. 1868 *Lieder einer Verlorenen*, Písně ztracené, r. 1872 *Schatten*, Stíny a r. 1878 *Aus der Tiefe*, Z hlubin); 1. číslo *Lumíra* – vyšlo 10. ledna 1877.

244. Před 16. lednem 1877 podle dalšího dopisu, 1 dvojl., 8°, b, VM. *radost tvého otce* – A. V. Šembery, chystané oslavy 70. narozenin; *zítra nebo pozejtří* – bylo to 16. ledna; *D. Kind* – Das Kind, viz dopisy předcházející, zejména č. 219; *Daudet* – patrně Jack, viz č. 232; *komisionář* – knihkupecký zprostředkovatel; *Alfred Woltmann* (1841–1880) – něm. profesor dějin umění, znepřátelil si Čechy svým názorem, vyloženým v přednáškách a později i v úvodu ke spisu Pangerlovu, že staré umění české je všecko něm. původu;

Jaromír Čelakovský (1846–1914) – právní dějepisec, politik, poslanec národní strany svobodomyslné na zemském sněmu.

245. 16. ledna 1877 podle pošt. raz., kor. lístek, tužkou, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

Nordmann – redaktor *Wandereru*; *Huybensz* – pravděpodobně Kristian Huygens, hol. astronom. Neruda se o něm zmiňuje v Kalendáříku lidstva.

246. 16. ledna 1877 podle pošt. raz., kor. lístek, tužkou, VM, adresa: jako předcházející dopis.

Das Kind – viz dopis č. 219; *Eljen* (maď.) – Ať žije; *Jasašin* – správně Jašasin (turecky), Ať žije! Obě zvolání vyslovují Nerudovu radost, že konečně knihu odeslal.

247. Po 16. lednu 1877 podle inserátu v NL, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Teubel – viz č. 241; *insert* – pro jednotřídní soukromou školu (národní) v papírně Steyrermühle v Rakousku hledá se učitel „české řeči mocný“ . . . ; *relegován* – vyloučen z university. Šembera pomohl, viz dopis č. 248; *Daudetovy starší věci* – *Le Petit Chose* (Drobeček) 1868, *Lettres de mon moulin* (Listy z mého mlýna) 1869, *Les Aventures prodigieuses de Tartarin de Tarascon* (Podivuhodná dobrodružství Tartarina z Tarasconu) 1872, *Les Contes du Lundi* (Pondělní povídky), *Fromont jeune et Riesler aîné* (Fromont junior a Riesler senior) 1874, *Jack* 1876; z nich Neruda už znal *Le Petit Chose*, *Jacka* a *Fromonty*; 21. března – narozeniny A. V. Šembery; *české operní síly* – byli to Josef Lev, barytonista, Václav (Vincenc) Cicvárek, tenor.

248. 25. ledna 1877 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

Plíhal – viz dopis č. 247. K vyloučení (relegaci) asi nedošlo. Vilém Plíhal v seznamu vyloučených není. Šembera snad zakročil.

249. 25. ledna 1877 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: viz č. 248. *od neděle* – 21. ledna 1877; *přední členové* – jeli Lev, Cicvárek, viz č. 247.

250. 27. ledna 1877 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: viz č. 248.

L. Pr. Ch. – Neruda píše L. p. ch. *Le Petit Chose*, viz dopis č. 247; *Le Petit Chose v Lumíru* – r. 1877 přináší Lumír *Poslední školu* (*La dernière classe*) z *Contes du Lundi*, v překladu B. F. (Bedřicha Frída?), a r. 1878 *Elixír bratra Celerina* (*Elixir du Père Gaucher*) z *Lettres de mon moulin*.

251. 2. února 1877 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: viz č. 248.

Světozor – 1. února 1877, č. 5, str. 59, na prvním místě rubriky Literatura oznamuje Studie, krátké a kratší II, připojena stručná charakteristika, vyšly již dříve, ohlášeny byly v NL 24. prosince 1876; *knihy* – II. svazek *Feuilletů*, vázaný, dříve poslal archy nebo brožovaný výtisk, viz č. 233.

252. 4. února 1877 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: viz č. 248.
oba Brusy – M. Hattala, Brus jazyka českého, 1877, Matiční brus, 1877;
odesílám jej – patrně Hattalův Brus, neboť Hattala v něm rozvádí své články,
s kterými polemisoval A. V. Šembera.

253. 1. nebo 2. března 1877 podle oznámení Lvovy adresy v násl. dopise,
1 list, 8°, b, VM.

adresa Julia Mařáka – žil ve Vídni od r. 1860 do r. 1887; *obraz Mařákův* – Jelen, prémie na rok 1878. Julius Mařák (1832–1899), čes. krajinář; *Antonín Chittussi* (1847–1891) – vynikající český krajinář 19. století, v té době byl v tísni, neboť byl spolu s Mikolášem Alšem pro odmítání názorů Woltmannových vyloučen z pražské akademie, vídeňskou výstavu obeslal, viz č. 268; *Tóna* – dcera Josefa Lva Antonie; *kdybys mu napsal* – viz adresu v č. 254.

254. 2. března 1877 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: viz č. 248.
Betlemská ul. č. 9 – podle adresáře z r. 1877 adresa J. Lva.

255. 2. března 1877 podle pošt. raz., kor. lístek, adresa: viz č. 248.

Ch. – Chittussi; *Kunstverein* – spolek umělců; *pražská výstava* – v letech 1876–1877 Chittussi vystavoval v Krasoumné jednotě, u Lehmana a v Umělecké besedě, kde podle referátu J. Nerudy z 2. a 3. prosince 1877 vystavil několik skizz stromů, chalupy z Bechlína a olej Májové jitro.

256. Počátkem března 1877 podle přípravy svazku Žertů, 1 list, 8°, b, VM.

Přiložený list neotvírej – v listě byl titul nového svazku feuilletonů, Nerudky – viz č. 259; *3. díl do tisku* – III. díl Feuilletonů, Žerty, hravé i dravé, byl ohlášén v NL až 7. května 1877; *jednoaktky* – v Žertech užil Neruda dramatického dialogu pro Pannopannu a v Drobném divadelním juxu; *Pannopanna* – ponejprv otištěna v NL 7. května 1871, později v Žertech, hravých i dravých; *feuilleton o anekdotách dětských* – v Žertech, hravých i dravých: O menších pro větší děti; *pelmel* – francouzsky pêle-mêle, směs.*

257. Počátkem března 1877 podle textu dopisu, 1 dvojl., 8°, b, VM.

3. díl – pozdější Žerty, hravé i dravé; *2. svazek* – Studie, krátké a kratší II, z r. 1876; Lumír V, 10. I. 1877, č. 1, str. 15 přinesl krátkou nepodepsanou zprávu, zakončenou úsudkem, že „nalézáme tu zase množství myšlenkových drahokamů, jimiž Neruda, jako ještě žádný jiný, krásné písemnictví české obohatil“; *Sládek* – o Žertech, III. sv. Feuilletonů, v Lumíru V, 1877, 20. V. 1877, č. 14, str. 224 referoval J. Arbes, označeno =; *proslov* – Neruda proslov k sedmdesátým narozeninám A. V. Šembery nepsal,

* Datum dopisu nutno posunout na počátek února 1877, neboť o tisku Žertů mluví se ve zprávě Lumíra z 20. února 1877.

O. Sklenářová-Malá přednesla báseň E. Miřiovského (viz č. 1 programu v poznámce k dopisu č. 260, otištěna ve sborníku A. V. Šemberovi k 70. narozeninám, str. 1).

258. Počátkem března 1877 podle dopisu č. 261, 1 list, 8°, b, VM.

Lev se zlobí – V. K. Šembera nabízel asi za účast na slavnosti peníze; *čtyři děti* – viz č. 101; *Kroesus* – boháč, postava z řeckého dávnověku; *páté* – Anna, viz č. 289; *in spe* (lat.) – v naději, v očekávání, budoucí; *faux pas* (franc.) – chybný krok, přehmat; C. – tenorista Cicvárek, viz č. 247, přijede do Prahy, hostoval jen, nebyl stálým členem divadla, povoláním byl mlynář; L. – Lev; *Vávra* – Antonín Vátra nejel, viz dopis č. 260, pozn.; *scéna z Hubičky* – Lev a Cicvárek zpívali dueto Tomše a Lukáše, viz dopis č. 260. Lev baryton a Cicvárek tenor; *brilantní čísla* – Lev zpíval arii z opery Hřímálého, *Zakletý princ*, viz dopis č. 260; *Josef Jiránek* (1855–1891) – klavírní virtuos, žák Smetanův, pozdější profesor konservatoře.

259. Před 12. březnem 1877 podle desátého výročí sňatku O. Sklenářové-Malé (19. 3.), 1 list, 8°, b, VM.

Hans Richter – viz dopis č. 113; *hintergrund* – pozadí; *paní Malá* – přednášela proslov, jak svědčí i tužkový obrázek zachovaný v NM; *Nerudky* – nebo Nerudy, nečitelné.

260. Před 12. březnem 1877, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Program – oslavného večera při 70. narozeninách Šemberových ve Vídni: A) Pochod kněží z české opery *Templáři na Moravě* od Šebora, přednese kapela. 1. Proslov. 2. A. Förchtgott: *Vlasti* (Sbor). 3. a) Zelenohorský rukopis: *Libušin soud*, v staročeském jazyku; b) Vrchlický: *Slepý hudec*. Přednese paní Sklenářová-Malá. 4. Servais: *Andante* a *Allegro*; na cello přednese pan Kretschmann. 5. a) B. Smetana: *Arie* z české opery *Hubička*; b) České národní písně. Přednese pan Cicvárek. 6. Zamara: *Fantasie na Verdiho Aidu*; přednese na harfu slečna Zamarová. 7. Hřímálý: *Arie* z české opery *Zakletý princ*. Přednese pan Lev. 8. H. Vieuxtemps, *Koncert Dmoll*. 1. díl (*Adagio*); přednese na housle pan Siebert. 9. B. Smetana: *Fantasie na české národní písně*, koncert na klavír, přednese pan Jiránek. 10. B. Smetana: *Dueto* z české opery *Hubička*. Přednesou pp. Cicvárek a Lev. 11. A. Förchtgott: a) *Stráž u Vyšehradu*. b) *Přijde jaro*. Sbory. Provedení sborů převzal sl. Slováký zpěvácký spolek řízením sbormistra p. Aloise A. Buchty. B. Konversační hudba. 1. *Ouvertura dle slovanských motivů* od Fr. Tittla. 2. *Pochod Chorvatů* od Zamarý. 3. *Úvodní scéna a Miserere* z opery *Il Trovatore* od Verdiho. 4. *Čtverylka dle Slovanských motivů* od Fr. Zinnera. 5. *Oktet* z opery *La Traviata* od Verdiho. 6. *Potpourri* z čes. nár. písní od Labického. 7. *Píseň na skřivánka* z komické opery *Der Geist des Woiwoden* (Duch vojedy) od Grossmanna. 8. *Ouvertura k Pique Dame* od Suppého. (Uvádí E. Škorpil v díle Alois Vojtěch Šembera, *Přehled života a díla*, 1946, Vys. Mýto, str. 188.) Exemplář programu je uložen v NM a v museu Šemberově ve Vys. Mýtě.

261. Kolem 12. března 1877 podle Nerudova onemocnění, 1 dvojl., 135 × 125 mm, VM.

nemocen – viz další dopisy; *dráha Františkova, Severozápadní* – trať z Vídně na Jihlavu, Havlíčkův Brod, Kolín, Prahu; *Walkür* – týká se opery R. Wagnera *Die Walküre*. Neruda užívá tehdy častého množného čísla; *Rudolf Wirsing* – tehdy ředitel Prozatímního divadla (viz č. 231).

262. 12. března 1877 podle pošt. raz., kor. lístek, tužkou, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

Ch. – Chittussi, viz dopis č. 253.

263. Ve čtvrtek 15. března 1877 podle textu dopisu (zítra v pátek), 1 dvojl., 8°, b, VM.

bohoupustá pašijní legenda – Jan Neruda, Pašijní legenda, Česká včela (red. J. B. Pichl) II, 1877, 25. března, str. 85, pozdější Balada pašijová; *pítomá povídka* – Jak to přišlo, Lumír V, 1877, č. 9, z 30. března 1877; *Bedřich Fischel* – bankovní závod v Praze, Na příkopech; *lipský trh* – knihkupecký; *krásná slavnost* – oslava 70 let A. V. Šembery; *kourierzug* – zvláštní rychlík mezi Prahou a Vídní; *poslat fotografii* – Neruda se dal nedávno fotografovat a svůj zážitek vypsál ve feuilletonu NL 11. března 1877, s názvem Příspěvek k nynější mosaice samovražd, kde zmínkou o doplatku slovně navazuje na tento dopis; *feuilleton v NL* – jde snad o feuilleton ze středy 14. března 1877, kdy NL začaly otiskovat Podobiznu dle A. Meissnera, aniž uvedly překladatele; *úterý* – 20. března; *v neděli večer* – 18. března, Otilie Sklenářová-Malá se zúčastnila slavnosti; *Josef Sklenář* – choť O. Sklenářové-Malé, tajemník Prozatímního divadla; *s ředitelem* – R. Wirsing; *potištěné kuverty* – potištěné obálky; *Dii vertant* (lat.) – Zlé znamení (překlad podle smyslu).

264. 21. března 1877 podle úmrtí dcery Josefa Lva Marie, 1 list, 110 × 175 mm, b, VM, tužkou, dopis poslán z Vídně do Vídně, viz pozn.

Manča – Marie Lvová zemřela 20. března 1877 podle matričního zápisu; ještě 15. února 1877 píše o ní Neruda ve feuilletonu Z domácnosti; *kterým vlakem jel* – zpráva došla do Vídně, když tam Lev ještě byl. Neruda byl ve Vídni ještě 23. března 1877 podle feuilletonu NL z 25. 3. 1877.

265. 24. března 1877 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

Co jsem vůbec našel – články o oslavách narozenin A. V. Šembery; *nepodařený refrén* – „never more“ přeložil V. K. Šembera na konci tří strof po každé jinak: více nic, nikdy víc, nic víc; jeho překlad Havrana vyšel v Hálkových Květech IV, 1869, č. 46, str. 368; *Beiblatt* – příloha.

266. 30. března 1877, 1 dvojl., 8°, b, VM.

výstřížek z Pokroku z 30. 3. 1877 – zpráva o zmizení kavárníka Fr. Horáka, u něhož se kdysi scházela Nerudova společnost; odjel podle Pokroku

do Vídně. Jako důvod se uváděla finanční tíseň, ve Vídni prý se chopí původního povolání, kapelnictví; *pod* × – pod křížovou páskou; *steuergesetze* – daňové zákony; *Chittussi* – záležitost výstavy a koupě obrazu, viz dopis č. 253, 255; *Leythäuser* – viz vysv. k č. 267.

267. Počátkem dubna 1877, po oslavách Šemberových ve Vídni, 1 dvojl., 8°, b, VM.

U Lva jsem ještě nebyl – po úmrtí dcery Marie, *Jiránek* – viz dopis č. 258; *František Horák* – viz dopis č. 266; *Chittussi* – neví nic, bude-li vystavovat ve Vídni, ale vystavoval, viz dopis č. 268; *železniční úmluva* – úmluva cestou do Vídně; *listy pro tatínka* – referáty o oslavách Šemberových; *Max Leythäuser* (*16. 3. 1853) – německý dramatik, Neruda o něm psal ve feuilletonu NL 29. listopadu 1876 a 9. března 1877 a v Humor. listech 22. května 1885; *Heinrich Laube* (1806–1884) – spisovatel a v letech sedmdesátých divadelní ředitel ve Wiener Stadttheater; *beschriebene Kamelien* – sváteční zvyk zdobit kamelie nápisy, po př. dárky; *Ringstrasse* – Okružní třída, hlavní ulice ve Vídni.

268. Po 5. dubnu 1877 podle textu dopisu, 1 list, 8°, b, VM.

o obsahu almanachu – Almanach na oslavu sedmdesátých narozenin A. V. Šembery, profesora českého jazyka na vys. učení vídeňském, vydal Akademický spolek ve Vídni. S podobiznou. Ve Vídni, nákladem Akademického spolku, 1877. Obsah: H. Bertál, Z raněného srdce. Dr. Ludvík Havlíček, Vědomí se stanoviska přírodovědy. V. Hermanský, Znělky. Tomáš Hořava, Měsíček usmívavý, Opuštěný. Dr. Jan Urban Jarník, Něco o Rumunech. H. Landštejnský, Mé hvězdě. Josef Lux, Věnování, Fantasie ze starých časů, Shledání, Vínek, Není láska pomněnka? Od Radhoště. Dr. Th. Vlastimil Masaryk, O pokroku, vývoji a osvětě. Emanuel Miřiovský, K oslavě 70tých narozenin p. A. V. Šembery ke dni 21. března 1877. Edvard Parma, Na zříceninách hukvaldských. Josef Říha, K svitu jitřenky, Na přívoze, Za májem žití, Honba za štěstím, Na záletu, Na velký pátek. Jakub Všečka, Alois Vojtěch Šembera; *Odporučil jsem jej tedy* – v NL 5. dubna 1877, v rubrice Literatura a umění: Almanach na oslavu Al. Vojtěcha Šembery; *Tvým akademikům* – český Akademický spolek vídeňský, pořadatel slavnosti; *Lumír byl pro Tebe* – Lumír, roč. VII, č. 9, zpráva o oslavách sedmdesátých narozenin A. V. Šembery; *Chittussi* – viz dopis č. 267.

269. 7. dubna 1877 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

odjezd z Vídně – Neruda píše přesto do Vídně, Šembera tají místa svého pobytu, viz i č. 271.

270. 12. dubna 1877, 1 dvojl., 8°, b, VM.

humoristický případ – záměna almanachu; *Bohuslav Schnirch* – viz dopis č. 274, skončení příběhu s almanachem.

271. 14. dubna 1877, kor. lístek, VM, adresa viz č. 265.

272. Před 27. dubnem 1877 podle dopisu č. 267, 1 dvojl., 8°, b, VM.
do Dobrudže nebo tam někam – Neruda chystá znovu cestu na Balkán jako válečný zpravodaj, nejel, jel Josef Holeček; *voilà tout* (franc.) – a to je vše; *dedikace* – věnování, Neruda věnoval Žerty, hravé i dravé Josefu Lvovi, rozhodl se k tomu, jakož i uspořádal svazek dříve, než zemřela Lvova dcera Marie; *vazba* – původní, modrá.

273. 27. dubna 1877 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa viz č. 269.
Bělehrad, Baziáš, Džurdževo (Giurgiu) – místa známá již z první cesty Nerudovy na východ (viz dopis č. 16).

274. Asi 29. dubna 1877 podle Bret Harta č. II, viz text a poznámky, 1 dvojl., 8°, b, VM.

malé lže – Šembera tajil někdy i před Nerudou místo svého pobytu, viz č. 269; *v sobotu* – 21. dubna; *přeložený Bret Harte* – v NL 22. dubna 1877. Z nejnovějších skizz Bret Hartových I, Kalifornské nevinátka, a dále 25. IV. 1877 II, Povídka o muži, jenž měl otok tepny; *Bret Harte č. II.* – v Lumíru r. 1877 vyšel v květnu Wan-Li pohan a v červnu Můj přítel běhoun. Oba překlady jsou nepodepsány. Soudím, že překlady v NL jsou podle slov Nerudových „dal jsem přeloženého Bret Harta“ jeho dílem, překlady v Lumíru dílem Sládkovým podle dopisu č. 287: jsem nemohl užít; 3. *svazek Feuillettonů* – Žerty ohlášeny 7. května 1877; *válečná cesta* – válka na Balkáně vyrostla z povstání slovanských národů; *Heller* – jel jako zpravodaj do Rumunska a Bulharska, dalším zpravodajem stal se Josef Holeček; *facit* – součet; *Chittussi* – viz dopis č. 253; *s Lehmannem promluví* – snad stran výstavy Chittussiho u Lehmana; *Tvá sestra* – viz dopis č. 270.

275. 7. května 1877 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa viz č. 269.
pro L. dlouhou novelu – v Lumíru V, 1877, č. 22 začal Neruda otiskovat Figurky, závěrečnou část Povídek malostranských, viz i č. 176: „novellenstoff“, první zmínka o Figurkách.

276. Po 1. červnu 1877 podle úmrtí Koruny Stříbrné, rozené Severové, 1 list, 8°, b, VM.

Koruna Stříbrná – Koruna roz. Severová, sestra Fr. Karáskové. Podle dopisů V. K. Šembery, psaných Fr. Karáskové, byl V. K. Šembera do ní zamilován a nemohl se smířiti s jejím sňatkem. Zemřela 1. června 1877; *tedy už obě* – Fr. Karásková zemřela 6. února 1875, viz č. 92; 1. června – pátek; *středa* – 6. června; *vederemo* (ital.) – uvidíme; *stipendium* – nedostal, viz dopis č. 293.

277. 5. června 1877 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

princ Walský – Waleský, korunní princ anglický, zpráva o jeho onemocnění na zámku vévody z Edinburku byla 8. ledna 1872 v Podřipanu.

278. Mezi 5. a 19. červnem 1877 podle úmrtí K. Stříbrné, viz č. 276, 1 dvojl., 8°, b, NM.

zásilka zpět – pravděpodobně památky na Korunu Stříbrnou, roz. Severovou; *Srbadie* – Srbsko; *Südbahn* – Jižní dráha.

279. 19. června 1877 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa viz č. 277. *Heinrich Penn* (*1835) – rakouský spisovatel, zajímal se o život Slovinců.

280. V červenci 1877 podle záležitosti Lvovy a před cestou do Rezk u Nového Města nad Metují, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Nové družstvo – spojené družstvo staročeské a mladočeské, ke spojení došlo 25. července 1877; *Lev* – zůstal v Praze, viz č. 289; *černoohorská cesta* – viz dopis č. 272; *na kousíček cesty* – do Rezk, viz dopis č. 288; *na Tvém místě* – Nerudovi jde jen o cestování, nikoli o celý způsob života.

281. V červenci 1877 podle záležitosti Lvovy, 1 dvojl., 8°, b, VM.

282. Před 9. červencem 1877 podle údajů v Lumíru, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Do Lumíra . . . verše – Lumír, roč. V, 1877, č. 19 ze dne 10. července 1877, str. 289, přinesl první ukázkou z Písní kosmických; podle definitivního vydání jde o čísla: V, VI, VII, XX, XIV, XV, XVII.

283. 9. července 1877 podle textu dopisu, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Lev – viz č. 280; *aproximativní* – přibližný; *Básně již zítra* – 10. července 1877, viz dopis č. 282; *novela příští měsíc* – Lumír, roč. V, 1877, č. 22, z 10. srpna 1877, str. 337: Figurky. Idylický úryvek ze zápisek advokátního koncipienta. Od Jana Nerudy (První část).

284. 9. července 1877 podle dopisu č. 283, viz pozn., 1 dvojl., 8°, b, VM, tužkou, papír s hlavičkou Národní listy v Praze.

dnes do prvního listu svého – viz č. 283 z 9. července; *do tří dnů* – viz č. 283.

285. V druhé polovině července 1877, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Jen feš, . . . s ním – Jen hezky . . . s ním (z něm.).

286. V červenci 1877 podle textu dopisu, 1 dvojl., 8°, b, VM.

horko – měsíc červenec; *hochquellenleitung* – přívod z horských pramenů, Šembera byl ve Švýcarsku v Luzernu podle dopisu A. V. Šembery Zdeňce z 20. 7. 1877. Neruda myslí osvěžení v horách; *že jsem zamilován* – jde o Nerudův vztah k Anně Tiché, viz Listy Jana Nerudy Aničce Tiché. Vydal Miloslav Novotný 1936 a Albert Pražák, Neruda v dopisech, 2. vyd., str. 195; *s „firmou“* – Edvard Grégr a Ferd. Dattel, viz dopis č. 137;

Kdy pojedu? – Neruda odjel 24. července 1877 do Rezku, letoviska u Nového Města nad Metují (viz dopis č. 288).

287. V červenci 1877 podle článku Elišky Krásnohorské v Časopise Českého musea, I dvojl., 8°, b, VM.

posměch z mých jemných citů – zamilování do A. Tiché, viz č. 286; *článek Eliščin* – Obraz novějšího básnictví českého, ČČM r. 1877, na str. 322. E. Krásnohorská píše: V. K. Šembera nazval svou sbírku „Z mladých náder“, verše ty ale až na malou vskutku mladistvě vřelých výjimek jsou nehodny tohoto názvu, obírajíce se okázale omrzelými pletkami milostnými i sarkasmem podobného rázu jako tento verš: „aj, kocovina jest vše nadšení“; *novela* – Figurky, poslední část v Lumíru v září 1877; *Bret Harta jsem nemohl užít* – jde patrně o dvě povídky Bret Hartovy přeložené J. V. Sládkem v Lumíru 1877, viz zmínku o Bret Hartovi č. II. v č. 274; *časové články* – NL přináší v červenci často feuilletony o krajinách a bojích balkánských, mimo jiné i vzpomínky Josefa Holečka (18. července 1877).

288. 23. července 1877 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

zítra – 24. července 1877; *do Nov. Města n. M.* – do Rezku u Nového Města nad Metují, asi měsíční pobyt v Rezku vypsál Neruda ve feuilletonech 29. července a 5. srpna 1877, a 26. srpna mluví již o návratu do Prahy.

289. 26. srpna 1877 podle textu dopisu, I dvojl., 8°, b, VM.

jsem týden v Praze – tedy asi od 19. srpna 1877; *Teplíce* – podle Nerudy Weckelsburg, správně však Weckelsdorf; *Servác Heller* – viz č. 272, na Černou Horu jel Josef Holeček; *Lev je v starém tropu* – honu, opět v Praze; *přes Víděň* – plány umístit Josefa Lva ve Vídni se nezdařily; snad to byl jen nátlak na správu Prozatímního divadla; *náhrada za Manču* – o smrti Mančiny viz dopis č. 264; *Tvůj úsudek o Fig.* – o Figurkách; *neženýruj se* – (z franc. *gêner*) nestyď se; *zákazy tábořské* – slavnost na počest Jana Žižky v Táboře při odhalení pomníku byla zakázána, viz NL 26. srpna 1877.

290. 6. září 1877 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa viz č. 288.

291. Asi 9. září 1877 podle vyjítí 4. svazku Feuilletonů, Menších cest, I dvojl., 8°, b, VM.

luttensberské – ljutomerské víno, podle města Ljutomeru, Luttenbergu ve Štyrsku, nejlepší slovinské víno; *Ladislav Quis* – viz dopis č. 76; *4. svazek Feuilletonů* – ohlášeno v NL 23. září 1877 referátem G. Eima (G. E.); *vyjdou za 14 dní* – 23. září.

292. V září 1877 podle záležitosti Josefa Lva, I list, 8°, b, VM.

Schnirchova triga – návrh na trigy byl přijat počátkem roku 1877 a vyzkoušen na pylonech u budovy Národního divadla; Neruda se nezúčastnil

posuzování, ač byl členem poroty; *Lev* – zůstal v Praze; *stipendium* – viz dopis č. 276.

293. Mezi 10.–20. zářím 1877 podle zmínek o Traviatě ve Figurkách, 1 dvojl., 8°, b, VM.

drobeček o Traviatě – zmínka o Traviatě ve Figurkách se děje třikrát a vzhledem k dopisu Nerudovu jde o čísla Lumíru z 10. a 20. září 1877; *státní stipendium* – viz dopis č. 276, 292.

294. Před 20. říjnem 1877 podle vydání Povídek malostranských, 1 dvojl., 8°, b, VM.

první exemplář Malostranských povídek – byly ohlášeny v Lumíru 1877, 20. října, č. 29; Neruda si napsal autoreferát 28. října 1877 v NL.

295. Před 18. listopadem 1877 podle ustavující valné hromady Spolku českých žurnalistů, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Konkordie – spolek německých spisovatelů a žurnalistů ve Vídni; *stanovy* – Neruda shledával potřebné informace před zakládající valnou hromadou Spolku českých žurnalistů 18. listopadu 1877; *revanše* – franc. revanche, odplata.

296. V listopadu 1877 podle ohlasu Povídek malostranských, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Já nejel a nepojedu – na Černou Horu jako válečný zpravodaj; *výstava americká* – výstava ve Filadelfii, proč Neruda nejel a co vydal na přípravu, viz dopis č. 137; *přes dvacet let* – první vystoupení v Mikovcově Lumíru 1854 (Oběšenec, viz Básně I, str. 167; viz i č. 88); *referáty o Malostranských povídkách* – byly v Řipu = Podřipanu 23. listopadu 1877, nepodepsaný referát vyzněl v uznání: Studie z malostranského života – toť nejslavnější obor našeho Turgeněva; *v Pražském deníku* – 4. listopadu 1877 v příloze k č. III: Neruda sebral své Povídky malostranské – tak ale orgány „vůdců národa českého“ se o nich zmiňují celými dvěma řádkami. Zato se stanou majetkem lidu našeho a ten je soudcem spravedlivějším...; *Moravan* – 1877, č. 252, 4. listopadu. Nepodepsaný referát vyzněl v úsudek: Jsou-li Ehrenbergrovy „povídky“ opravdovými „povídkami z lidu“, jest každá povídka Nerudova fotografií toho lidu a nevyrovná se mistrným těm fotografiím nic v české literatuře, leda „Babička“ Boženy Němcové a tu a tam některá Hálkova novela z vesnice. „Solí“ ale a nejrozkošnější satiry nemají žádné povídky naše, byť sebemistrnější byly, tou měrou jako u Jana Nerudy. *Sládek odmítl dát něco do Lumíru* – Sládkova zpráva o feuilletonech byla v Lumíru V, 1877, 10. října, č. 28, str. 447; *nabídl se mu Arbes* – v Lumíru V, 1877, 30. října, č. 30, str. 479; Arbesův úsudek vyzněl: Pokládáme Povídky malostranské za nejpůvodnější spis Nerudův vůbec; odrážít se v něm zvláštní zajímavá spisovatelská individualita jeho ve světle nejostřejším; *dodělávám Písně kosmické* – dokončil na jaře 1878; *přeložil do němčiny* – dvě

z Písní kosmických, viz dopis č. 342; *budeť jich přes 40* – Písní kosmických ze 38.

297. 17. listopadu 1877 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: viz dopis č. 288.

americké listy – viz dopis č. 298, Neruda je snad vyžadoval pro typografickou výstavu.

298. 20. listopadu 1877 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: viz dopis č. 288.

sněhový – světový – viz předcházející dopis; *Handelszeitung* – *americké listy* – viz č. 297.

299. Po 2. prosinci 1877, po článku Arbesově v NL, 1 dvojl., 8°, b, VM. *wagnerovče!* – V. K. Šembera byl velikým ctitelem R. Wagnera; *lessingovci* – Gotthold Ephraim Lessing (1729–1781) – německý básník, dramatik a kritik; *lessingovci*, posměšné slovo, protože Lessing trpěl útoky a neporozuměním; *vědecké záhady* – Neruda naráží na druhou Arbesovu poznámku o Pís. kosm. v NL z 2. prosince 1877; *Hálkovy V přírodě* – Josef Durdík na přednášce 24. listopadu 1877 mluvil podle záznamů v zápisníku Literárního odboru Umělecké besedy o Nerudových Feuilletonech. Mohl se tedy zmínit o Nerudovi a Hálkovi, zvláště když jak ve Večerních písních, tak i v cyklech V přírodě jsou kosmické motivy; *Budeť jich as 40* – viz č. 296.

300. Počátkem prosince 1877 podle obsahu dopisu, především podle zprávy o Spolku žurnalistů, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Děsná zpráva – první zpráva o stanovisku A. V. Šembery k Zelenohorskému rukopisu; *Libušin súd* – hlavní část rukopisu Zelenohorského; *Nechvalno nám . . .* – správně „v němciach“, verš č. 109 rkp. Zelenohorského; *paleologie* (řec.) – jde o paleografii, vědu o starém písmu; *žurnalistický spolek* – viz dopis č. 295; *Schik* – viz dopis č. 25; *Uměl. beseda nám ofěrovala* – poskytl místnosti Spolku českých žurnalistů; *opatřit Siemiradzského* – výstava Pochodní Neronových uskutečnila se r. 1878; *Petr Bílka* (1820–1881) – český vídeňský pedagog, viz Jana Nerudy Podobizny I, 143.

301. Počátkem prosince 1877, po druhé ukázce z Písní kosmických, 1 dvojl., 8°, b, NM.

historie s Hankou – A. V. Šembera začíná pochybovat o rkp. Zelenohorském; *Julius Mařák* – Jelen,émie Umělecké besedy na rok 1878; *Šmíd* – snad Leopold Jaroslav Schmidt (1823–1902), mědirytec, kromě portrétů ryl i ilustrace k Rukopisům podle Trenkwalda, žil ve Vídni; *H. Siemiradzki* – viz dopis č. 300; *poslední číslo Lumíra* – druhá ukázka z Písní kosmických, Lumír V, 1877, 30. listopadu, č. 33, str. 513; *Arbes* – v NL 15. července 1877; již v první zprávě A. upozornil na vědecké motivy Písní: Básničky, které podává na ukázkou, vynikají myšlenkovou hloubkou a dokonalostí formy

v takové míře, že by byly v každé literatuře uvítány s jásotem jakožto výtvoři zralého, věk svůj předstihujícího poety, jenž vedle pěstování svého básnického talentu byl také vždy pamětliv i nejnovějších vymožeností přírodních věd; a Neruda cituje druhou souhlasnou zprávu z 2. 12. 1877; *Hněvkovský* – Lev Hněvkovský, vnuk spisovatele Šebestiána Hněvkovského (1770–1847); byl členem německého divadla, viz č. 302; *Karl Pfeffer* – vídeňský hudební skladatel a divadelní ředitel; *Es eilt nicht . . .* – Nepospíchá to, jste přece již angažován; *eiluje* – pospíchá.

302. 9. prosince 1877 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

o Hněvkovském – viz č. 301; $\frac{1}{4}$ m – $\frac{1}{4}$ milování, viz dopis č. 301.

303. 11. prosince 1877 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: viz č. 302.

Hněvkovský – viz dopis č. 301; *Karl Pfeffer* – viz dopis č. 301; *notice bude zítřka* – svolání o založení Spolku českých žurnalistů, NL 13. prosince 1877.

304. Po vánocích 1877 podle textu dopisu, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Emil Franzos (1848–1904) – žurnalista a feuilletonista; *dva prsty . . .* – v Humorech, psal Podobizny, v Lumíru Písně kosmické a redakční práce za Sládka. Neruda i jinak považuje Lumír za svůj časopis, viz č. 353; v Národních – feuilletony; *sbírka spí* – Menší cesty vyšly 1877; *Novellenschatz des Auslandes* – Neruda v této sbírce překladů nevyšel; *Pov. mal.* – Povídky malostranské byly vytištěny r. 1877 a vyšly s datem 1878: *à propos* (franc.) – pokud se týče; *skrytý osten* – výčitka, že V. K. Šembera neposlal dárek; *žurnalistický spolek* – Neruda žertem upozornil na výzvu Spolku žurnalistů, který žádal o peněžitě příspěvky (viz i dopis č. 303); *le distributeur* (franc.) – přístroj na rozdávání karet (viz dopis č. 307).

305. Koncem prosince 1877 podle věcné souvislosti, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Sedíš už ve Vídni – V. K. Šembera byl mimo Vídeň, a proto neposílal dárky, viz č. 304; *před málo nedělní* – počátkem prosince, podle první zmínky o otázce rukopisné (viz dopis č. 300), byl Neruda asi ve Vídni; *někdo* – Emilie Bekovská (zemř. 1882), herečka, působila v cizině, ve Vídni a na Prozatímním divadle; *obraz* – portrét V. K. Šembery; *dobré místo* – obraz V. K. Šembery stával na psacím stole Nerudově.

306. 1. ledna 1878 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: viz u dopisu č. 302.

stran přijetí do NL – článek A. V. Šembery o nepravosti rukopisu Zelenohorského; *S.* – Ferdinand Schulz, redaktor literárně historické a kritické rubriky NL; *před třemi dny* – 29. prosince 1877; *distributeur* – viz dopis č. 304.

307. Po 1. lednu 1878 podle dopisu č. 306, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Distributeur – viz dopis č. 304; *jux* – švanda; *státní stipendium* – viz i dopisy č. 276, 292, 293; *Arbes je propuštěn* – 3. prosince 1877 s platností od 31. prosince 1877, Nerudovi se nepodařilo přivést Arbese zpět, viz Jakub Arbes, O Janu Nerudovi, 1952, str. 194.

308. 18. ledna 1878 podle dopisu A. V. Šemberovi, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Dnes píšu – 18. ledna 1878 podle dopisu č. 309; *historie literatury* – A. V. Šembera, Dějiny řeči a literatury československé, asi IV. vydání; *podobné námitky* – odmítavé stanovisko k Zelenohorskému rukopisu, viz i č. 309; *Siemiradzki* – viz dopis č. 300; *Künstlerverein* – spolek umělců; *adresa* – Siemiradzki po r. 1870 podnikal studijní cesty a pobýval často v Římě; jeho adresa je v dopisu Jana Nerudy, adresovaném výboru Umělecké besedy ze dne 4. února 1878, zní: Roma, Via della Croce, 43; *včera večer* – 17. ledna 1878; *sensační zpráva z Jindřišské ulice* – 17. ledna 1878 utkal se J. S. Skrejšovský se členem nového družstva Politik architektem Vilémem Tierhierem, Tierhier byl poraněn. V soudním sporu, který z toho vznikl, byl Skrejšovský odsouzen k náhradě útrat a pokutě a po svém odvolání z přčinu ublížení na těle osvobozen.

309. 18. ledna 1878, 1 dvojl., 8°, b, VM.

amplifikací – rozšíření; *již dříve známého* – jde patrně o odmítavý názor Josefa Dobrovského k rukopisu Zelenohorskému z r. 1824, později z r. 1858 ohlas v časopise Tagesbote aus Böhmen a podobně zamítavé stanovisko Ig. J. Hanuše z r. 1862 atd.; *zdržení korektury* – článku o objevech A. V. Šemberových; *Ferdinand Schulz* – dopis A. V. Šemberovi 17. ledna 1878, psal tam mimo jiné: Proto co veliký upřímný ctitel a přítel Váš, vysoce ctěný pane, radím a přimlouvám se za to, neračte své domněnky nebo tvrzení o nepravosti L. s. (Libušina soudu) veřejně ještě pronášeti, pokud nebudete mít jiných a platnějších důvodův, než jsou poslední. (Otiskl E. Škorpil v knize Alois Vojtěch Šembera, str. 73.)

310. Koncem ledna 1878 podle uvedení E. Betkové na scénu, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Emilie Betkova – Bekovská, viz č. 305; *roku 1861* – Neruda byl ve Vídni na zasedání říšské rady, viz Česká společnost I, str. 50–60, do té doby padá pravděpodobně i jeho seznámení s V. K. Šemberou; *březnová návštěva ve Vídni* – 21. března 1877 o sedmdesátinách A. V. Šembery.

311. V únoru 1878, před vystoupením E. Betkové na české scéně, 1 dvojl., 8°, b, VM.

nová kniha – Povídky malostranské.

312. Před 20. únorem 1878, před prvním vystoupením E. Betkové, 1 list, 8°, b, VM, tužkou.

Píšu Ti narychlo jen tuhou – tužkou; *Peter Fischer* (1809–1892) – pracovník v samosprávě, sokolský a kulturní činitel; *Josef Bambula* († 1881) – redaktor *Světozoru*, *Politik* a člen divadelního družstva; *Jan Nep. Maýr* (*Meier*, 1818–1888) – divadelní ředitel, viz i č. 96; *Dattel* – viz i dopis č. 25, pozn.; *Viktor Guth* (1841–1911) – divadelní kritik *Pokroku* a *Politik*, psával pod značkou -uh, tehdy byl dramaturgem Prozatímního divadla, vypudil z úřadu dramaturga Arbese a z divadelního referentství v NL Jana Nerudu r. 1880; *ve středu* – 20. února 1878; *Raffaelovy tapety* – Raffael Santi nebo Sanzio (1483–1520), malíř, architekt a sochař italský, vytvořil kartony na tapety pro sixtinskou kapli; V. K. Šembera napsal předmluvu k reprodukci těchto tapet, jež vyšla 18. ledna 1878 v Kunstverlag L. Koch ve Vídni.

313. 22. února 1878 podle Posla z Prahy, 1 list, 8°, b, VM.
výstřižek z dnešního Posla z Prahy – z 22. února 1878, slečna Betková trpí prý chrapotem, „jak slyšíme chronickým“.

314. Po 23. února 1878, po referátu Nerudově o vystoupení E. Betkové, 1 dvojl., 8°, b, VM. Slova: Povídají atd. kolmo po straně listu.

krásná Turkyně – Anna Turková-Stroupežnická (1855–1909), choť Ladislava Stroupežnického, působila v Prozatímním a Národním divadle do r. 1892. Vystoupila po první ve hře E. Scriba a Gabriela Legouvě *Povídky král. navarské*. Neruda ji vřele ocenil v ref. v NL 9. II. 1878; *kopert* – dopisní obálka; *Betkova pronikla* – vystoupila 20. února 1878 ve hře Alexandra Dumase syna *Cizinka*, v roli Noemi Clarksonové, Neruda otiskl svůj referát 23. února 1878; *Záležitost Tvého otce* – vystoupení A. V. Šembery proti rukopisu Zelenohorskému; *woltmannovská doba* – viz dopis č. 244; *Pr. Ztg* – *Prager Zeitung* zpívá už *Gaudeamus* (radujme se): jde o řadu článků otisknutých v *Prager Zeitung* pod názvem: *Die Fälschungen in der böhmischen Literatur und Kunst*, od 14. února 1878. Tyto články psal nebo redigoval Josef Svátek (1835–1897), kult. historik, novinář a romanopisec, píšící zejména o 16. století. Směr jeho působnosti v *Pr. Ztg* byl český a vlastenecký; tehdy byl redaktorem *Pražského deníku*, jak patrně z jeho dopisu A. V. Šemberovi: Račte přijmouti mé vřelé díky za laskavé sdělení Vašnosti výzkumu o Libušině soudu, jehož jsem také ihned ve svém článku v *Pr. Ztg* užil (viz také Em. Škorpil, Alois Vojtěch Šembera, str. 73); „*Z náder*“ – *Z mladých náder*, básnická sbírka V. K. Š. z r. 1863; *tapety* – viz dopis č. 312; *píšou zde* – Posel z Prahy.

315. 1. března 1878 podle článku Josefa Jirečka ve *Světozoru*, 1 dvojl., 8°, b, VM.

výstřižek z dnešního a včerejšího Pokroku – z 1. března a 28. února 1878: Neučené rozjímání o nejnovějších učených objevech p. Šemberových; *Politik* 1. března: J. Jireček contra A. V. Šembera; *Světozor* – 1. března 1878, č. 9, str. 110: Alois Vojtěch Šembera o rukopise Zelenohorském a zlomcích evangelia sv. Jana; *serieusně* – pův. franc., dnes seriously, Neruda píše podle

němč. i franc.; *zaslání archů do Pr. Ztg* – jde o sdělení A. V. Šembery Josefu Svátkovi, viz dopis č. 314; *T. ...?* – Anna Turková, viz č. 314; O B. – Bekovská; *Julien Tiersot* (nar. 1857) – francouzský hudební spisovatel, zajímající se o R. Wagnera.

316. 1. března 1878, 1 dvojl., 8°, b, VM.

noticky – zprávy; *dnes přináší Světozor* – článek Josefa Jirečka, Světozor, r. 1878, č. 9, 1. března, viz dopis č. 315.

317. Po 3. březnu 1878 podle článku o rukopise Zelenohorském v NL, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Tesařův článek – pravděpodobně články v NL 3. a 5. března 1878 s názvem: *Libušin soud*; *František Tesař* (1818–1888) – pedagog a spisovatel; *Bohuslav Čermák* (1846–1891) – spisovatel a redaktor; *Alfred Woltmann* – viz dopis č. 244; *výstava v Paříži* – světová výstava r. 1878, Neruda ji nenavštívil.

318. 19. března 1878, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Právě tomu rok – vzpomínka na Šemberovy oslavy v r. 1877; *do Vídně* – r. 1878 jel Neruda do Vídně až v září, viz č. 331.

319. Asi po 17. březnu 1878, po feuilletonu J. Nerudy, 1 list, 8°, b, VM.

„*Lokalanzeiger*“ – A. V. Šembera reagoval v Presse na Nerudův feuilleton. Neruda 17. 3. 78 v NL napsal: Je teď zase nová rvačka o památky staro-českého básnictví. Nějakých dvacet harcovníků vrhlo se na slovíčka dávná, hádá se o staré spisy a jich obsah. Kde je jich dvacet, mohu býti také já; *od soboty* – 17. března 1878.

320. Po 19. březnu 1878 podle dopisu A. V. Šemberovi (č. 318), 1 list., 8°, b, VM.

jednotlivec – míněn Václav Hanka nebo i ostatní účastníci objevení Rukopisů; *Jirečkova stať* – vycházela ve Světozoru na pokračování v r. 1878, č. 9, 10 a 11; *Brandlova stať* – Vincenc Brandl (1834–1901), literární historik, psal proti A. V. Šemberovi v Moravské orlici r. 1878: *Libušin soud* proti námitkám Šemberovým; *woltmannovská doba* – viz dopis č. 244; *Musejník* – Časopis Českého musea r. 1878 nepřinesl článek A. V. Šembery, zato však otiskl stať Josefa Jirečka O nejnovějších námitkách proti pravosti našich starých památek (str. 119); *březnový list* – nebyl naň rozzloben pro odmítání rukopisů, viz dopis A. V. Šemberovi, č. 318; *vloni v Roudnici* – jde o vánoční pobyt v Roudnici, jinak nezmíněný, viz č. 304.

321. 22. března 1878 podle premiéry Jeřábkovy hry, 1 list, 8°, b, VM.

21. března – 71. narozeniny A. V. Šembery; *dnes je Jeřábkův nový kus* – 22. března 1878 premiéra Syna člověka; *Veverkova* – viz č. III.

322. 7. dubna 1878 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: P. T. V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

Distributeur – viz dopis č. 304; *gotšebři* – kočebři, potulní obchodníci; *Josef Pastor* – český krajan, žijící v Hamburku, napsal příručku Americký vystěhovalec, Neruda ji měl ve své knihovně; *adresa Siemiradzského* – viz č. 308.

323. Po 6. dubnu 1878 podle článku v *Messengeru* a v *Politik*, 1 dvojl., 8°, b, VM.

návštěva ve Vídni – uskutečnila se až kolem 16. září 1878, viz č. 331; *officium* (lat.) – povinnost; *Politik* – 6. 4. 1878, čl.: Professor Alois Šembera; útok na V. K. Šemberu za články v *Messengeru*; *Messenger de Vienne* – uveřejnil 5. a 12. dubna 1878 *Une toute petite lettre à M. Jules Mien*, podepsanou V. K. Šemberou; Šembera obhajoval svého otce proti útokům za odmítavé stanovisko k rukopisu Zelenohorskému.*

324. Po 10. květnu [1878] podle textu dopisu, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Od 10. května – podle zmínky o výstavě v Paříži; *trouble* (franc.) – zmatek, shon; *na servus poslat* – na pozdrav.

325. Před 20. květnem 1878, viz níže, 1 dvojl., 8°, b, NM.

na pražské umělecké výstavě – viz Nerudův feuilleton z 25. května 1878; *Fabius Brest* (1823–1900) – francouzský malíř; *August Schöffler* (1833–1916), *Josef Holzer* (1824–1876), *Albert Rieger* (1834–1905) – němečtí krajináři; *Canon* – Hanuš Straširybka (1829–1885), český malíř historických žánrů. Dopis datuji podle poznámky Nerudovy o Canonovi v citovaném feuilletonu: taktéž ve Vídni. Neruda se právě dozvěděl, že Canon už není ve Stuttgartu.

326. Kolem 1. června 1878, 1 list, 8°, b, VM.

do Alp – Neruda pomýšlel na delší výlet, viz dopis č. 412; *Vlachovo Březí* – u Prachatic, žila tam rodina Tichých, Nerudovi příbuzní; *Světozor* – referoval v r. 1878 často o postupu bádání o Rukopisech.**

327. Kolem 1. června 1878, po návratu z Vlachova Březí, 1 list, 8°, b, VM.

o 10 dní dřív – Neruda se chtěl vrátit až v polovici června. Předčasný návrat umožnil, že mohl psát bez přerušení svůj feuilleton; *francblau* – francouzská modř; *žíly na noze* – počátek Nerudovy nemoci flebitidy, viz i č. 413; *Štolba těch 50 zl.* – Josef Štolba (1846–1930) spisovatel, dramatik, redaktor; jde asi o peníze z NL, viz i dopis č. 412.**

* Jules Mien (Juliusz Mien, *1841), polský spisovatel franc. původu, spoluzakladatel vídeňského časopisu *Messenger de Vienne* (1875–1881).

** Dataci a vysvětlivky k č. 326 a 327 nutno podle dopisů Jana Nerudy Aniče Tiché opravit, jak následuje: Oba patří do července 1880, č. 326

328. V létě 1878 podle data Nerudova zájezdu do Příbramě, 1 dvojl., 8°, b, VM.

pořád ve smrdutém, mrtvém městě – podle pravidelného psaní feuilletonů dá se soudit, že Neruda toho roku neměl delší dovolenou; *padesát zlatých* – z pokladny NL; *vyjedu až do Příbrami* – feuilletony o Příbrami otiskl Neruda v NL 8., 13. a 15. září 1878; *hotový svazeček* – Písně kosmické byly ohlášeny v NL 11. září 1878, vyšly podle NL 25. října 1878 a podle dopisu Aničky Tiché z 30. října 1878 kolem tohoto dne; v Lumíru VI, 1878, č. 30 z 30. října referát J. V. Sládka, str. 432, viz i dopis č. 334; *odpusť, že Tě bavím* – viz dopisy se zmínkou o Písních kosmických č. 282, 299, 301; *38 písní* – Neruda neotiskl Kosmický epigram, zachovaný v roudnickém rukopise Písní kosmických.

329. V září 1878 podle textu dopisu, před vyjitím Písní kosmických, 1 dvojl., 8°, b, VM.

jiný nakladatel – snad Vilímek nebo Kober; *honorár* – první půtka o honorár v dopise č. 328; *za 14 dní* – Písně kosmické ohlášeny v NL 11. září 1878 a do prodeje šly až 25. října 1878 (podle ohlášení v NL); o vazbě viz č. 232; *Josef Jakub Toužimský* – viz dopis č. 147; *tvoje Kosmické v Lumíru* – ukázka z 20. července 1878, Lumír VI, 1878, č. 20 obsahuje VIII Poeto Světel, XXXIV Promluvíme sobě spolu; *forma* – výtka Grégrova týkala se písně Poeto Světe. Svědčí o jeho nepochopení pro literaturu vůbec; *Kolega Heller ... se chechtá* – nebral asi netaktní rozhovor Grégrův vážně, neboť znal Grégrovo počínání k významným spisovatelům z redakce NL. Grégr dal výpověď J. Arbesovi na den sv. Františka Xaverského 3. prosince 1877 po úspěchu romaneta Sv. Xaverius; *mentor* (lat.) – karatel; *noviny o vytištěných ukázkách* – v NL Jakub Arbes dvakrát 15. 7. 1877, 2. 12. 1877; *lidé mně to chválí* – viz dále i V. K. Šembera (dopis č. 339), Sládek v Lumíru 30. října 1878 a další viz č. 349; *Tys napsal špatnou tragédii* – Nerudovi vytýkali nezdar jeho tragédie Francesca di Rimini V. Hálek, V. Vlček, Vilém Kienberger, F. V. Jeřábek, V. Guth (viz Jakub Arbes, O Janu Nerudovi, vyd. K. Polák, Melantrich 1952, str. 113 a 152); *čísla přicházela* – ukázky v Lumíru V, 1877, č. 33, VI, 1878, č. 20, viz zde dopisy č. 282, 296, 299; *Barákův stolec* – Josef Barák referoval v NL o literatuře; *ostatní se posmívali* – J. Arbes bránil Jana Nerudu ve svém článku o Písních kosmických v Politik 12. listopadu 1878 (Aus der böhmischen Literatur, I), jeho článek nebyl v redakci Politik přijat bez nevěle, jak svědčily výroky F. V. Jeřábka o něm: „To není žádná kritika, ani recenze – to je reklama – nadsazování, velebení, do nebe vy-

psal Neruda asi po 16. červenci 1880, po článku Prima Sobotky ve Světozoru 1880, č. 29, str. 343: Rukopis Kralodvorský a p. A. V. Šembera. Světozor psal toho roku o Rukopisech od č. 18; jde tedy o 6. pokračování. Č. 327 datují kolem 20. července 1880. Neruda se vrátil o 10 dní dříve – tedy 20. 7. Koncem července 1880 je už v Praze podle dopisu A. Tiché (vyd. Mil. Novotný, str. 47, č. 35). Dopisy patří časově za č. 412.

nášení, krátce reklama nejodpornějšího druhu!..." (viz Jakub Arbes, O Janu Nerudovi, str. 161); *miscue* (lat.) – smíšeně; *v obecnství širším je dojem zvláštní* – Jaroslav Vrchlický v předmluvě k vydání Nerudových Básnických spisů I, u Topiče 1898, vykreslil obdobně dojem, jakého dosáhly Písně kosmické u obecnstva (otištěno v Nových studiích a podobiznách, str. 66). Právil: „Dosáhly úspěchu u nás na onen čas neobyčejného, ač pochybuji, že by je všichni zažili, kdo je čtli, a že je všichni čtli, kdo je koupili.“ Vrchlický nesouhlasil s formou Písní kosmických a praví: „Neruda bál se patrně fráze i jednotvárnosti, hledal též i zde něco nového a tak stvořil tyto veršované feuilletony o hvězdách a živobytí kosmickém. Abstrakci přemohl humorem a vtipem, byť i někdy násilným, ale konečně přece neušel tónu hymnickému, který látkám toho druhu nejlépe svědčí.“ Vrchlický nadšeně přijímá hymny jako Poeto Světe a j. Roku 1878 vyšel Duch a svět. Neruda referoval o něm v NL 16. ledna 1878, hájil Vrchlického proti výtkám „nečeskosti“ i proti námitkám, že podobné motivy samy byly i v jiných literaturách již zpracovány. Neruda sám se přiklonil patrně vlivem sbírky Vrchlického k tónu hymnickému v několika číslech, jako Poeto Světe a Měsíc mrtev. Vyvolal celou školu napodobitelů, viz i Zimní kosmickou píseň J. S. Machara ve Světozoru 3. února 1882: To je dnes hovoru nahoře, hvězdy jsou údivem jaty; *Tvé úsudky* – viz dopis č. 339.

330. Před 16. zářím 1878, 1 list, 8°, b, VM.

Na tu věc – Grégrova kritika Písní kosmických; *Jsou dotištěny* – Písně kosmické; *jsem u svých příbuzných* – u Tichých ve Vlachově Březi.

331. 16. září 1878 podle pošt. raz., opis.

v úterý večer – 17. září 1878, Neruda byl ve Vídni, viz feuilleton z 22. září 1878, nadepsaný *Ve Vídni* 20. září, a dopis A. V. Šembery dceři Zdeňce z 29. 9. 78: „Vratislav měl 21. 9. hosta J. N.“ Navštívili A. V. Šemberu a pak odjeli na venkov.

332. Po 20. září 1878, 1 dvojl., 8°, b, VM.

věc se už nenapraví – nemoc, vleklý střevní katar; *Zítra nastoupím už zase práci* – asi v týdnu mezi 20. až 27. zářím; 29. září 1878 jako feuilleton dokončení Zeyerovy Opálové misky; Neruda otiskuje v tom týdnu feuilleton nezvykle v sobotu 28. září; *To jsem se letos zotavil* – byl jen na kratičké dovolené ve Vlachově Březi; ve Vlachově Březi byl asi po 22. srpnu 1878. Podle dopisu A. Tiché zamýšlel nejdříve jet do Příbramě a pak do Vl. Březi (dopis A. Tiché, č. 11, str. 17); *Schnirch* – viz č. 84, přinesl asi zprávu o nabídkách činěných Nerudovi stran funkce dramaturga v Prozatímním divadle; *vloni k Svatoboru* – žádost o cestovní podporu, první před 17 lety do Paříže r. 1863, žádal tedy asi roku 1862.

333. Před 6. říjnem 1878 podle následujícího dopisu, 1 list, 8°, b, VM.

„*Victor*“ – podle mínění Mil. Novotného pravděpodobně neznámá Neru-

dova práce, podle názvu snad román o Šemberovi (Victor-Vratislav podle pasu Šemberova ve Vysokém Mýtě).

334. Před nedělí 6. října 1878 podle odeslání Písní kosmických, 1 list, 8°, b, VM.

Dvě lyrické – Neruda je odeslal zpět, v Lumíru nevyšly, viz č. 343; *Inzersdorf* – místo u Vídně; „*Viktor*“ – viz č. 333; *Kosmické dostaneš s neděle* – neděle 6. října, dostal je 10. října 1878, viz dopis č. 338; *Eim* – Gustav Eim, viz č. 106, 335.

335. Před 9. říjnem 1878, 1 list, 8°, b, VM.

Strampfer – viz dopis č. 67; *Figaro* – Mozartova opera; *Si j'étais roi* – Kdybych byl králem – opera od Charles Adolphe Adama (1803–1859), skladatele oper a baletů; *Rosina Strampferova* – choť Friedricha Strampfera; *Pštrosgasse* – Pštrosova ulice; *brošura* – obranný spis v zájmu A. V. Š.; *Viktor* – viz č. 333; *Na Václavském trhu* – spojení názvu Václavské náměstí a Koňský trh; *Vojta Frič* (1844–1918) – advokát a sokolský pracovník, bratr J. V. Friče; *Eim* – Gustav Eim, viz č. 106; *anbandlovat* (z něm.) – ucházet se o výdělek; *Velíšek* – podle následujícího dopisu bydlel v Praze na Perštýně; adresář z r. 1877 uvádí M. Velíšek, papírnictví, Perštýn 12.

336. Před 9. říjnem 1878, 1 list, 8°, b, VM.

Antonín Vávra (1847–1931) – operní pěvec; *Almaviva* – postava z Mozartova Figara; *Don Pasquale* – Donizettiho opera; *Velíšek* – viz č. 335.

337. 9. října 1878, počátek zájmu o stříbrnou tabatěrku, 1 dvojl., 8°, b, NM.

bižuterie – ozdobné předměty; *Přání Tvému jsem na zítřek vyhověl* – jde pravděpodobně o otiskování dopisů z pařížské výstavy v NL, podepsaných J. (an) H. Dvořák, zde feuilleton z 10. října, dopisy vycházely v NL od 1. 10. do 31. 10. 1878.

338. 11. října 1878 podle pošt. raz., kor. lístek, VM; adresa: V. K. Šembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

Meiningské ve Vídni – viděl Neruda ve Vídni v říjnu 1875, v říjnu 1878 hostovali v Praze; v tuto chvíli chystá se Neruda na článek Herci meininkští, který vyšel v Lumíru VI, 1878, č. 29, z 20. října, viz i č. 121; *včera* – 10. října, viz č. 334, šlo patrně o exemplář nevázaný.

339. Po 11. říjnu 1878, po zaslání Písní kosmických, viz č. 328, 329, 330, 1 dvojl., 8°, b, VM.

obrovitými epitetami – přívlastky, Šemberův dopisem sdělený nadšený posudek Písní kosmických; *bzuket vos* – nepříznivé kritiky, viz dopis č. 350.

340. V říjnu 1878 podle zájmu o stříbrnou tabatěrku, 1 list, 8°, b, VM. *charlatanism* (z franc.) – kouzelnictví, podvodné lékařství; *Liebestafel* (něm.) – stupnice lásky.

341. Před 19. říjnem 1878 podle zmínek o stříbrné tabatěrce (viz č. 337), 1 dvojl., 8°, b, VM.

342. 19. října 1878 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Tagblatt, Wien.

Goldkrümmchen – zlatý drobeček; *usus* (*anticipatus*) (lat.) – předjatá praxe; *Kopfesweh* – bolení hlavy; *Bauchsweh* – bolení břicha; *Goldkrumme* – úlomek zlata; *Brotkrumme* – Neruda píše Brodkrumme, chlebová střída; *Erdkrumme* – zemská střída; *ergo* (lat.) – tedy; *diminutivum* – zdobnělina; *mon cher* (franc.) – můj milý; *Liebeserklärung* – vyznání lásky; všechny tyto dotazy se týkají snad Nerudova překladu Písní kosmických, neboť Neruda přeložil dvě z Písní kosmických před Pawikowským (viz č. 296). Jde o překlad obrazu „dukátkové hlásky“ z I. písně kosmické.

343. Po 19. říjnu 1878 podle textu dopisu, 1 list, 8°, b, tužkou, VM.

lístek – viz č. 342; *2 řádky* – viz č. 342; *Nu ano ... Goldeskrümmchen* – zlatý drobeček; *zlaté drtky*; *Kalbbraten*, *Kalbsbraten* – telecí pečeně; *Addiny písně* – vrací, netiskly se, viz dopis č. 334; *Antonín Vávra* – viz dopis č. 336.

344. Po 20. říjnu 1878, po článku o Meiningských v Lumíru, 1 dvojl., 8°, b, NM.

naproti Tvé chvále – o Kosmických písních; *Lumír* – č. 30 z 20. října 1878, Nerudův článek Herci meininkští; *úvaha v čísle příštím* – Lumír VI, č. 30 z 30. října 1878, str. 480, J. V. Sládek: Písně kosmické Jana Nerudy; *střípky* – keramika, viz č. 20, pozn.; *dnešní článek v NL* – 20. října 1878, Ze sněmu českého: V kurii venkovských obcí zvolen za přisedícího dr. K. Sladkovský 74 hlasy ze 75; *90/100 pražských literátů zuří* – pro článek Tagblattu z 27. 8. 1878, kde V. K. Š. psal o žurnalistech a spisovatelích českých a zmínil se podle dopisu A. V. Š. o Nerudovi.

345. 22. října 1878 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: viz u č. 342.

Eugen M. Mühlfeld (1810–1868) – rakouský politik, historik; *G IV*, str. 273 – Gervinus, Geschichte der deutschen Nationalliteratur; *Johann Karl August Musäus* (1755–1787) – spisovatel a sběratel německých pohádek, Neruda uvádí vydání Lercherovo z Bingenu v Porýní; *Der Ritter mit dem Bühel* – Rytíř s hrbem; *Nur um ...* – Jen za malý drobeček zlata, za zlatý drobeček. A jinak žádný ...; *kouření viržinek* – viz i č. 340; *Spiegelgasse* – ulice ve Vídni; *Graben* – Příkopy, hlavní třída ve Vídni.

346. 24. října 1878 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Tagblatt.

To se tam – viz ulici Spiegelgasse, č. 345; *piksly* – tabatěrky; *odvyknout viržinky* – Neruda do konce života nedovedl si je odříci; *Victor victo* (lat.) – Vítěz přemoženému; *Kurz* – Heinrich Kurz, Geschichte der deutschen Literatur mit ausgewählten Stücken III, str. 116, Básně Tieckovy: *Weh-*

mut – Žal; *Die Luft* – Vzduch; *Die Arbeit* – Práce; *Wonne der Einsamkeit* – Rozkoš ze samoty; Neruda upozorňuje na básně, protože obsahují hojně příkladů na mluvnické tvary rázu Bauchweh–Bauchswenh; *Ludwig Tieck* (1773–1853) – německý romantický básník.

347. 3. listopadu 1878, kor. lístek, VM, adresa: viz dopis č. 346.

L. – Lev; před patnácti lety – Josef Lev přišel z Vídně do Prahy v r. 1863; *chut k studování* – viz i dopis č. 335, patrně zájezd Lvův a Vávřův do Vídně.

348. 28. listopadu 1878 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Tagblatt.

dva nedělní momenty – V. K. Šembera byl v Praze; *dnes list Tvému otci* – viz č. 349; *od Arbese dopis* – patrně zpráva o článku Arbesově o Písniích kosmických v *Politik* 12. listopadu 1878; *Völcker* – loterní kalendář; *viržinky* – Neruda je kouřil do konce života; *Girolamo Induno* (1827–1891) – italský malíř, žánrista.

349. 28. listopadu 1878, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Písne kosmické – 2. vydání vyšlo 28. listopadu 1878; *jak byly přijaty* – psal o nich 30. listopadu 1878 v *Lumíru* VI, 1878, č. 30, J. V. Sládek: Neruda je básníkem mužů. V těch svých básních vzpomněl si na všechno, co prožil a procítil on sám jako člověk i básník a co mimo něj prožilo a procítilo lidstvo. On myslel to jasně za sebe i za jiné. – Servác Heller 3. listopadu 1878 v *NL*: Co zde Neruda o člověku vůbec píše, aplikuji na něho sama: „Lev ducha“ on a drtí stále těsné mříže. On blesk si spřáhl k myšlenkám a jeho poesie obsáhla světy, stala se kosmickou... – Ferd. Schulz v *Osvětě* VIII, 1878, II. díl, str. 952 uzavírá svůj rozbor: Zde rozplývá se světobol v nejmužnější uspokojení, s kterým máme pohlížet na život svůj i na život všehomíra. – 12. listopadu 1878 píše Jakub Arbes v *Politik* o Písniích kosmických, kritika vyšla po nepatrných korekturách I. Schika (viz Jakub Arbes, *O Janu Nerudovi*, str. 151). Arbes (tamtéž na str. 160) praví: „Mluvit k nám sebevědomý, vymožeností moderní vědy znalý, vysoce nadaný básník, jehož každá myšlenka, každá řádka nese na sobě známku původnosti; básník, jehož mysl jest právě tak přístupna dětinsky naivním jako nejjemnějším, nejdelikátnějším citům a zároveň i nejsmělejšími poetickým myšlenkám; básník humanista v nejslechetnější smyslu slova se širokým obzorem moderního nazírání na svět.“ Tato kritika přispěla k propuštění J. Arbese z *Politik*.

350. Po 18. prosinci 1878, po přednášce Jos. Durdíka, 1 dvojl., 8°, b, VM.

už se stalo s Kosmickými – viz č. 339, nepříznivé kritiky; *v Amer. klubu* – Americký klub dám; sdružení českých paní za účelem vzdělávacím a dobročinným. Jos. Durdík přednášel tam 18. 12. 1878; *druhou v Um. bes.* – nelze zjistit; zápis *Liter. odb.* z r. 1878 je neúplný; *36 písní* – Kosmických písní je 38; *Izaiáš* – Starý Zákon, Proroctví Izaiášova, kap. 14, v. 14: Vystoupím

nad výsosti oblaku a budu rovný Nejvyššímu; *Immanuel Kant* (1724–1804) – německý idealistický filosof, jde o jeho spis *Allgemeine Naturgeschichte und Theorie des Himmels* (1755, Všeobecný přírodopis a theorie nebes), který se stal se spisem francouzského hvězdáře Pierra Simona Laplace (1749–1827) *Exposition du Système du Monde* (1796, Vysvětlení soustavy světové) základem tak zv. Kant-Laplaceovy theorie; *Isaac Newton* (1643–1727) – zakladatel novodobé fyziky a astronomie, objevil zákon gravitační (o přitažlivosti těles); *ukázky z Hálkových písní* – z tří řad básní V přírodě nebo i z Večerních písní; v obou jsou kosmické motivy.

351. 2. ledna 1879, 1 dvojl., 8°, b, VM.

že se Ti směju – Šembera se svěřil s novým milostným úspěchem, viz i zmínky v dopisech č. 352.

352. 9. ledna [1879], tohoto roku podle srovnání nejvhodněji, 1 list, 8°, b, VM.

Obvyklé nedělní servus – pozdrav; *neděle* – 5. ledna 1879; *ona* – E. Bečková.

353. Po 12. lednu 1879, po valné hromadě Spolku českých žurnalistů, 1 list, 8°, b, VM.

presidentem žurnalistů – předsedou od valné hromady z 12. ledna 1879; *sterilita* – konec let 80tých v německé literatuře, přechod od parnasismu k Moderně, G. Hauptmannovi; *Tannhäuser* – opera R. Wagnera; hrdina opery *Tannhäuser* jest představitelem zhýralého milence; *prospekt díla A. V. Šembery* – jde o dílo *Libušin soud*, domnělá nejstarší památka řeči české jest podvržen, též zlomek Evangelia sv. Jana, čehož důkazy podává A. V. Šembera. Se dvěma světlotisky. Ve Vídni 1879. Nákladem spisovatelovým. Spis vyšel podle NL 2. února 1879 (viz i č. 355, zpráva o spise).

354. 16. ledna 1879 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Tagblatt.

Mikuláš Lehmann – viz dopis č. 20; *Kristova hlava na šatě sv. Veroniky, Majdalena, Jidáš* – díla Gabriela Maxe, Lehmann propagoval dílo Maxovo po evropských městech, podle zprávy NL z 15. března 1879 byla Hlava Kristova vystavena v uměleckém klubu v Petrohradě a jen požadovaná cena 8 000 rublů překazila zakoupení (O cestování Lehmannově viz i č. 227); *od M.* – práce G. Maxe.

355. 2. února 1879, 1 list, 8°, b, VM, pod text dopisu připsal V. K. Šembera: N. B. Neruda telegrafoval v neděli, aniž by byl snad ode mne byl avisován byl. Z vlastní paměti telegrafoval.

Dnešní Národní listy – z 2. února 1879, viz i dopis č. 353, pozn.; *neděle* – (v přípisu Šemberově) byla 2. února.

356. 2. února 1879 podle textu dopisu, 1 list, 8°, b, VM.

Až dnes ráno – 2. února; *NL registrovati budou* – viz zprávu citovanou v dopise č. 353; *výstřižky* – v šemberovském archivu ve Vysokém Mýtě zachován z té doby výstřižek z Čecha z 5. února 1879; *Völcker a Co* – viz dopis č. 348; *Ziehungs kalender* – kalendář loterních tahů.

357. 7. února 1879 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Tagblatt.

dva články – referáty o spise A. V. Šembery, Libušin soud, viz dopis č. 353 a č. 356.

358. 17. února 1879, 1 dvojl., 8°, b, VM.

oženíš – není dokladu pro sňatek Šemberův; *od čtvrtka* – 13. února; *o Libuši* – o spise Libušin soud, viz č. 353; *Zvon* – vídeňský časopis, uvádí články o spise A. V. Šembery 2. a 9. února 1879, pokračovaly ještě po 17. únoru.

359. 20. února 1879, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Já jsem spis dodnes nedočel – Šemberův spis Libušin soud, viz dopis č. 353; *zásilka* – spis Šemberův; *za mého panování* – za Nerudova předsednictví; *pamětní mince* – na paměť stříbrné svatby císaře Františka Josefa a císařovny Alžběty.

360. V březnu 1879 podle zmínek o dárcích, které mohly být určeny k narozeninám A. Christenové (6. března), 1 dvojl., 8°, b, NM.

odpověď – spis A. V. Šembery: Odpověď, kterouž podává Alois Vojtěch Šembera pánům J. Jirečkovi a V. Brandlovi na jejich obranu pravosti Libušina soudu. Vytisknuto zvlášť ze spisu: Libušin soud jest podvržen. Ve Vídni 1879. Nákladem spisovatelovým; *daný slib stran těch střepů* – viz i dopis č. 20; *gar so schöne und grosse Artikel* – opravdu tak krásné a velké články.

361. Asi 3. nebo 5. dubna 1879 podle článku v Pokroku, viz poznámky, 1 dvojl., 8°, b, VM.

prasakramentské šikanerie – NL z 6. dubna 1879 odsuzují, že nedovedeme využít spolkového zákona a zřídit politické spolky; *Pokrok přináší teď* – Pokrok přinesl 28. a 30. března a 3. a 5. dubna 1879 článek Jana Šafránka Libušin soud a nejnovější jeho odpůrce; *vyšly asi tři kousky* – podle toho dopis spadá do doby mezi 3. a 5. dubnem 1879. Články týkají se vystoupení A. V. Šembery proti rukopisům r. 1877 a 1878 a jeho polemik s J. Jirečkem a V. Brandlem; „*přátelé*“ *ve Svatoboru* – zejména jeho předseda dr. Fr. L. Rieger; *sever* – cestu na sever Neruda nepodnikl.

362. Po 5. dubnu 1879 podle článků v Pokroku, 1 list, 8°, b, VM.

hostů houf – 4. dubna narozeniny pí Fr. Šemberové (nar. 1815); *dnes jsem obdržel Pokrok* – viz dopis č. 361, jde o články Šafránkovy.

363. Před velikonoci (6. dubna) 1879, 1 dvojl., 8°, b, VM.

364. Kolem 11. dubna 1879 podle zmínky o návštěvě, 1 dvojl., 8°, b, NM.
pašijový týden – velikonoce 1879 byly od 6. dubna do 13. dubna; *lístek spal* – V. K. Šembera častěji neuposlechl.

365. 11. dubna 1879 podle uváděného feuilletonu, 1 dvojl., 8°, b, VM.
článek – Velký pátek. Dle A. H., v NL 11. dubna 1897 je otištěn feuilleton toho názvu, ale podepsán Arnold, soudím tedy, že by to mohlo být zpracování čl. Arnolda Hirsche, lékaře, dramatika a feuilletonisty.

366. Před 23. květnem 1879, v době před odjezdem V. K. Šembery do Italie a po Nerudových člancích o Siemiradzkém; 1 dvojl., 8°, b, VM, část listu, jak naznačeno, vystřižena.

Závidím Ti – pobyt v Itálii; *Siemiradzkého mně pozdravuj* – Henryk Siemiradzki žil v tu dobu v Římě, jak i Neruda udal v první zprávě o Siemiradzkém (NL 13. května 1879: Sídlem Siemiradzkého jest dosud Řím); *Psal jsem o nich* – NL 13. května 1879, Henryk Siemiradzki a jeho Živé pochodně Neronovy. Zpráva první (Siemiradzkého „Živé pochodně Neronovy“). Zpráva druhá (podle L. Quise, vydavatele Kritických spisů Jana Nerudy VIII, Umění, Topič 1911, str. 441) otištěna 20. května 1879, v příslušném svazku NL najdeme však toho dne feuilleton Museo Coperniciano v Římě, podepsaný E. J. Exempláře nezkonfiskované existovaly, jak patrně z Nerudova dopisu i Quisova otisku; *Čekám na Siemiradzkého fotografii* – byla otištěna v Humoristických listech 7. června 1879 s podobiznou Jana Nerudy, Henryk Siemiradzki (viz Podobizny I, str. 157).

367. 23. května 1879 podle pošt. raz., kor. lístek, VM; adresa: V. K. Šembera v Itálii, Neapol, Poste restante.

Sorrento – město u Neapole; „*Hôtel au bord de la mer*“ (franc.) – Hotel na břehu mořském; *Neapol* – Neruda tam byl r. 1870, feuilletony otiskuje v NL od 20. dubna 1871, viz i v Obrazech z ciziny str. 164 a násl.; *A pak prosni na loži hvězdnatou noc šťasten a blažen, jak jsem ji prožil já* – míněno, jak se zdá, též ironicky, viz Obrazy z ciziny, str. 175: Ležím na loži šťasten a blažen. Podařilo se mně před vnitřním zrakem vyvolat obraz se všemi jeho žhoucimi barvami. Tonu v rozkoši. A jako by již i ostatní smysly chtěly přičinit k blahu, je obraz sprovázen tajnou hudbou – nesmírně vzdálenou, jemnou a sladkou. Zvučky teď přilétají blíž – vtom scvakne celé tělo náhle jako perořízek, strašné píchnutí, ruka jede k noze, druhé ještě strašnější píchnutí, ruka jede k tváři – Máme tu muškyty!...

368. V první polovině srpna 1879 podle následujícího dopisu, 1 list, 8°, b, NM.

Štolba – viz dopis č. 369.

369. Po 13. srpnu 1879 podle textu dopisu, navštívenka, VM.
Antonín Štolba – úředník administrace Národních listů, důvěrník Julia Grégra, podle jehož pokynů vyplácel zálohy.

370. V září 1879, po návratu J. V. Friče do Prahy, 1 dvojl., 8°, b, VM.
právě byl u mne Frič – vrátil se do Prahy, byl tehdy amnestován, viz K. V. Rais, *Ze vzpomínek II*, Praha, Unie, str. 195 (1934); *es ist nichts so fein gesponnen* – (dass es nicht kām' an die Sonnen), nic není tak tajně spřádáno, aby to nevyšlo najevo.

371. Před 5. říjnem 1879, před začátkem zasedání říšské rady, 1 list, 8°, b, VM.

Josef Huleš (1813–1887) – starosta měst pražských; *paní Vietzová* – manželka dr. Karla Vietze, zetě Josefa Huleše a švagra Julia Grégra. Dr. Vietz sloužil v srbském vojsku; *Hans Richter* – viz dopis č. 113; *říšská rada* – zahájena 8. října 1879; *do Vídně* – Neruda jel 5. října, viz č. 374; *paralela s r. 1861* – Neruda byl v r. 1861 na říšské radě a psal o svém pobytu ve feuilletonech (viz *Česká společnost I*, str. 50, 56, 60); *feuilleton* – Neruda vypsál svůj pobyt ve Vídni z r. 1879 ve dvou řadách feuilletonů: I. 9., 10., 11. a 12. října; II. 16., 17. a 19. října 1879; *Lom Palanka* – město v Bulharsku.

372. Před zasedáním říšské rady, před 5. říjnem 1879, 1 list, 8°, b, VM.
Kuverty – obálky, viz č. 80; *Aquarellen aus den beiden Reichsstuben* – Akvarely z obou říšských komor, portréty politiků z poslanecké i panské sněmovny. Neruda je má ve své knihovně. Autor označen zkratkou J. K.; *Waldheim* – vídeňský antikvariát.

373. Před zasedáním říšské rady, před 5. říjnem 1879, 1 dvojl., 8°, b, VM.
sl. Hulešová – viz dopis č. 371; *těším se na Tebe* – Neruda přijel 5. října 1879, viz č. 374.

374. Před Nerudovým odjezdem na říšskou radu, před 5. říjnem 1879 1 dvojl., 8°, b, VM.

hotel Höller – hotel vyhledávaný zástupci Národních listů, viz dopis č. 66; *Nižní Novgorod* – restaurace nebo vinárna ve Vídni; *přijedu v neděli navečer* – podle feuilletonu z 5. října 1879 odjel Neruda skutečně 5. října 1879, v neděli; *státní dráhou* – Praha–Linec–Vídeň; *Kupka* – zemský poslanec.

375. Mezi 5. až 8. říjnem 1879, za Nerudova pobytu na říšské radě, 1 dvojl., 8°, b, psáno tužkou, NM.

öffnung – otvor, volno; *Štěpánské náměstí* – Stephansplatz – hlavní náměstí ve Vídni; *Landstrasse* – jedna z hlavních tříd Vídně; *Gemeindeplatz* – snad Gemeindestrasse; *Gaudenzdorf* – předměstí u Vídně.

376. Mezi 5. až 8. říjnem 1879, za Nerudova pobytu na říšské radě ve Vídni, 1 list, 120×200 mm, b, VM.

Soeben . . . – Právě ten pán s velkým vousem . . . (viz podobiznu V. K. Š.); *Obrazy z ciziny* – 2. vyd. vyšlo 1879, ohlášeno jako 5. sv. Nerudových Feuillettonů v NL 9. prosince 1879, jde zde o exempláře nevázané; *Zítřka najisto odjedu* – Neruda podle feuillettonů (z 8. října – Z Vídně 6. října, a z 19. října – Z Vídně 17. října) pobyl ve Vídni asi devět dní, pobyt přerušil mezi 8. a 10. říjnem (podle feuillettonů z 10. a 12. října) a vrátil se do Prahy v týdně mezi 19. a 26. říjnem, viz č. 378.

377. Za Nerudova pobytu na říšské radě kolem 10. října 1879, navštívenka, podpis vytištěn, VM.

378. Po návratu z Vídně, po 19. říjnu 1879, viz č. 376, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Jan Lukeš (1841–1899) – voják a později žurnalista, psal do staročeských listů; *Strampfer* – viz dopis č. 67; *sensitiva* – citlivka; *polemiky* – ve věci Rukopisů.

379. Po návratu z Vídně, po 26. říjnu 1879, viz č. 376, pozn., 1 dvojl., 8°, b, NM.

numismatická zásilka – příspěvek do Nerudovy sbírky mincí; *Sláda* – Sladkovský, zemřel až v březnu 1880 a tím i dopis padá časově do doby před 1880.

380. 25. listopadu 1879 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Redaktion Tagblatt, Wien.

Exemplář první – *Obrazy z ciziny*, 2. vyd., viz č. 376; *tatínkovi* – viz dopis č. 381.

381. 5. prosince 1879, 1 dvojl., 8°, b, VM.

382. Před 15. prosincem 1879, 1 list, 8°, b, VM.

P. Ll. – Pester Lloyd, psal tam Ambros Neményi; *místo Schillera Goethe* – pravděpodobně ve zprávě o chystaném překladu Goethových balad; *Wirsing* – viz dopis č. 231; *Ifigenie v Tauridě* – drama J.W. Goetha; 2. díl *Fausta* – překlad Quisův se zachoval (viz K. Polák, ČMF 1939); *Balady G.* – Balady Goethovy v překladě Ladislava Quise ohlášeny poč. roku 1879 a vyšly podle zprávy NL z 5. XII. až v prosinci 1879; *Poesie světová* – sbírka básnických překladů vycházela 1871–1885.

383. Po vánocích 1879, 1 list, 8°, VM.

J. V. Frič – byl v Praze po návratu z vyhnanství, podle K. V. Raise Ze vzpomínek II, str. 138, viz dopis č. 370; *Boh.* – Bohemia; *Vladimír Ivanovič Lamanskij* (1833–1914) – profesor slov. řečí na universitě v Petrohradě, psal o Rukopisech do věstníku ruského ministerstva osvěty (Novější pamjatniki drevne českago jazyka).

384. Po 3. lednu 1880 podle článku v Humoristických listech, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Není falešný – rukopis Královédvorský, Neruda polemizuje s hlavní myšlenkou spisu A. V. Šembery: Kdo sepsal Kralodvorský rukopis roku 1817, ve Vídni 1880; *Humorů jsem Ti dotýčné číslo již poslal* – HL z 3. ledna 1880, č. 1, obsahují článek: Učený list v příčině nejstarších památek literatury české; počíná oslovením: Moje Humory zvláště milé!, podepsán Janek Sobělib Trumbera, profesor řeči a literatury české na universitě tunkabonské (Trumbera – Šembera, tunkabonské – vindobonské, vídeňské); *Do Vídně* – r. 1880 Neruda do Vídně nejel; *Gustav Pawikowski* (*1851) – německý vídeňský spisovatel, původem z Čech, přeložil Nerudovy Písně kosmické r. 1881; *přednáška Pawikowského* – referát v NL 10. února 1880; *Verein der Literaturfreunde* – spolek přátel literatury.

385. Kolem 18. ledna 1880 podle výročí sňatku A. V. Šembery, 1 list, 8°, b, VM.

Neučiníš nic z toho – V. K. Šembera chystal se zasáhnout do polemiky o Rukopisy; *gaudium* (lat.) – veselí, posměch; *brošura* – na obranu A. V. Šembery; *připomínka stran těch 40 let* – výročí sňatku A. V. Šembery 18. ledna 1840, bylo vždy slaveno s velikou okázalostí. Podle Jana Kabelíka ve spise Rodina pěvce Slávy dcery, Praha, Český čtenář 1928, str. 51; *neblahý list Tvůj* – V. K. Šembera oznámil patrně svůj úmysl stát se Němcem (viz i dopisy č. 387, 392).

386. V lednu 1880 před přednáškou Pawikowského, 1 list, 8°, VM.

po dvacet let – Neruda udává takto trvání svého přátelství s Šemberou, počalo tedy pravděpodobně r. 1861 za Nerudova pobytu na říšské radě; *jednou se to může stát* – důvod Nerudova pohnutí vysvětlují dopisy č. 385, 392; *přednáška Pawikowského* – viz dopis č. 384.

387. 29. ledna 1880 podle zmínky o přednášce Pawikowského, 1 list, 8°, b, VM.

Ano – ten dopisek už nemám – Neruda ohlašuje nový dopis, kterým se vyrovná s Vratislavovým odrodilectvím, viz č. 392; *extraotisk Vysokého Mýta* – ze Světozoru 1880, roč. 14, č. 2, z 9. ledna 1880, Vys. Mýto, kresba Fr. Chalupy, viz obr. přílohu č. 13; *Siemiradzki* – obdržel čestný diplom Uměl. besedy za výstavu Pochodní Neronových; *včera* – 28. ledna.

388. Před 9. únorem 1880 podle následujícího dopisu, 1 list, 8°, b, VM.

referát – vlastní Pawikowského zpráva o přednášce; *sehr gefallen* – velmi se líbilo; *referát Eima* – v NL 10. února 1880, viz dopis č. 384; *hyperbolicky* – v nadsázkách; *Kunstnachrichten* – zprávy o umění, rubrika ve víd. listech; *obrázek* – Vysoké Mýto ze Světozoru, viz č. 387; *Siemiradzki* – adresa pro zaslání čestného diplomu.

389. 9. února 1880 podle textu dopisu, 1 list, 8°, b, VM.

Epocha – vídeňský časopis J. S. Skrejšovského; *Dr. Karel Mattuš* (1836–1919) – politik strany staročeské; *dopisy do Pokroku* – zprávy jako původní dopis Pokroku označený O, nadepsaný Z Vídně 5. února (Pokrok 6. února 1880); *sobotní Národní* – NL z 7. února 1880, vysvětlují šifru: „Kolečko“, které psává z Vídně a o němž zlí jazykové tvrdí, že je to boleslavský dr. Mattuš. Staročeské listy vytýkaly mladočechům, že skreslují zprávy o postupu staročechů na říšské radě; *en passant* (franc.) – mimochodem; *adresa Siemiradzského* – viz dopis č. 387; *zpráva Eimova* – viz dopis č. 388; *zítra* – 10. února 1880; *v sobotu* – 7. února 1880.

390. V únoru 1880 podle zmínek o otisku ze Světozoru, 1 list, 8°, b, VM.

Pawikowski – viz dopis č. 384, *zvláštní otisk* – obraz Vysokého Mýta, viz dopis č. 387, Neruda jej zasílá teď po druhé.

391. V březnu 1880, po smrti Karla Sladkovského, 1 list, 8°, b, VM.

Tedy nejsi ve Vídni – Šembera byl na cestách, viz dopis č. 392; *Vždyt jsem tak pustopustě sám* – ohlas smrti K. Sladkovského, viz dopis č. 392.

392. V březnu 1880, 1 dvojl., 8°, b, VM, psáno velmi drobným písmem (viz text dopisu).

přijal jsem autografii Tvou – Neruda píše od té doby na adrese Schembera s výjimkou dopisu č. 470; *vždyt je to Tvá vůle a zcela Tvá věc* – těmito střídmými slovy oznamuje Neruda, že vzal na vědomí Šemberovo odrození; *píšu Ti . . . ležet nechal* – viz zmínku o dopisku v dopise č. 387; *za mého rajchsrátovského pobytu* – r. 1879 od 8. do 17. října, viz dopisy 371, 376, pozn.; *aféra montagsrevueovská* – viz č. 24–50; *urbánní* – společenský, slušný; *restituoval gáži* – upravil na původní výši (před snížením), viz č. 199; *životní adice* – součet životních zisků, kladů; *lásky ženské jsem nepoznal* – Neruda vypsal ve vlastních verších a jiných dopisech svoje naděje i zklamání. Srovnej na př. dopisy Aničce Tiché, viz Albert Pražák, Neruda v dopisech, 2. vydání, 1950, str. 195, a Mil. Novotný, Listy Jana Nerudy Aničce Tiché, Spolek čes. bibliofilů 1926; *stále dupání* – dosud i živý dojem z nepříjemností s Písněmi kosmickými; *neúspěch naší věci* – v letech 80. marně se usilovalo o vyrovnání mezi Čechy a Němci; *Sladkovský – ano* – Karel Sladkovský zemřel 4. března 1880; *mana* – proslulá rostlina ze Starého Zákona, lahodný pokrm, zde obrazně úleva; *od r. 1863* – Neruda klade sem počátek přátelství s V. K. Šemberou, ačkoliv první styky již byly asi dříve, Zd. Nejedlý (T. G. Masaryk II, str. 90) klade je do r. 1859 (viz i dopis č. 386); *pozdrav „ze svých ňader“* – Šemberova sbírka Z mladých ňader r. 1863. V. K. Šembera připsal Janu Nerudovi hlavní část své sbírky věnováním umístěným po úvodní básni *Ča ira*; *oba pobyty u Tebe* – výstava r. 1873, v září 1878 (viz dopis č. 331); *neodpověz mně v tónu podobném* – Neruda se bránil citovým dojmům, viz i č. 386.

393. V březnu 1880 podle počátku příprav na vydání pamětního listu „Národ sobě“, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Paris-Murcie (Murcia) – almanach vydaný spolkem francouzských žurnalistů v prosinci 1879 ve prospěch obyvatelstva postiženého povodní ve Španělsku stal se vzorem mnohých almanachů podobných, jako jinému francouzskému (*Paris-Ischia*, věnovanému postiženým zemětřesením na ostrově Ischii), dále vídeňskému almanachu *Vindobona*, který redigoval V. K. Šembera jako člen *Concordie*, a konečně u nás pamětnímu listu, vydanému péčí Umělecké besedy, „Národ sobě“ a slánskému almanachu *Svity*. „Národ sobě“ svou úpravou připomíná *Paris-Murcie*; *svatojanská akademie* – akademie pořádaná Spolkem českých žurnalistů 16. června 1880 a každého roku (program pro rok 1880 otištěn v NL 15. května). Neruda se staral pečlivě o pořad slavnosti, jak víme z četných dopisů; 6. *svazek Feuilletů* – nevyšel, *Arabesky* nejsou za 6. sv. pokládány; chystal buď *Literaturu* nebo *Efemérky* = *Drobné klepy*; *lichváři* – Neruda byl zadlužen; *dočasně odňatý Skrejšovský* – J. S. Skrejšovský pobývá ve Vídni a vydává tam svoje časopisy *Epochu*, *Parlamentär*, *Tribüne*.

394. V březnu 1880 podle záležitosti vídeňské *Paris-Murcie*, 1 list, 8°, b, VM.

vídeňské Par.-Murc. – vídeňský almanach *Vindobona*; *k sv. Janu list* – „Národ sobě“; *redakce* – Neruda rediguje beletristickou část, obrazovou S. Pinkas (viz dopis č. 404); „*Mistr*“ – Neruda ironisuje patrně titul udělený od Šembery; *inficíroval* – nakazil; *tanin, laudan* – tříslovina, opium, prostředky k zastavení střevního kataru, další známka choroby, která byla i příčinou Nerudovy smrti.

395. V dubnu 1880 po vyjití *Vindobony*, 1 list, 8°, b, VM.

Vindobona – vyšla v dubnu; *podnik náš český* – „Národ sobě“; *autografy* – „Národ sobě“ uvádí autografy Bedřicha Smetany, Jos. Richarda Rozkošného, Zd. Fibicha, Karla Bendla, K. Šebora, Viléma Blodka, Fr. Škroupa; *dvouarchový list* – „Národ sobě“ má dva a půl archu foliového formátu; *příspěvky literární* – mimo jiné přispěli Karolina Světlá, Adolf Heyduk, Jakub Arbes, Fr. Herites, J. Vrchlický, Al. Jirásek, Julius Zeyer; *politikům a vědátorům jsem se co možná vyhnul* – v pamětním listě jsou myšlenky Julia Grégra a Fr. Lad. Riegra a několika jiných zástupců obou táborů politických; *Lev do Vídně* – o cestě Josefa Lva do Vídně, viz další dopisy.

396. Asi v polovici dubna 1880, po návštěvě Lvově ve Vídni, podle zpráv o Rukopisech, viz i násl. dopis č. 397, 1 list, 8°, b, VM.

Lev . . . vypravuje – o návštěvě ve Vídni; *Budu mu dnes psát* – A. V. Šemberovi, viz dopis č. 397; *o Kosmických* – Neruda se zajímá o postup Pawlikowského práci s překladem Písní kosmických, viz č. 397 a předcházející dopisy 384, 386, 388.

397. V polovině dubna 1880 podle jedné z pozdějších schůzek komise pro chemické zkoumání Rukopisů, 1 dvojl., 8°, b, VM.

as před desíti, nejděl čtrnácti dny – schůzky komise konaly se 24., 30., 31. března a 1. dubna 1880, zprávu o nich přinesl ČČM, 55, 1881, str. 137; *z dvou stran* – Brábek, Šafařík; *František Brábek* (1848–1926) – spisovatel, redaktor, znalec jazyka maďarského; *Antonín Vrtátka* (1815–1892) – spisovatel, toho času byl kustodem Národního musea; *Vojtěch Šafařík* (1831–1902) – syn Pavla Josefa Šafaříka, chemik; *Lev se vrátil z Vídně* – viz dopis č. 396; *as za čtrnáct dní* – poslal však až v polovici května 1880.

398. 6. května 1880, 1 dvojl., 8°, b, VM.

vydání Kosmických – německý překlad Pawikowského vyšel v říjnu 1880, viz č. 418; *vyžil jsem se již z knížky té* – a přece r. 1882 tiskne třetí vydání *Písní kosmických* s věnováním Podřipsku; *Pražák, Walishausen* – vídeňští nakladatelé, *Písně kosmické* v německém překladu vyšly v Lipsku u Friedricha; *Hoher Markt* – náměstí ve středu Vídně; *skvostný exemplář* – almanach „Národ sobě“ vyšel ve dvojitým vydání, obvyčejné po 60 krejcařích vyšlo v počtu 10 000, skvostné vydání v počtu 1000 a bylo rozebráno hned první den, 18. května ohlášeno vydání 2., 20. května 3. vydání.

399. 9. května 1880, 1 dvojl., 8°, b, VM.

nebude as hotov – vyšel 15. května v 10 hod. večer, viz č. 403; *Jean Louis Meissonier* (1815–1891) – francouzský malíř, autor titulního obrazu *Paris-Murcie*; *fotografie kresby* – fotolitografie provedená firmou Farský v Praze: *Zlatý věk*. Obraz nástropní pro foyer Národního divadla. Kresba dle vlastního kartonu od *Fr. Ženíška* (1849–1916) – malíře generace Národního divadla. V „Národ sobě“ vyšla jako příloha; *dvakrát ve feuilletonu* – také dne 5. 3. 1878.

400. V květnu 1880, 1 list, 8°, b, VM.

J. V. Frič – po návratu z vyhnanství; *Viktor Guth* – byl tou dobou dramaturgem, Nerudova předpověď se splnila a s jeho pomocí stal se Frič dramaturgem; *Ignát Schik* – viz dopis č. 25, měl vliv jako šéfredaktor staročeského listu *Politik*; *Wenn . . .* – Když já takového kudrnatého . . .

401. V květnu 1880, 1 list, 8°, b, VM.

Vojtěch Šafařík – viz dopis č. 397; *Rukopis* – rukopis Královédvorský; „*Záboj a Slavoj*“ (O velkém pobití); „*Ludiše a Lubor*“ (O slavném sedání); „*Jaroslav*“ (O velkých bojích křesťanů s Tatary) – části rukopisu Královédvorského; *Kalevala* – finské národní epos, uměle sestavené a někde se stopami zásahů vydavatele a překladatele Eliáše Lönnrota; *Václav Svoboda*, *Josef Linda*, *Václav Hanka* – padělatelé rukopisů Královédvorského a Zelenohorského; *do Alp* – Neruda do Alp nejel, viz dopis č. 409; *text se sbíhá* – schází, vyšel jinak při lámání sazby. Almanach „Národ sobě“ překročil původní Nerudův rozpočet o půl archu (viz i č. 395, pozn.); 135 000 exem-

plárů – počet exemplářů „Národ sobě“, viz č. 397. Nerudovi tanul na mysli příklad pařížského almanachu, viz feuilleton Mezi Prahou a Paříží, NL 25. XII. 1879.

402. 11. května 1880, 1 list, 140 × 145 mm, b, VM.

403. 12. května 1880 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Schembera, Wien, Redaktion des Tagblattes.

Dne 15. května – Neruda oznamuje vyjití almanachu „Národ sobě“.

404. Po 16. květnu 1880 po vyjití almanachu „Národ sobě“, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Karel Bendl (1838–1897) – hudební skladatel, složil pro svatojanskou akademii Spolku žurnalistů operu Švanda dudák; „N. s.“ – almanach „Národ sobě“ vyšel podle ohlášení v NL 16. května 1880; *Soběslav Pinkas* – viz i dopis č. 394, autor titulního obrazu „Národ sobě“, dobudování Národního divadla; *směr demokratický* – práce Al. Jirásky, vlastenecké motivy v básních J. Vrchlického i J. Zeyera (Potlesk); *mně za to nadávají* – viz i slánská Svornost (č. 407).

405. Po 16. květnu 1880 a po oznámení žádosti Bendlovy, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Ludevít Procházka (1837–1891) – hudební kritik, obhájce a přítel Smetanův, r. 1879 odešel se svou chotí do Hamburku, dostala se na hamburskou operu; *jeho žena* – operní pěvkyně Marta Reisingerová; *W. T.* – Neues Wiener Tagblatt, působiště V. K. Šembery.

406. 21. května 1880 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Schembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

407. 25. května 1880, 1 dvojl., 8°, b, VM.

už zuří – ohlas almanachu „Národ sobě“, viz č. 404; *Deutsche Zeitung* – úterý 18. května 1880, ve večerním vydání Nr. 3006 přináší článek: Ein tschechisches Festblatt (Originalkorrespondenz der Deutschen Zeitung, Prag, 16. V.), autor článku zasahuje do sporů mezi staročechy a mladočechy; *ein jungtschechisches* – mladočeský slavnostní list; *slánská Svornost* – 22. května 1880 útočí přímo na Jana Nerudu, pojal prý almanach stranicky, článek má bojovný titul: Mladočeši sobě; *koncese* – citáty z dr. Fr. L. Riegra.

408. 19. června 1880 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Schembera, Roma, Italia, Ferma in posta.

Ferma in posta (ital.) – poste restante; *ve dne nemožno nikam a navečer malaria* – viz Obrazy z ciziny, Římské elegie, str. 193, 205, 206; *Sorrento* – viz vysv. k č. 367; *Amalfi* – přístav na Sicilii; *sv. otec* – viz Nerudův satirický šleh v Obrazech z ciziny, str. 193; *hotová drožka* – unaven a vyčerpán.

409. 2. července 1880 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Schembera, Wien, Tagblatt.

dostanu-li se letos z Prahy – podle L. Quise, *Kniha vzpomínek II*, str. 36 a 370, Neruda strávil svou dovolenou venku ve Vlachově Březí a snad i na Šumavě, roku 1880 onemocněl tam zánětem žil na pravé noze, jak patrně z dopisu Aničky Tiché (viz Listy Jana Nerudy A. Tiché, usp. Mil. Novotný, 1926, str. 47, list č. 35), viz i č. 415, 416; *knížka* – „Národ sobě“.

410. 11. července 1880, 1 dvojl., 8°, b, VM.

zásilka – viz dopis č. 384, pozn., spis A. V. Šembery; *dru Hellerovi* – dr. Servác Heller, viz dopis č. 84; *Lvovi exemplář* – spisu A. V. Šembery; *Vratislav osvěžný* – vrátil se z Itálie.

411. Kolem 18. července 1880 podle podobizny E. Bekovské v Humoristických listech, 1 list, 8°, b, VM.

tatínkovi jsem psal – viz předcházející dopis; *dva kousky moravské* – referáty moravských listů o spise A. V. Šembery; *Robert Truxa* – redaktor Skrejšovského listů Tribüne a EPOCHY, zemřel v Interlakenu 1887; *Konstitutionnelle Vorstadtzeitung* – vycházel ve Vídni; *český divadelní dekameron* – Divadelní táčky počaly vycházet v NL 12. října 1880; *Bekovská* – její podobiznu přinesly HL 18. července 1880 (viz Podobizny I, str. 248).

412. Koncem července 1880 podle dopisu č. 419, 1 list, 8°, b, VM.

Truxa – viz dopis č. 411; *atest* (lat.) – svědectví písemné; *leitartiklár* – úvodníkář; *hezká cesta* – Neruda měl úmysl jet do Vídně, neuskutečnil jej, viz i č. 416 a 417.

413. Koncem července 1880 podle onemocnění Nerudova, 1 dvojl., 8°, b, VM.

do Vídně – Neruda nejel do konce toho roku do Vídně a Prahu neopustil, viz i č. 409, 326, 327.

414. 7. srpna 1880 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Schembera, Wien, Tagblatt, bez podpisu.

415. 30. srpna 1880 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Schembera, Redakteur, Wien, Tagblatt.

416. 25. září 1880, 1 dvojl., 8°, b, VM.

molto piano (ital.) – velmi pomalu; *konsilium zakončující* – poslední porada lékařská, konečný výsledek, konečná rada; *rád bych do té Vídně* – na říšskou radu, viz i dopis č. 424; *mizerný* – franc. misérable, ubohý.

417. Koncem září 1880 podle dopisu A. V. Šembery o útocih na E. Holuba, 1 dvojl., 8°, b, NM.

NFP – Neue freie Presse, vídeňský liberální časopis; *Daudetova kresba* – soud nad zrádným členem revolučního klubu v románě Alphonse Daudeta *Soutien de famille* (Podpora rodiny, v překl. J. J. Benešovského-Veselého str. 370); *mouchardství* (z franc.) – policejní špionství; *od pohřbu své matky* – zemřela 20. dubna 1880; *o útocích na E. Holuba* – psal A. V. Šembera Vratislavovi 14. října 1880.

418. 15. října [1880], rok doplněn podle souvislosti a podle textu.
posluhovačka – podle L. Quise onemocněla 19. září (Kniha vzpomínek, str. 417); *poslal jsem exemplář* – německého překladu Písní kosmických; *striktní* – přísný úsudek; *dnes máme pátek* – pátek 15. X. připadá na rok 1880.

419. 17. října 1880, 1 dvojl., 8°, b, VM. K slovům „důstojný nebo ne“ připojil Neruda poznámku „V poměru nadezmíněném“ a škrtl ji s dodatkem: už se řeklo na stránce předešlé.

příjetí nebude valné – jde o německý překlad Písní kosmických, byly ohlášeny v NL 9. října 1880, vyšly u W. Friedricha v *Dichtungen des Auslandes* v Lipsku, viz příznivý referát E. Bukovského v poznámce k dopisu č. 442; *licentia poetica* (lat.) – právo básníkovo na volbu výrazu, uměleckého prostředku; *aby Pawikowski tam tu básničku dal* – Pawikowski v úvodu ke *Kosmische Lieder* uvádí, že vynechal V. Snad jiní jinak uvidí, VI. Věřte, že také hvězdičky, XI. V pusté jsme nebeské končině; pohřešujeme však navíc podle Nerudova číslování píseň X. Paprsku z *Alkyony mé*; *čti mé feuilletony* – vlastních Nerudových feuilletonů je málo, jen dva, jinak psal divadelní táčky a 10. října 1880 se vysmál obecenstvu, že se domnívá o něm, že je na cestách, viz i č. 436, pozn.

420. 19. října 1880, 1 dvojl., 8°, b, VM.
přátelský list – viz list č. 421, gratulace k uzdravení; *krásné cesty* – A. V. Šembera hojně cestoval, 6. října 1880 vydal se na cestu přes Lublaň do Benátek (viz E. Škorpil, A. V. Šembera, *Přehled života a díla*, str. 117); *krásné jubileum* – před čtyřiceti lety stal se A. V. Šembera profesorem českého jazyka na stavovské akademii v Olomouci a vydal básnickou sbírku „Básně bez dvou konsonantů pospolu“ (výbor z básní Vinařického a Pickových), aby dokázal libozvučnost češtiny.

421. 19. října 1880, 1 dvojl., 8°, b, VM.
Srdečný list Tatínkův – Neruda odpověděl dopisem č. 420, píše zdvořile Tatínkův.

422. 22. října 1880, 1 dvojl., 8°, b, VM.
Vložená poznámka *Učím se od Tebe* znamená, že Neruda píše na 1. a na 4. stránku listu.
bohatá společnost – německá literatura; *hosana* (z hebr.) – sláva; *Ludwig Anzengruber* (1839–1889) – vídeňský dramatik, redigoval *Heimat*; *Peter*

Rosegger (1843–1918) – rakouský spisovatel, redigoval *Heimgarten*; ani *Heimat*, ani *Heimgarten* nepřinesly recenzi Písní kosmických; *Heimgarten* jen knihkupecké oznámení, viz č. 463, 464; *Pařížan* – Louis Léger (1843–1932), francouzský slavista, zajímal se o Čechy vlivem J. V. Friče a měl přátelské styky i s Nerudou a mnohými významnými politiky a spisovateli českými, dopisoval si s A. V. Šemberou; *nová úprava poměrů* – feuilleton NL vyplňuje i Fr. Herites; *Nové divadlo* – bylo postaveno r. 1876 na rozhraní Prahy a Královských Vinohrad; *Švagrovský* – viz dopis č. 18; *Špindler* – viz dopis č. 23; *Barák* – viz přílohu č. 1, pozn.

423. V listopadu 1880 podle dopisu č. 424, 1 dvojl., 8°, ž, VM.
lapis – (lat.) lapis infernalis, dusičnan stříbrný, desinfekční prostředek.

424. 28. listopadu 1880, 1 dvojl., 8°, b, VM.
pro Arbesa – pijáckou baladu; jde o Pijácké motivy, otištěné v Arbesově Šotku 23. prosince r. 1880; viz *Básně II*; *naši jedou zítra* – 29. listopadu 1880 na říšskou radu zahájenou 30. listopadu.

425. 22. prosince 1880 podle textu dopisu, 1 dvojl., 115 × 141 mm, ž, VM.
Š. v. – Štědrý večer; *u Fričů* – v rodině Fričů, u J. V. Friče, měl dva syny a dceru; *jedna choroba dlouhá* – střevní katar; *Arabesky* – 2. vydání, ohlášeny 14. XII. 1880 v NL.

426. 31. prosince 1880 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Schembera, Redaktion des Tagblattes, Wien.
vřelý dík – za dárky, viz č. 429, gusle, mince, lampička.

427. Počátkem roku 1881 podle Divadelních táček (poslední otištěny v NL 17. března 1881), 1 list, 8°, b, VM.
o českém divadle ve Vídni – Šembera nevyhověl přání Nerudovu, o svých vídeňských zážitcích psala Nerudovi Otilie Sklenářová-Malá, otištěno v NL 4. I. 1881.

428. 4. ledna 1881 podle pošt. raz., kor. lístek, VM; adresa jako dopis č. 426.

429. Před 10. lednem 1881, viz dopis č. 430, 1 dvojl., 8°, ž, VM.
skvostné dary – k vánocům, viz č. 425; *gusle* – viz č. 430; *rohatý Caligula* – peníz z doby římského císaře Caliguly; *gumová pinta* – obvaz; *Kein Tag . . .* – Ani jeden den bez slunce, ani jedno jitro bez vůně; *Theat.-Dekamerone* – Theaterdekamerone – název vídeňských divadelních almanachů; *Divadelní táčky* – jako feuilletony začaly vycházet v NL 12. října 1880, zde tedy jde o knižní vydání.

430. 10. ledna 1881, 1 dvojl., 8°, b, VM.

malé srbské gusle – v Národopisném museu, dědici někdejšího Průmyslového musea, jsou pod jménem Jana Nerudy jako dárce uloženy prosté černohorské gusle a nikoliv, jak Neruda píše, pestré gusle. Víc ze záznamů nelze zjistit; *pinta* – viz č. 429.

431. V polovině ledna 1881 podle zmínek v dopise, 1 dvojl., 8°, ž, VM.
Zářila – E. Bekovská; *Hochquellenwasser* – horská voda.

432. 25. ledna 1881 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Schembera, Wien, Redaktion Tagblatt.

433. Před 8. únorem 1881 podle Humoristických listů, 1 dvojl., 8°, b, VM. Douška tužkou.

anekdoty greuterovské – Josef Greuter, poslanec říšské rady rakouské (viz o něm podobiznu Jana Nerudy v Humor. listech 12. února 1881, Podobizny I, str. 304); *dikta* – z lat. dicta, výroky, zejména vtipné; Neruda píše dicta; *do středy* – do 8. února, do uzávěrky HL; *pointa* (franc.) – vtipné vyhrocení.

434. V únoru 1881 podle zdravotního stavu Nerudova, 1 list, 8°, b, VM.
exempláry vázané – 2. vyd. Arabesek, ohlášených v NL 14. prosince 1880, v Lumíru 10. ledna 1881; *nové spisy* – poč. roku hlášeny básně R. Pokorného, J. V. Sládka a spisy K. Světlé; *Adě* – překlad Písní kosmických; *pro Lumíra* – Nerudův vztah k Lumíru je stále těsný.

435. 15. února 1881 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa viz dopis č. 432.

Montagsrevue 14. 2. 1881 – str. 4, 5, J. C. Poestion: Kosmologie in Liedern, Rezension; J. C. Poestion pokusil se zařadit Nerudovy Písně kosmické do nových proudů současného básnictví, jež si nemohlo nepovšimnout temat, poskytovaných současným rozvojem vědy. Vypočetl některé Nerudovy předchůdce ve vědec. poesii (Goetha, Schillera) spolu s některými italskými básníky (Mascheroni, Steppani, Regaldi). Všiml si Nerudova pramene Du Prela a výběrem ukázek (Poeto Světe, Také to slunce ohnivé, Měsíček že je mrtvý muž, Jak lvové bijem o mříže) podtrhl, že Nerudovi šlo i o postavení člověka ve vesmíru, o jeho hrdou snahu překonat svůj bezmocný úžas. Poestion doložil to i ocitováním a zdůrazněním písně (Seděly žáby v kaluži) a vyvrcholil sebevědomým vypořádáním se smrtí v básni Ty věčné hlasy proroků; *K. p.* – Kosmické písně.

436. Kolem 4. března 1881, narozenin V. K. Šembery, podle textu dopisu, 1 dvojl., 8°, b, VM, slova: Nemůžeš-li . . . tužkou.

Dnes mi poslal tatínek ten druhý dodatek – A. V. Šembera doplňoval svůj spis o rukopisu Královédvorském dodatky; zachovaly se v datovaném ru-

kopise z r. 1881 ve Vys. Mýtě; 2. dodatek ke spisu Kdo sepsal Kralodvorský rukopis ohlášen v NL 1. února 1881; *ekvivalent* – stejná hodnota; *žurnalistický spolek* – Neruda byl předsedou od r. 1879 do r. 1881; *jiné časopisy poč. roku* – r. 1880 psal do Lumíra VIII, č. 1, str. 9, 10. 1. 1880 Motivy neveršované; v Osvětě I, str. 79 je kritika Eklog a písní J. Vrchlického; v Humoristických listech od 1. 1. 1880 podobizny; *9 neděl přibit na lože* – Neruda nepsal nedělní feuilleton od 18. července do 10. října 1880 – do té doby je možno zahrnout i jeho pravidelnou dovolenou. Ve feuilletonu 10. října 1880 praví: Po devět neděl myslí čtenářstvo, že jsem někde na dalekých cestách, a svíjí se ouzkoostí, že cesty ty co nejobšírněji popíšu a „cestovní štrapáce“ že dle známého vtipu bude mít tedy vlastně ono, to čtenářstvo totiž, – a já zatím klidně ležím doma a stůňu. Myslím, to že se mi povedlo, – výborný nápad!

437. 8. března 1881 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Schembera, Redaktion Tagblatt, Wien.

438. 11. března 1881, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Montagsrevue – viz dopis č. 435; kritiku psal J. C. Poestion; *dva litry „od Fleků“* – pražský pivovar v Křemencové ulici; *Pawikowski* – viz č. 384.

439. 18. března 1881, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Gratulace – blížily se narozeniny Šemberovy, 21. březen; *lethargie* – ochablost, malá agilnost v národním životě, zaviněná podle Jana Nerudy staročechy a odrážející se v divadelním životě úpadkem návštěvy v divadle, zejména se strany lidu (viz i prohlášení českých spisovatelů ve věci Národního divadla v NL 18. března 1881, podepsané i Janem Nerudou); *lid se vzpamatovává* – v lid Neruda věřil, i tehdy, když pochyboval o vřdících.

440. 18. března 1881, 1 dvojl., 110 × 140 mm, VM.

To se ztratil – lístek z 15. února 1881, je zachován; Šembera neodpovídal; *adresní Sch* – Neruda podle přání Šemberova píše Schembera; *literární příloha* – *Montagsrevue* ze dne 14. února 1881; J. C. Poestion – tehdy spolupracovník lipského listu Friedrichova Magazin für die Literatur des Auslandes, psal referát v *Montagsrevue*, viz č. 435; *nedělní Parlamentär* – z 13. března 1881; otiskl Prager Literaturbriefe II (Literární dopisy z Prahy); autor -r-, podle Nerudy Skrejšovský, pojednává o Pypinových Dějinách slovanských literatur, a o Kosmických písních a Povídkách malostranských, které označuje za geniální a nedocenené; *Tribüne* – nepřinesla nic; *Parlamentär* a *Tribüne* byly časopisy J. S. Skrejšovského.

441. 27. března 1881, 1 dvojl., 8°, b, VM.

v pondělí – 21. března; *dnes v sobotu* – 26. 3.; Neruda datuje dopis 27/3 1881, to je neděle; buď se mýlil v datu, nebo dopis v neděli dopsal; *nový*

engagement – E. Bekovská působila u českého divadla od r. 1878 až do 12. září 1882, s krátkou přestávkou (viz nekrolog Ferd. Čenského, Osvěta, 1882, 2, str. 1141).

442. 3. dubna 1881, 1 dvojl., 8°, b, VM.

To tys psal do Illustr.! – Neue Wiener Illustrierte Zeitung, č. 28, 3. dubna 1881, str. 438: Emil Bukowski, Johannes Neruda (recenze Kosmických písní); podle Nerudových slov *To tys psal* soudím, že E. Bukowski je V. K. Šembera. Emil Bukowski – V. K. Šembera ocenil zásluhu G. Pawikowského, že seznámil světovou veřejnost s dílem Jana Nerudy, který překonal pocit malosti a ve svých Písních kosmických zabýval se otázkou poměru člověka k vesmíru a neopomenul vřelými slovy vyznat svou lásku k vlasti a národu, v čemž Bukowski spatřuje i ústupek domácím poměrům. Neruda nebyl pochopen u svých krajanů, ač toho jeho 25letá spisovatelská činnost již zasluhuje. Svými Písněmi kosmickými stvořil Neruda dílo, na něž může být národ hrd, tím spíše, když nelibě nese důkazy o nepravosti Rukopisů; *o nové podobizně Žižkově* – A. V. Šembera, Památky archeologické VI, 75, 76; *nožička je nepokojna* – zhoršení Nerudovy choroby, viz dopis č. 416; *substrát* (z lat.) – podstata.

443. 11. dubna 1881, 1 dvojl., 8°, b, VM.

zase ticho – rozruch způsobený čl. v Illustrierte; *něco vyleze* – viz č. 445; někdo z redakce NL, Neruda vyvrací účast Julia Grégra na útocích na V. K. Šemberu, viz č. 445, pozn.; *insinuace* – našeptávání; *konkurenční práce calderonské* – Neruda použil informací A. V. Šembery v NL, 7. dubna 1881: španělské vyslanectví vypsalu čestnou cenu za báseň na oslavu dvoustého výročí smrti Calderona de la Barca, a to za báseň v jazyku českém, polském a maďarském. Do 1. dubna bylo zasláno 17 maďarských, 12 českých a 4 polské konkurenční básně. Poetické práce byly odkázány k posouzení zvláštnímu sboru soudcovskému.

444. 12. dubna 1881, 1 dvojl., 8°, b, VM.

užil jsem – viz dopis č. 443; *mezi 11 zaslánými* – zpráva v NL mluví o 12, viz i dopis č. 447.

445. 19. dubna 1881, 1 dvojl., 8°, b, VM.

lokálka v NL – 19. dubna 1881 Vídeňské listy a Národní divadlo, NL útočí na „panoš“ z Neues Wiener Tagblattu, patrně V. K. Šemberu, který nedávno v Illustrierte napadl český národ, z něhož pochází, a nyní i Národní divadlo. Jde patrně o další článek Šemberův v Neues Wiener Tagblattu. Šembera zašel asi příliš daleko, když odsuzuje, že byly odmítnuty německé hry, ale pokud se týče malé návštěvy divadla, kryjí se jeho názory s Nerudovými; oba nesouhlasili se směrem, jak divadlo bylo vedeno, viz zde i č. 449.

446. 1. května 1881, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Akademie – Spolku českých žurnalistů byla 15. května 1881 v Novém českém divadle; na programu byly premiéry: Antonín Dvořák, Tragická ouvertura, op. 1; Bedřich Smetana, Valdštyňův tábor, symfonická báseň; J. J. Rozkošný, Lumír, kantáta; Karel Bendl, Tarantella; F. Z. Skuherský, Fantasie dle Máchova Máje; Fr. Kolár a Zd. Fibich, Drama a opera vstupují do Národního divadla; *Filip Čermák* – příbuzný zakladatele České akademie Josefa Hlávky; *Dnes je resultát v novinách* – 1. května v NL: Cenou poctěné básně: Sv. Čech, Nová sbírka veršovaných prací, Jaroslav Vrchlický, Mythy, El. Krásnohorská, K slovanskému jihu. Porota Josef Durdík, Jan Kosina, Ferd. Schulz za Svatobor a za Museum K. Tieftrunk a A. Vrtátko; *instrument* – instrukce, podle nichž ceny udělovány; *punctum* (lat.) – tečka; *do novin* – vyzvání k Svatoboru Neruda nenapsal.

447. 23. května 1881, 1 list, 8°, b, VM.

Po přečtení Čechovy básně – Sv. Čech, Calderon, otištěno v NL 8. května 1881; *Zpráv . . . jsme použili* – 8. května 1881 v NL: Připomenutí k básním ke dvousté památce úmrtí Calderonova. Pro české básně byl členem komitétu pro posouzení A. V. Šembera. Kromě Sv. Čecha účastnili se Ad. Heyduk, J. Vrchlický, E. Miřiovský; víc zpráva z jedenácti účastníků soutěže neuvádí.

448. 2. července 1881, 1 dvojl., 8°, b, VM.

s neděle – 3. července; *začnu pracovat* – první feuilleton 10. července; *den 21. června* – svátek sv. Aloise, svátek A. V. Šembery.

449. 14. července 1881, 1 dvojl., 8°, m, VM.

lern' wieder . . . – citát z Goetha: uč se znova žít a budeš zdrav; *poslední neděle* – nepíše feuilletony ani o otevření ND, píše je Vilém Ryba (1849 – 1907, redaktor a politik); *že jsem tam nebyl* – v Národním divadle, bylo otevřeno slavnostním představením Libuše 11. června 1881; *aféry* – buršácké výtržnosti proti kofinskaci NL a Pokroku; *změněné poměry* – Neruda nesouhlasí s vedením ND, vyslovuje takto, že nemoc nebyla hlavní překážkou, aby navštívil ND; *na place* – na místě; *citát z Tvých „Nader“* – Šemberova sbírka veršů Z mladých nader z r. 1863.

450. 24. července 1881, 1 dvojl., 8°, b, VM.

chci už z Prahy – Neruda nepodnikl zamýšlenou cestu; *karfunkule* – vřed.

451. Brzy po 24. červenci 1881 podle Nerudovy choroby, 1 list, 8°, b, VM.

Wespy – Wespe, Vosa, německý satirický časopis; *Ulk* – Vtip, Žert, berlínský satirický časopis; *tutti quanti* (ital.) – všechny takové.

452. Koncem července 1881 podle příprav na cestu, 1 dvojl., 8°, b, VM.
V listu svém – viz č. 449; *J. V. Frič* – Frič v tu dobu přispíval do NL;
má tě rád – V. K. Šembera pomáhal horlivě J. V. Fričovi, když byl ve vyhnanství v Berlíně, Moskvě, Záhřebu; *Malý Semmering* – lázně v Čechách na trati děčínsko-varnsdorfské; *Station Schönfeld* – místo v okrese varnsdorfském; *severní dráha* – Vídeň–Praha–Děčín; *já bych rád někam zapad* – Neruda jel na Šumavu.

453. Po 28. srpnu 1881, po návratu ze Špičáku, 1 dvojl., 8°, b, VM.
dnes už také v Praze – Neruda pobyl na Špičáku od počátku srpna 1881, ohlas toho pobytu jeví se ve feuilletonech ze 7. a 25. srpna 1881 Na horách. Návrat ohlašuje feuilleton ze 4. září 1881.

454. 8. září 1881, 1 dvojl., 8°, b, VM.
Allerhöchste . . . – Nejvyšší rozhodnutí ze 7. října 1851, kterým se stanoví hranice uhelné pánve u Teplic; *Artikel* – Článek I smluvní a koncesní listiny z 1. ledna 1855 mezi státem a Společností státních drah; *stampiglovány* – orazítkovány.

455. 9. září 1881 podle č. 454, 1 dvojl., 115 × 145 mm, b, VM.
bolí mne očička – viz č. 453, choré oči; *včera jsem psal tatínkovi* – viz č. 454.

456. 23. září 1881, 1 dvojl., 8°, b, VM.
Poestion – viz dopis č. 435; po Poestionově kritice Písní kosmických v Montagsrevue (viz č. 435) vyvinul se písemný styk Nerudův s ním, dosud nezjištěný; *Scherr* – Johannes Scherr v Allgemeine Geschichte der Literatur, I. sv., 1880, na str. 399 vytkl závislost Nerudovu na Heinovi.

457. 7. října 1881, 1 dvojl., 8°, m, VM.
tatínek už je doma – A. V. Šembera podnikl r. 1881 cestu z Vídně do Pasova.

458. 10. října 1881, 1 dvojl., 8°, m, VM.
povídka – snad oživený plán napsat větší prozaickou práci, jako byl román Trojka. Neruda román Trojku prodal Dattlovi; zaznamenal to J. Vrchlický v dopise bratru B. Frídovi koncem r. 1873 (viz B. Frída, Mladá léta Jar. Vrchlického, 1931, str. 57); *svazeček básní* – první zmínka o Prostých motivech; *v Německu se dost nepsalo* – Anzengruber a Rosegger nepsali, viz č. 463; *Tvůj úsudek* – v Illustrierte pod jménem E. Bukowski, viz č. 442, v Montagsrevue Poestion, viz č. 435; *zahájení říšské rady* – 14. listopadu.

459. 11. října 1881, 1 dvojl., 8°, m, VM.
orištěným v časopise slovíům mým – patrně rozmarný feuilleton v NL 9. října 1881; *poměry české* – politické poměry se zhoršily vývojem mezi-

národní situace; jakmile se projevila myšlenka spojení rakousko-ruského, vzmožil se německý tlak a policejní útisk; *Letos na Šumavě* – Nerudův pobyt na Špičáku, viz dopis č. 453.

460. 11. října 1881, 110 × 140 mm, m, VM.

Paul Heyse (1830–1914) – básník, novelista a dramatik; *Ferd. Kiirner* – viz dopis č. 219; *V. Žižala-Donovský* (1824–1890) – revolucionář z r. 1848, povídkář a člen administrace Národních listů; *černý kabinet* – opatření policejní k zachycování dopisů určitých osob.

461. 27. října 1881, 110 × 140 mm, m, VM.

462. 27. října 1881, 8°, m, VM.

list sdělený – projev uznání zaslaný A. V. Šemberovi v bojích o Rukopisy, A. V. Šembera dostával podobné listy, E. Škorpil ve své knize *A. V. Šembera, Přehled života a díla*, str. 69, 70, otiskl takový dopis Jos. Perwolfa.

463. V listopadu 1881, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Roseggrovi – Rosegger nereferoval v Heimgartenu, otiskl jen knihkupecké oznámení; *Anzengruber* – referát v Heimat nebyl otištěn; 5. listopadu – toho dne připomínal si A. V. Šembera začátek svého úředního působení v Brně dne 5. listopadu.

464. Po 12. listopadu 1881, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Anzengruber – viz č. 463; *trouble* – shon, zmatek; *Deutsche Zeitung* – z 12. listopadu 1881 – Taaffovo ministerstvo zklamalo české naděje; *v pondělí* – 14. listopadu 1881, zahájení říšské rady.

465. 14. listopadu 1881, 1 dvojl., 8°, m, VM.

černý kabinet – viz dopis č. 460; *oční neduh* – viz č. 114, 453.

466. 27. prosince 1881, 1 dvojl., 8°, b, tužkou, VM.

467. 24. února 1882, lístek 77 × 48 mm, VM.

Ingoustem – Neruda zdůrazňuje, že píše inkoustem, ač je nemocen; *na Benátky* – častý cíl Šemberových cest; *předloním zapálená noha* – viz č. 327.

468. 19. března 1882, lístek 78 × 50 mm, VM, psáno tužkou.

Myslím na Tebe – V. K. Šembera měl patrně starost o otce, viz i č. 470; *stran sebe* – Neruda pozoruje chorobu, zánět žil, viz č. 467.

469. 20. března 1882, 1 dvojl., 8°, m, VM.

zítřejší den – 21. března, narozeniny A. V. Šembery.

470. 28. března 1882, kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Wien, Tagblatt. Neruda píše Šembera, snad pod dojmem úmrtí A. V. Šembery.

V dnešních NL – NL 28. března 1882, E(im), Z Vídně, 26. března. Nad hrobem A. V. Šembery. A. V. Šembera zemřel ve Vídni 23. března 1882 v 11 hod. dopoledne. Řeč Edv. Alberta přeložil pro Národní listy Jan Neruda.

471. 3. dubna 1882, 1 dvojl., 8°, m, VM.

472. 9. dubna 1882, lístek 75 × 50 mm, b, VM, psáno tužkou.
lístek prof. dr. Albertovi – Albert se staral o Nerudu, viz dopis č. 512.

473. 29. dubna 1882, 1 dvojl., 8°, m, VM.

Časné stěhování – Šemberovy (Františka a Zdeňka) se odstěhovaly do Vys. Mýta (viz dopis č. 482) asi v polovici roku 1882 a od té doby je dům v Damaškové, nyní Šemberově ulici místem, kam docházejí Nerudovy dopisy Zdeňce a Františce Šemberovým (viz obr. přílohu č. 12, 14, viz i dopis č. 482).

474. 11. května 1882, 1 dvojl., 8°, m, tužkou, VM.

Ferdinand Dattel – zemřel 9. května 1882; *dědicové* – knihkupectví a nakladatelství Valečka a Edvard Grégr, Neruda se vyrovnal postoupením Balad a romancí Ed. Valečkovi dopisem z 11. ledna 1882 (3 000 exemplářů 1. č. Poetických besed za 80 zlatých); *Eichwald* – Dubí; *počátkem června* – asi od 2. června, viz dopis č. 477.

475. 13. května 1882 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Redakteur, Wien, Tagblatt.

an der Hand – pomocí katalogu knihovny.

476. 26. května 1882, korespondenční lístek s francouzským názvem (billet de correspondance), VM.

přípis – Jan Neruda se staral s pomocí Julia Grégra o rozprodej knihovny A. V. Šembery.

477. 26. května 1882, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Letíš v okovech – Šemberova cesta do Italie; *ut prius* (lat.) – jako dříve; *Eichwald, Theresienbad* – Dubí, Tereziny lázně, byly toho roku nově zařízeny.

478. 5. června 1882, 1 dvojl., 8°, b, VM, psáno v Dubí.

třetí den v Eichwaldu – v Dubí (Eichwaldu) od 2. června 1882; *pobyt „v lesích“* – prospekty lázní Dubí zdůrazňovaly toho roku zvlášť lehký přístup do lesů rovnou z pokojů (NL 15. května 1882).

479. 20. června 1882, 1 dvojl., 8°, ž, VM, psáno v Dubí.
Zítřka 21. června – sv. Aloise, svátek A. V. Šembery; *psával jsem vždy* – r. 1880 pro silný oční katar nepsal, viz č. 410.

480. 20. června 1882, 1 dvojl., 8°, ž, VM, psáno v Dubí.

481. 27. července 1882, 1 dvojl., 8°, b, VM.
Barák – viz přílohu č. 1, pozn.; *brightická* – Brightova nemoc, vleklý zánět ledvin; *Strampfer* – viz č. 67;

482. 27. září 1882, 1 list, 8°, b, VM.
nějaký německý ultra – německý šovinista; pense vyměřená pí Šemberové byla asi i proto tak malá, protože A. V. Šembera nedostával plat skutečného universitního profesora, byl nehonorovaným docentem; *dámám do Vys. Mýta* – Šemberovy odstěhovaly se tedy v polovici roku 1882 do Vys. Mýta.

483. 7. října 1882, 1 dvojl., 8°, b, VM.
sensace v Praze – úmrtí herečky Emilie Bekovské 5. října 1882; *Včerejší a dnešní Národní* – ze 6. října 1882; zpráva končí: „U smrtelného lože dleli prof. Albert a spisovatel K. Šembera, oba již od mládí její přátelé. Dlouholetý přítel zemřelé, ředitel divadla Karlova p. Strampfer, dostavil se již po smrti.“ Emilie Bekovská přijela do Vídně a podrobila se operaci nádoru, kterou nevydržela. V závěru zprávy je zhodnoceno dílo Emilie Bekovské.

484. 15. října 1882, kor. lístek, VM, adresa jako u dopisu č. 475.
hledat po hostincích – V. K. Šembera byl v Praze.

485. 26. října 1882, 1 dvojl., 8°, b, VM.
hrob A. V. Šembery – A. V. Šembera zemřel ve Vídni, ve Vysokém Mýtě pohřben nejprve na starém hřbitově, později přenesen na nový (viz obr. č. 17, původní hrob A. V. Šembery); *zařízený pokoj* – pracovna A. V. Šembery (viz obr. č. 16).

486. 6. listopadu 1882, 1 dvojl., 8°, b, VM.
nemoc V. K. Šembery – viz zmínku v dopise č. 485; *in pleno consilio* (lat.) – v úplném shromáždění, přede všemi; *flebitida* – zánět žil; *Otto Leixner, Illustrierte Geschichte der fremden Literaturen* – 2. vyd., II. sv., str. 509–512, v oddílu o české literatuře kapitola o Janu Nerudovi a podobizna J. Nerudy; pro nepřístupnost 1. vydání cituji 2. vyd.; *kdo to psal* – v článku použito dat z překladu Pawikowského, vzhledem k dřívějšímu naléhání Nerudovu na Šemberu, aby psal o české literatuře, soudím, že V. K. Šembera buď zprávu psal nebo dodal informace (viz i dopis č. 53).

487. 15. listopadu 1882, 1 list, m, VM.
Dr. Viktor Guth – viz dopis č. 312; *státní stipendium* – viz dopis č. 122 atd.

488. 16. listopadu 1882, 1 dvojl., 8°, m, VM.

má pečlivá hospodyně – Anna Haralíková, Neruda učinil ji dědičkou svých autorských práv; *prodej vážných spisů* – viz dopis č. 476, 492; *rektifikovaný inserát* – opravený inserát odpovídal asi znění přiloženému k dopisu č. 493.

489. 17. listopadu 1882, 1 dvojl., 8°, m, VM.

Fliegende Blätter – mnichovský humoristický časopis.

490. 19. listopadu 1882, 1 dvojl., 8°, m, VM.

České noviny – dřívější Posel z Prahy; *knihovna* – z velké části zůstala ve Vys. Mýtě.

491. 20. listopadu 1882, kor. lístek, VM, adresa: V. K. Schembera, Redakteur des Tagblattes, Wien.

492. 24. listopadu 1882, 1 dvojl., 110 × 135 mm, b, VM.

fotografie maminčina – obrázek paní Fr. Šemberové (viz obr. č. 11); *Strampfer* – úspěchy v Karlstheater ve Vídni, jako ředitel tohoto divadla uváděn ve zprávě o pohřbu E. Bekovské, viz pozn. k č. 483.

493. 1. prosince 1882, 1 dvojl., 8°, m, VM, přiložen koncept inserátu:

Knihovna po zvěčnělém učenci profesoru A. V. Šemberovi pozůstala obsahuje mnoho vzácných starých knih českých a dědicové hodlají část z ní milovníkům českého písemnictví odprodat. Jmenovitě jsou v části té zahrnuty proslulé staré bible naše, takž bible Králická, Benátská, Melantrichova (z r. 1570) a j., dále *historická* díla Eneáše Sylvia, Balbína, D. A. z Veleslavína, Beckovského, Pešiny z Čechorodu, Hájka z Libočan, *spisy právnické* od Vřesovice, K. z Koldína, pak Kosmografie Zikmunda z Puchova (z r. 1554), spisy Ctibora z Cimburka, Zřízení zemská markrabství moravského ze 16. a z počátku 17. věku a jiné spisy důležité. – K dotazům dotýčným ochotně odpoví slečna Zdenka Šemberova ve *Vysokém Mýtě*. Tamtéž lze obdržeti ještě spisy vědecké, profesorem Šemberou samým sepsané a vydané.

494. 1. prosince 1882, 1 list, 8°, b, VM, kusý dopis.

Josef Jireček (1825–1888) – literární historik, konservativní politik, 1879–1887 člen říšské rady; *Hugo Gans* († 1922) – vídeňský publicista; *Max Leythäuser* – viz i dopis č. 267; 25. května 1885 psal o něm Neruda v Humoristických listech (viz Podobizny III).

495. 11. prosince 1882, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Pokrok – nepřinesl zaslanou notici, viz č. 493; *notice* – viz dopis č. 493; *Poetické besedy* – ohlášeny 18. ledna 1883 v NL.

496. 13. prosince 1882, 1 dvojl., 115 × 145 mm, b, VM.

Skaldenklänge, die Kunstreiterin – Písně skaldů, Krasojezd kyně.

497. 14. prosince 1882, 1 dvojl., 8°, b, VM.
Tovačovského rukopis – nelze rozhodnout, o který spis Ctibora Tovačovského z Cimburka jde; *orkány* – bouře.

498. 22. prosince 1882, 1 dvojl., 8°, b, VM.
nešťastný rok – úmrtí A. V. Šembery.

499. 31. prosince 1882, 1 dvojl., 8°, b, VM.
myšlivost – honba; *peníz z doby Václava II.* – patrně groše pražské.

500. 19. ledna 1883, 1 dvojl., 115 × 140 mm, z, VM, tužkou.

501. 29. ledna 1883, 1 dvojl., 8°, z, VM.
nejnovější dílko své – 1. čís. Poetických besed, Balady a romance, ohlášeny v NL 24. ledna 1883.

502. 4. února 1883, 1 dvojl., 8°, z, VM.

503. 4. února 1883, 1 dvojl., 8°, z, VM.
ingoustový dopis – viz i dopis č. 467, známka lepšího zdraví; *mělničina* – Neruda se pohybuje v okruhu představ z Balad a romancí, viz Romanci o Karlu IV.; *jak to právě rostlo* – Neruda vysvětlil vznikání Balad a romancí v úvodním slovu sbírky: „Volím slovo prosté, chci tu báji vypravovat, z úst jak lidu roste.“; *Těžko rovnováhu hledat* – Neruda kriticky uvažuje o kompozici sbírky, podobně činil u Povídek malostranských, viz č. 151.

504. 5. února 1883, 1 dvojl., 8°, z, VM.
zásoba knihová – viz č. 493.

505. 12. února 1883, 1 dvojl., 8°, z, VM.
feuilleton – 12. února 1883; *Strampfer* – neměl úspěch v Karlstheater; *sešit svůj* – 5. č. Poetických besed, Prosté motivy, vyšlo dříve (viz dopis č. 513); *Poetické besedy* – dokud vyšla čísla 1–4 (Jan Neruda, Balady a romance, Ad. Heyduk, Oldřich a Božena, Sv. Čech, Petrklíče, J. Vrchlický, Staré zvěsti).

506. 15. února 1883, 1 dvojl., 8°, z, VM.
Valečka – Nakladatelství Ed. Valečka; *40 exemplářů říšského zákoníka* – A. V. Šembera jej překládal, honorář za překladatelství byla největší část jeho vídeňských příjmů.

507. 15. února 1883, 1 dvojl., 8°, z, VM.
benátská událost – úmrtí Richarda Wagnera v Benátkách 15. února 1883; *Budu také o Wagnerovi psát* – v NL 15. a 16. února 1883 dvě nepodepsané zprávy: Richard Wagner mrtev. Úmrtí Richarda Wagnera; v Humoristických listech 24. 2. 1883 (viz Podobizny II, str. 146).

508. 6. března 1883, I dvojl., 8°, z, VM.

akuratesa – přesnost; *redakční a mimoredakční práce* – přispívání do Humoristických listů a redigování Poetických besed; *feuilleton, příští sobotu* – 10. března; Neruda psal *feuilleton*, v NL 11. března: Znamení jara (o jarní módě).

509. 18. března 1883, 8°, z, VM.

těžké dny – 21. a 23. března, narozeniny a úmrtí den A. V. Šembery.

510. Březen 1883, I dvojl., 8°, z, VM.

dva dny nesmírné pamětní váhy – 21. a 23. března.

511. 29. března 1883, I dvojl., 8°, z, VM.

list plný jarní vůně – Vratislav byl v Nizze a Neruda dopisu použil ve *feuilletonu*, viz dále; *Sitte* – viz dopis č. 12, byl pravděpodobně s Vratislavem v Nizze; „*české jaro*“ – Neruda vykreslil jaro r. 1883 ve *feuilletonu* 18. března a použil citátu z dopisu V. K. Šembery: „Čert prý letos zanesl od severní točny obrovské ledy mořem až někam daleko dolů k jihu, a my máme z toho teď své nadělení. Nejen ‚my‘ v Praze, také ‚my‘ v Bozenu, ‚my‘ v Nizze, a vůbec kde je kdo z českého našeho kruhu. – ‚Ačkoli mně ruce mrznou, že sotva péro držím‘, začíná přátelský list ze středomořské, ‚teploucké‘ Nizzy, a pak následuje popis, jak prý se to zcela a zvláště vyjímá, když na zlatolesklých pomorančích, na kvetoucích růžích spočívá sníh –“ V. K. Šembera jel do Nizzy (Nice) přes Tyroly, Bozen (Bolzano) a vracel se přes Benátky, viz č. 512.

512. 25. dubna 1883, I dvojl., 8°, z, VM. U slov „neříkej o tom nic“ na 4. straně listu na počátku řádku šipka odkazující na str. 3.

dle úsudku všech (také Albertova) – viz dopis č. 472, prof. Albert vyšetřil Nerudu; *Vilém Weiss (1851–1891)* – chirurg; *v Benátkách* – Šembera byl v Benátkách na zpáteční cestě z jižní Francie (viz dopis č. 511).

513. 25. dubna 1883, I list, 8°, z, VM, psáno tužkou.

Prosté motivy – vyšly dříve, než Neruda původně slíboval (viz č. 505); *torso* – Neruda s ostychem přiznává, že psal o sobě, omlouvá se, že pominul ve sbírce *themata* obecného významu; *povstale v nemoci* – Neruda onemocněl už v roce 1878, viz dopis č. 332. První ukázky z *Prostých motivů* tiskl v *Lumíru* VII, 1879, č. 2, 20. 1.

514. 26. dubna 1883 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Redaktion Tagblatt, Wien.

psal jsem jen o své nemoci a o svých nemocech – ve skutečnosti i o *Prostých motivech*; *Venezia (ital.)* – Benátky; *vederemo (ital.)* – uvidíme; *servus* – pozdrav.

515. 1. května 1883, 1 dvojl., 8°, m, VM.
Vratislav zpět ve Vídni – viz dopis č. 512, Nerudovo váhání.

516. 12. května 1883, 1 dvojl., 8°, z, VM.
veselé svátky – svatodušní.

517. Před 17. květnem 1883 podle Prostých motivů i podle zeleného papíru, 1 dvojl., 8°, z, VM, tužkou.

Píšeš o mých verších – Prostých motivech; *item* (lat.) – také; *obraz mých posledních tří let* – 1879, 1880, 1881, viz dopis č. 513; *několik pochlebných slov* – tak vyzněla kritika Emanuela Miřiovského v Lumíru XI, č. 14, str. 224, z 10. 7. 1883; *fotografie* – viz dopis následující.

518. 17. května 1883, 1 dvojl., 8°, z, VM.
Sváteční výlet – svatodušní svátky; *Stundeneinteilung* – rozdělení hodin; *via Berlín* – přes Berlín; *krásná Němkyně* – viz č. 517.

519. 17. května 1883, 1 dvojl., 8°, z, VM.
Květné zásilky – Květiny k svátku 16. května.

520. 17. května 1883, 1 dvojl., 8°, z, VM.

521. 22. května 1883, 1 dvojl., 8°, z, VM.
kráska – viz dopisy č. 517 a 518; *WT* – Neues Wiener Tagblatt; *Teirich* – event. příbuzný Valentina Teiricha (1844–1876), hudeb. theoretika.

522. V květnu 1883 podle souvislosti obsahové, podle zmínek o krásce, 1 dvojl., 8°, b, VM.

523. 31. května 1883, 1 dvojl., 8°, z, VM.
paní Addě líp – viz dopis č. 521; *svátek Zdenky* – Sidonie, 23. června, Zd. Šemberová slavila však svátek podle Ludmily Kolárové 16. září; viz dopis č. 748.

524. 31. května 1883, 1 dvojl., 8°, z, VM.

525. 12. června 1883, 1 dvojl., 8°, z, VM.
rytiny – desky Josefa Šembery (viz č. 1), jde o obraz Pohled na Prahu; *mladé museum Pražské* – Pražské městské museum, vzniklo po přednášce dr. Huga Tomana (10. února 1883); potvrdilo příjem duplikátu obrazu a zakoupilo i desky, viz č. 530; *postskript* (lat.) – douška, dodatek.

526. 15. června 1883, 1 dvojl., 8°, z, VM.
pomstím se na brošůře – ve feuilletonu 17. června 1883: Boj, nic než boj! (podle Knollovy brožury o závislosti na cizí kultuře); *o knížečce* – Smitalův

překlad výboru z povídek Jana Nerudy v Genrebilder u Reclama v Lipsku obsahuje v I. svazečku Trhany, z Různých lidí (dnes části Arabesek) Římanku, Vampyra, Improvisátora, z Arabesek France, z Povídek malostranských U tří lilí, Psáno o letošních Dušičkách. Název Trhani zůstal nepřeložen, překladatel v poznámce pokusil se jej definovat. Neruda sám byl v rozpacích, viz dopis č. 207; *Prager Montagsrevue* – dokazovala Nerudovi závislost na Heinovi; *Bret Harte* – první ukázky z Bret Harta jsou již v 1. č. Lumíra z ledna 1873, str. 10. Vyvrženci Poker-Flatští. Přeložil J. V. Sládek. Překlad byl tedy připraven již r. 1872, a proto soudím, že originály byly dodány již dříve (viz dopis č. 52). K znalostem angličtiny se Neruda přiznává později (viz dopis č. 315). Bret Harta překládal (viz č. 287). Proti obvinění, že Bret Harta napodobil, se Neruda úsilně brání.

527. 19. června 1883, 1 dvojl., 8°, z, VM.

kvittance městského musea – potvrzení v seznamu darů otištěném v NL 23. června 1883: Paní Šemberová, vdova po učenci prof. A. V. Šemberovi darovala velký obraz (mědirytinu) Pohled na Prahu; *Vysoké Mýto znám* – r. 1860, když redigoval Obrazy života u Augusty v Litomyšli; *plán Vys. Mýta* – pořízený Antonínem Tůmou, starostou vysokomýtským, vydaný v obálce Adolfa Liebschera, je v Nerudově knihovně; *vaše sídlo* – dům v tehdejší Damaškové, nyní Šemberově ulici, budova Šemberova musea (viz obr. č. 12).

528. 19. června 1883, 1 dvojl., 8°, z, VM.

529. 20. června 1883, 1 dvojl., 8°, z, VM.
zlítější den – 21. června, sv. Aloisie.

530. 23. června 1883, 1 dvojl., 8°, z, VM.
dnešní Národní – z 23. června 1883, viz dopis č. 527.

531. 25. června 1883, zálepka, VM, adresa: V. K. Schembera, Redakteur, Wien, Tagblatt.
jsem moderní – Neruda použil po prvé zálepky.

532. 25. června 1883, kor. lístek, VM, adresa viz dopis č. 531.

533. 12. července 1883, 1 dvojl., 8°, z, VM.
10. července – Neruda řídil se rodinnou tradicí a slavil narozeniny (zde jde o čtyřicáté deváté) 10. července, na křestním listě je udáno 9. července; *Schalek* – viz dopis č. 492; *Fliegende* – viz dopis č. 590.

534. 17. července 1883, 1 dvojl., 8°, z, VM.
Genrebilder – 1. sešit Smitalova výboru z Nerudy; *Tadyhle posílám* – Neruda se dříve dočetl o Smitalově překladu, než jej obdržel; Neruda měl

asi námitky a veřejně vyzýval Antonína Smitala, vídeňského žurnalistu, aby ho navštívil (NL 1. srpna 1883).

535. 22. července 1883, kor. lístek, VM, adresa: V. K. Schembera, Redakteur, Wien, Tagblatt.

Tägliche Rundschau – jde patrně o Oesterreichische Rundschau I, 1883, str. 1145–46, s článkem Karla Müllera Poetische Bibliothek 5. Bändchen: Recense Prostých motivů obsahovala jako ukázkou 4. číslo zimního cyklu Prostých motivů: V očích mně to světélkuje; překlady Pawikowského – Písní kosmických.

536. 31. července 1883, 1 dvojl., 110 × 185 mm, b, VM, psáno na str. 1 a 4 a šipkou označeno na str. 1.

Josef Barák – stonal dlouho, zemřel 15. listopadu 1883; *abych měl můstek* – spojení s V. K. Šemberou, důvod k dopisování.

537. 6. srpna 1883, 1 dvojl., 8°, z, VM.

stereotypoval – pořídil stereotypickou, věrnou, stejnou fotografii.

538. 14. srpna 1883, 1 dvojl., 8°, b, VM.

Poslední svůj feuilleton – z 12. srpna 1883 v NL: V Praze 11. srpna. – Co dělat – Když už jsme se jednou do smířování dali, smiřujme vesele dál! *extremity* – končetiny.

539. 22. srpna 1883, 1 dvojl., 8°, b, VM.

obrázek – viz dopis č. 537; *kalendář* – r. 1882; V. K. Šembera redigoval pod jménem Friedrich Petz Illustr. Oesterreichischer Volkskalender (viz dopis č. 94); *Poetické besedy* – do té doby č. 1–5, z toho Nerudovy Balady a romance a Prosté motivy, viz pozn. k č. 540.

540. 28. srpna 1883, 1 dvojl., 8°, m, VM.

Poetické besedy – 1. Jan Neruda, Balady a romance, 2. Adolf Heyduk, Oldřich a Božena, 3. Sv. Čech, Petrklíč, 4. Jaroslav Vrchlický, Staré zvěsti, 5. Jan Neruda, Prosté motivy; *slavnost vysokomýtskou* – sjezd „Krakonoše“, spolku akademiků ze severovýchodních Čech, konal se 18. srpna 1883.

541. 31. srpna 1883, 1 dvojl., 8°, m, VM.

P. b. – Poetické besedy, viz č. 540; *přízemní bytek* – ve Vladislavově ulici č. 14, viz dopis č. 543. Neruda opustil byt v II. poschodí, nedbal, že ulice není zvláště příjemná; *zítra feuilleton* – v NL 2. září 1883, o rozkopané Praze, o Sardouovi, Dumasovi, berlínském časopise Ulk (viz také dopis č. 451), feuilleton rozmarný.

542. 8. září 1883, 1 dvojl., 8°, m, VM.

543. 27. září 1883, 1 dvojl., 8°, b, VM.

544. 2. října 1883, 1 dvojl., 8°, m, VM.
Směje se to – pravděpodobně květiny.

545. 7. října 1883, 1 dvojl., 8°, b, VM.
upomínka – obrázek hrobu A. V. Šembery; *prejzová stříška* – střecha vedlejšího domu (viz obrázek hrobu č. 17); *číslo Poetických besed* – č. 6, L. Quis Balady; *poslěz* – posledně, naposled; *návštěvou* – naposled ve Vídni r. 1879, u Šemberů jistě 1877 a 1878 v září, viz dopis č. 331, pozn.

546. 14. října 1883, 1 dvojl., 8°, m, VM.
id est (lat.) – to jest; *nová kniha A. Christenové* – Z hlubin (Aus der Tiefe) 1883; *od gumy* – arabské lepidlo.

547. 30. října 1883, 1 dvojl., 8°, b, VM.
smutné dva dny – Dušičky; *budoucí krok* – zasnoubení s Giselou Strassmanovou, podle zasnubního oznámení uloženého v Šemberově museu ve Vys. Mýtě.

548. 4. listopadu 1883, 1 dvojl., 8°, b, VM.
Magazin – Magazin für die Literatur des Auslandes, vyd. G. Friedrich, Lipsko; *Deutsche Hochschule* – časopis přinesl 10. srpna 1883 referát, podepsaný Δ, Genrebilder von Jan Neruda (aus dem Czechischen übersetzt von Anton Smital, Leipzig, Reclam); kritika nehodnotí zvlášť Nerudu, pokládá ho za Heinova epigona, překlad prý je nevýznamný pro německou literaturu; *pêle-mêle* (franc.) – směs; *Emile Zola* (1840–1902) – francouzský naturalistický romanopisec; *Edgar Allan Poe* (1809–1849) – americký spisovatel; *Emil Franzos* – viz dopis č. 304.

549. 10. listopadu 1883, kor. lístek, VM, adresa: Vysoce ctěná slečna Zdenka Šemberova, dcera po profesoru universitním, ve Vysokém Mýtě.

550. 3. prosince 1883, 1 dvojl., 8°, b, VM.
z Tvého štěstí – není bezpečných dokladů pro druhý sňatek Šemberův (o zasnoubení viz dopis č. 547).

551. 3. prosince 1883, 1 dvojl., 8°, b, VM.

552. 17. prosince 1883, 1 dvojl., 8°, m, psáno tužkou, VM.
finitivně – naposled.

553. 23. prosince 1883, dvojdopis, 85 × 55 mm, lístek, VM, tužkou psáno po obou stranách a dvakrát stejně datováno.
Zachovám provždy – rozhodl se jinak, viz č. 554.

554. 18. ledna 1884, 1 dvojl., 8°, b, VM, obálka s vytištěným záhlavím Národní listy v Praze, adresa: Vysoce ctěná slečna Zdenka Šemberova, dcera po profesoru universitním, Vysoké Mýto.

kollárovské dary – podle jednatele zprávy správního výboru Umělecké besedy z r. 1883, podepsané E. Zítkem, odevzdal Jan Neruda Literárnímu odboru první vyd. Slávy dcery, dosud nenalezené, a list s poznámkami Jana Kollára a jeho kadeř (zachováno v archivu Umělecké besedy).

555. 5. února 1884, 1 dvojl., 8°, m, VM, obálka s adresou jako u č. 554.
nové krásné památky – dopisy Jana Kollára a Bedřišky Kollárové A. V. Šemberovi, zachované v liter. archivu Národního musea. Neruda připojil soupis diktovaný, opravovaný a jen podepsaný.

556. 9. února 1884, 1 dvojl., 8°, m, VM.
cestu přes Vídeň do Štýrského Hradce – Neruda nepodnikl.

557. 4. března 1884, telegram, VM.
shromáždění rodině – v den Vratislavových narozenin.

558. 20. března 1884, 1 dvojl., 8°, m, VM.
kytice na hrob – 2. výročí úmrtí A. V. Šembery.

559. 23. března 1884, 1 dvojl., 8°, m, VM.
po cestě – V. K. Šembera byl asi v Praze, viz č. 552; *před sedmi lety* – na oslavě 70. narozenin A. V. Šembery, viz č. 243; *Sláda* – Sladkovský.

560. 1. dubna 1884, 1 dvojl., 8°, m, VM.
jarní den Fr. Šemberové – narozeniny 4. dubna.

561. 2. dubna 1884 podle telegramu, VM.
oučást – účast, na blanketu psáno součást; *Albert* – prof. Edvard Albert, psáno Alberd.

562. 5. dubna 1884, 1 dvojl., 8°, m, VM.
schopen práce – Neruda otiskuje feuilleton 6. dubna 1884: V Praze 5. IV. Jarní módy: . . . Už jsem Vám tadyhle věru myslil, že se dám na věčný odpočinek a že sobě při té příležitosti, vzhledem ku svým zásluhám, udělím řád Velké Armády s povýšením na stav nebeského království! Když jsem se ale po čtyřměsíčním přemýšlení rozhodnul, že vzdor nalahavým domluvám lékařův přece jen zůstanu ještě trochu živ, a po prvé zas na ulici vyšel, – ta radost, ach ta radost! přede mnou tu po chodníku cape nejnovější ženská móda . . .

563. 11. května 1884, 1 dvojl., 8°, m, VM.

564. 18. května 1884, 1 dvojl., 8°, m, VM, obálka s adresou jako u dopisu č. 554.

narozeniny – 19. května (1841); *svátek Zdenčin* – viz dopis č. 523; *pythický výrok* – Pythie, kněžka v Delfech v Řecku, její výroky byly nejasné a často dvojsmyslné; *Vratislav* = *poutník* – viz násl. dopis č. 565, a dopis č. 242.

565. 29. května 1884, kor. lístek, VM, adresa: V. K. Schembera, Wien, Tagblatt;

C. C. P. – snad Civis Cislahtanensis Peregrinus – Občan předlitavský poutník – viz předcházející dopis č. 564; *z města mrtvých do města živých Faiáků* – Faiákové, národ z řeckých pověstí, žijící rozmařile na ostrově Korfu, V. K. Šembera se vrátil pravděpodobně z Korfu do Vídně, města živých Faiáků.

566. 19. června 1884, kor. lístek, VM; adresa: Vysoce ctěná slečna Zdenka Šemberova, dcera po profesoru universitním, ve Vysokém Mýtě.

„*noviny*“ – Neruda zasílal Národní listy a Fliegende Blätter, viz i dopis č. 590.

567. 20. června 1884, 1 dvojl., 8°, m, VM.

zítra – 21. června, sv. Aloise, svátek A. V. Šembery.

568. 14. července 1884, 1 dvojl., 8°, m, VM.

přípravy – k oslavám Nerudových padesátých narozenin, oslavy organizoval výbor zvolený ze zástupců spolků pražských a vukolních. Podle NL z 9. července 1884 uspořádal „před domem, v němž Neruda bydlí, ve Vladislavově ulici zastaveníčko“. Za deputaci Umělecké besedy, která se skládala z dr. Strakatého, dr. Nejedlého, dr. Podlipského, J. V. Friče, V. K. Hofa a Ed. Valečky, promluvil J. V. Frič. Jan Neruda (podle NL z 9. července 1884), pořád ještě churav, vyslechl (opíraje se o hůl) velmi dojat proslovení Fričovo a zakrýval si chvílemi zaslzené oko. Neruda promluvil: Pánové! Když Vám pravím, že jsem velice dojat, není to fráze. Po čtyři leta churavím, vzdaluji se všeho, a když dnes zaslechl jsem zvuky hudby při příchodu Vašem, když zaslechl jsem zase mužský zpěv, jež tak miluji, tu pookřál jsem a pocítil opět rozkoš. Pánové, té pocty, kterou mi přinášíte, nezasluhuji ad personam. Nebo co je to za zásluhu, dělá-li kdo to, co ho těší? Poukazujete na mou práci, na mé tvoření. Práce tvořivá má do sebe rozkoš z tvoření, a již proto těší, blaží sama. Pro sebe protož nemohu pocty té přijímat, ale vidím v ní poctu práce pro národ vůbec a v tom vidím princip pocty té. A práci ctíti máme právo! A úcty hoden národ, jenž práci ctí. Nařikáváme si často, že nemáme přátel nebo že málo přátel máme. Nač ten náрек? Ten je zcela zbytečný. My nepotřebujeme přátel, my máme přítelkyně. Přítelkyněmi těmi jsou práce a láska k vlasti. A to je poctivá přítelkyně, práce. Kdo ji ctí, toho ona neopouští. A rovněž láska k vlasti je poctivou přítelkyní. Myslím, že nemůže být národa tak bídneho, aby ho láska k vlasti

nepřivedla k vítězství. A tomu národu poctivé a neúnavné práce, národu českému, ve všem vítězství, ve všem mu Nazdar! Tím Vám, pánové, děkuji za vše! – *Jan Strakatý mluvil před oknem* – pravil: A za Tebou kráčí celý zástup mladých sil, a proto přijmi díky naše nejvřelejší; *spolky* – mezi jinými i deputace pěveckého spolku Otakar z Vys. Mýta (NL 9. července 1884); *po-pisy* – jako zpráva NL z 9. července 1884 atd.; *Albert* – Edvard Albert; *fotografie z r. 1884* – Neruda padesátiletý (viz obr. č. 20).

569. 24. července 1884, 1 dvojl., 8°, m, VM.

květný cit – kytice, viz i dopis č. 564; *obraz* – viz č. 568.

570. 13. srpna 1884, 1 dvojl., 8°, m, VM, adresa viz dopis č. 554.

dáta o Kollárově Mině – Fr. Kvapil (1855–1925), spisovatel, v studiích o životě slovanských básníků, *Ženy a milenky slov. básníků* (1893), *Životem k ideálu* (1900), *Modré ostrovy* (1926), nevypsal příběh Kollárovy Míny, Bedřišky Kollárové-Schmidtové, kterou Zd. Šemberová dobře znala z dob svého dětství ve Vídni.

571. 13. srpna 1884, 1 dvojl., 8°, m, VM.

z Bayreuthu – Neruda zachovává svůj pravopis Beyreuth; 2. *sešit Genrebilder* – obsahoval z někdejších Různých lidí, později zařazených do Arabesek, Dítě, Siluetu, Andílka; z Arabesek Z notiční knihy novinkářovy, Z paměti kočujícího herce, O loretánských zvoncích, Den a noc, Z povídek měsíce, U okna, Josefa harfenistu, Blbého Jónu; *U Reclama* – Povídky malostranské; *překladatel Noir* – František Jurenka (Václav Jílek, Slovesná věda II, 1948–49, str. 225); *Dr. Miroslav Tyrš* (1832–1884) – zakladatel Sokola, zahynul 8. srpna 1884 v Oetzu v Tyrolsku, zpráva došla do Prahy až 22. srpna (viz NL 23. srpna 1884).

572. 28. srpna 1884, 1 dvojl., 110 × 143 mm, m, VM.

dovolenou 8 dní – od 17. do 24. 8. 1884; zastupoval ho Vilém Ryba (-a; 1849–1907), politik, žurnalista, spolupracovník J. V. Friče; *Zítřka budu psát* – vysvětlil spěch ve feuilletonu 31. srpna 1884: „A prosím jen za odpuštění, že jsem dnes už lámal si zde hlavu s otázkou posvícenskou. Mohl jsem ovšem týden ještě čekat, ale víte – konkurence je zlá věc – českých feuilletonistů je teď mnoho, mohl by mi některý předejít! – A dále: Říkají, že všichni ti feuilletonisté jsou vlastně moje děti, že jsem tedy přece jen už otcem. Pěkné děti – brát svému otci sousto od úst.“; *Bohuslav Schnirch* – viz dopis č. 84; *oznam* – svatební oznámení; *překlad* – Genrebilder, 2. sešit; *Mařák* – Julius Mařák, viz dopis č. 154, žil tehdy ve Vídni.

573. 8. září 1884, 1 dvojl., 8°, m, VM, obálka, adresa viz dopis č. 554.

Fr. Kvapil – v r. 1884 pobýval v Krakově; *dámy* – navštěvovala ho mimo jiné pí O. Sklenářová-Malá.

574. 9. září 1884, 1 dvojl., 8°, m, VM, obálka, adresa viz č. 554.
Národní divadlo – 11. září 1884 operou Antonína Dvořáka Dimitrij zahájilo sezónu.

575. 12. září 1884, 1 dvojl., 8°, m, VM, obálka, adresa viz dopis č. 554.

576. 15. září 1884, kor. lístek, adresa: Vysoce ctěná slečna Zdenka Šemberova, dcera po profesoru universitním, ve Vysokém Mýtě.

Již čeká – Neruda obstarával lístky prostřednictvím F. A. Šuberta, ředitele Národního divadla.

577. 20. září 1884, 1 dvojl., 115 × 145 mm, VM.

pobyt anávkyně – uskutečnily se asi jen na krátkou dobu, viz dopis č. 574, 583.

578. 2. října 1884, 1 dvojl., 8°, m, VM.

poprsí Kollárovo – dílo sochaře Fr. Melnického (1822–1876), nyní v Národním museu, viz o něm Emanuel Škorpil, A. V. Šembera, str. 185, pozn., a Jan Kabelík, *Rodina pěvce Slávy dcery*, Praha, Český čtenář 1928, str. 60; *krátce v Praze* – přijela mezi 20. zářím – 2. říjnem; „*vor*“ – napřed, nemůže Zdeňku pozorností předčit; *kalendář* – redigovaný V. K. Šemberou pod jménem Friedrich Petz, viz č. 94, 539; *malkontentní* (franc.) – nespokojený.

579. 5. října 1884, 1 dvojl., 8°, m, VM. – Jste nevyčerpatelná! – možno čísti: . . . nevyčerpatelná.

Kollár – viz č. 578; *Anniny sestry* – Anny Haralíkové, hospodyně J. Nerudy, viz dopis č. 683, pozn.

580. 27. října 1884, 1 dvojl., 8°, m, VM.

pozvání do „niši“ – die Nische, spolek německých spisovatelek ve Vídni; Neruda píše „nišy“; *rovnoprávnost jazyková* – Die Nische měla jednací řeč německou; *rubriku „literatura“ v NL* – řídil Neruda od 12. ledna 1885.

581. 30. října 1884, 1 dvojl., 8°, m, VM.

582. 5. listopadu 1884, 1 dvojl., 8°, m, VM.

Neményi – viz dopis č. 53; *V. M.* – Vysoké Mýto.

583. 25. listopadu 1884, 1 dvojl., 8°, m, VM.

projev Vašich zpěváků – deputace pěveckého spolku Otakar z Vysokého Mýta; *krátký pobyt v Praze* – viz dopis č. 577; *u pí Malé* – Otilie Sklenářová-Malá navštěvovala Nerudu, viz č. 573.

584. 4. prosince 1884, 125 × 145 mm, m, VM.

Pešť – žurnalistická loterie, viz č. 582; *pivo od Makovského* – ze skladu

plzeňského piva Anežky Makovské na Václavském náměstí.

585. 15. prosince 1884, 1 dvojl., 8°, m, VM, obálka, adresa se záhlavím NL: Vysoce ctěná slečna Zdenka Šemberova, dcera po profesoru universitním, Vysoké Mýto.

druhé vydání mých Malostranských povídek – vyšlo s datem 1885, ve skutečnosti již r. 1884; *oblga* – závazky.

586. 31. prosince 1884 podle pošt. raz., kor. lístek, NM, tištěná adresa: An V. K. Schembera in Wien, Tagblatt.

587. 12. ledna 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.

rozvrzané poměry – neúspěchy politické, ustoupilo se od státoprávních požadavků, od požadavků federace, neuspokojovalo vyřešení otázek jazykové rovnoprávnosti; *rubrika „literatura“* – dopis č. 580; *po první do ND* – roztrpčenost Nerudova pomíjí, ale do ND nešel.

588. 20. ledna 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.

589. 23. ledna 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.

Poetické besedy – do roku 1885 vyšlo dále 7.–20. č. Poetických besed (14. čísel); přispěli Jan Neruda (2×), Adolf Heyduk (2×), Svat. Čech (3×), Jar. Vrchlický, Lad. Quis (2×), J. Zeyer, Karel Leger (2×), Fr. Chalupa, Fr. Kvapil, El. Krásnohorská, J. V. Sládek, Antal Stašek, Ot. Červinka, Sv. Hurban Vajanský; *inklusive* – včetně.

590. 9. února 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.

Fliegende – Neruda hledá číslo, záleželo mu na něm, viz dopis č. 593; *Poetic. besedy* – viz č. 589; *Magazin* – Magazin für die Literatur des Auslandes; *p. Kvapil* – spisovatel Fr. Kvapil, viz dopis č. 570.

591. 12. února 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.

Šalamounovo „Všechno je marné“ – výrok „Marnost nad marnost a všecko marnost“ je vzat z knihy Ecclesiastes, totiž Kazatel, kap. 1, v. 3; *politická situace* – viz dopis č. 587; *v Cis.* – v Cislajtánii, v západní polovině Rakousko-Uherska; *poctivá vůle* – stupňují se rozpory v měšťanských stranách.

592. 23. února 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.

9. březen – svátek paní Šemberové; *návštěva u Schnircha* – neuskutečnila se, viz č. 594.

593. 2. března 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.

nechtěl jsem se nějak blýskat – hledaným číslem Flieg. Blätter; *p. Kvapil* – viz dopis č. 570, 573; *narozeniny* – 4. března 1885; *březnové dny upomínek smutných* – 21. a 23. března, dny narození a úmrtí A. V. Šembery.

594. 5. března 1885, 1 dvojl., 115 × 145 mm, m, VM.

že jsi nepřijel – Šembera zklamal očekávání Nerudovo (viz č. 592); Š – Schnirch.

595. 13. března 1885, 1 dvojl., 115 × 140 mm, m, VM.

tesknost a nejistota – viz dopis Zd. Šemberové, příloha č. 2; *po obdržení zprávy první* – paní Šemberovou stihl po návštěvě Vratislavově záchvat mrtvice, zpráva první, dopis Zdeňky Šemberové ze dne 7. března 1885; *bohudíky, že marnou* – po dopisech Zdenčiných z 8. a 10. března 1885.

596. 21. března 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.

květiny – vzpomínka narozenin A. V. Šembery; Zdeňka Šemberová vzpomněla oslav 70. narozenin dopisem z 21. března 1885, viz příl. č. 4.

597. 1. dubna 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.

přání – paní Fr. Šemberové k narozeninám, 4. dubna.

598. 30. dubna 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.

že jsem Ti nechtěl ani psát – po dopise Zdeňčině ze 7. března 1885; *Veckenstedt* – O Lužičanech psal Edmond Veckenstedt ve spise *Wendische Sagen und Märchen und abergläubische Gebräuche*, Graz, 1880; spis o Litevcích měl Neruda ve své knihovně (*Die Mythen, Sagen und Legenden der Zamaiten [Litauer]*, Heidelberg, 1883); *v tak leckterých věcech antisemita* – proti židům, nečeským kapitalistům, nikoliv proti poctivě českým (Podobizny I, Kapper, Podobizny II, Bondy); *humanista* – tím Neruda i jasně vyjadřuje, že rasistická nenávist je mu cizí; *lustrum* (lat.) – pětiletí.

599. 2. května 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.

disgustován – znechucen; *jmenoval jsem sama sebe dobrovolným agentem musea Matice opavské* – po návštěvě dr. Antonína Grudy 23. března 1885, viz Milan Rusínský, Jan Neruda a Slezsko, Chudým dětem, XLV, 1933, str. 89. Styky Nerudovy se Slezskem počínají už r. 1863, kdy Opavský týdeník příčiněním A. V. Šembery referuje o Obrazech života. R. 1870 tentýž týdeník otiskuje článek označený Δ : Z Čech (Slovo včas upřímného Čecha k drahým bratřím ve Slezsku). Po zmíněné návštěvě Antonína Grudy podnítil Jan Neruda Adolfa Heyduka, aby napsal Slezsku hymnu, tak vznikla Heydukova Slezská. Později přinášel O. T. zprávy o Nerudových darech, obrázcích z cest, mincích, knihách a obrazech pro Opavské museum. Neruda o Grudovi 23. 3. 1884 v Humor. listech, v Podobiznách II, str. 243; o Slezsku roku 1884 v četných feuilletech.

600. 7. května 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.

mapa – A. V. Šemberova mapa Moravy; *Antonín Gruda* (1844–1903) – slezský buditel, viz č. 599.

601. 7. května 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.

602. Před 16. květnem 1885 podle textu dopisu, 1 list, 8°, b, VM.

vždy směrem stejným – Neruda cítí rozdílnost názorů i povah, ale přece si váží jediného přítele; *Starí přátelé odpadli – smrtí* . . . Sladkovský; *nových přátel* – objevili se ctitelé, Ignát Herrmann, K. V. Rais.

603. 17. května 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.

nekonečné díky – za dary k svátku; *narozeniny* – Zdeňčiny 19. května; *maličkost na Vaš psací stolek* – Zdeňka Šemberová odpověděla dopisem ze dne 19. května 1885.

604. 22. května 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.

Albertův zdar – prof. Edvard Albert byl jmenován členem státní zdravotní rady; *mobilní* – pohyblivý; *penguin* – tučňák.

605. 22. května 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.

díky za Vaš milý list – blahopřání k svátku; *malice* (franc.) – zlomyslnost.

606. 31. května 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.

Dovolil jsem si . . . dát zaslat – Zdeňka Šemberová poděkovala za zásilku dopisem z 31. května 1885, viz přílohu č. 6; *litomyšlští a mýtští krajané* – přijeli do Prahy k volbám 1885.

607. 17. června 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.

pamětní den Vašeho otce – svátek sv. Aloise, 21. června; *list Vratislavův* – Neruda píše Vladislavův; zmýlil se ještě jednou (viz dopis č. 637).

608. 13. července 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.

odpověď páně Náprstkovu – nelze zatím zjistit, o jaký dar šlo; *Amerikány* – Neruda napsal o nich humoristický feuilleton, týkající se zejména českých krajanů, 19. a 21. června 1885; *s jedním, vzdáleným mým příbuzným* – někdo z rodiny Boháčkovy, pocházející ze Záspek, viz Mil. Novotný, *Život Jana Nerudy I*, 1951, str. 168, 242; *upřímné díky za Vaši milou vzpomínku* – dopis Zdeňky Šemberové z 8. července 1885, viz přílohu č. 7.

609. 16. července 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.

BT – Berliner Tagblatt; *Karl Pröll* (*1840) – redaktor a žurnalista, od r. 1883 v Berlíně.

610. 29. července 1885, 1 dvojl., 115×144 mm, m, VM.

Gusta – Augustina Severová, provd. Kutzerová, zemřela 28. července 1885 v Plzni na tuberkulosu plic; *Anyňka Tesková* – Severová, provd. za inž. Antonína Tesku, v Rusku; *ostatní Severovy ženské mrtvy* – Františka Karásková (viz dopis č. 92), Koruna Stříbrná (viz dopis č. 276).

611. 8. srpna 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.
4nedělnou dovolenou – od 9. srpna do 6. září 1885, nepsal feuilleton.
612. 12. srpna 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.
dovolená – viz dopis č. 611; *ostatní redakční práce* – řídil rubriku Literatura;
příjeď – viz dopis č. 613.
613. 16. srpna 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.
mobilnější – pohyblivější; *pošli jí přímo* – V. K. Šembera psal Anně Haralíkové, viz č. 614.
614. 20. srpna 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.
velká podobizna – stála na Nerudově psacím stole.
615. 23. srpna 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.
616. 29. srpna 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.
pasinka – zástěra do pasu; *knoflíčky, trojčátka* – pečivo.
617. 23. října 1885, národní navštívenka ÚMŠ, 70×113 mm, VM.
618. 29. října 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM, připojen ústřížek Grégrova dopisu: Za toho Šemberu nemohu; byla mi ta notice také velice nepříjemná.
notice v Pokroku – útoky na NL jako osobní orgán Julia Grégra ve chvíli, kdy mladočeši hodlají založit samostatnou stranu; *ad verbum* (lat.) – doslova; *listem Juliovi* – dosud jej nezjišťuji, v pozůstalosti Grégrově zachované dopisy Nerudovy nemají podobných zmínek; *Wien. Ill.* – Wiener Illustrierte Zeitung, jde snad o kritiku Písní kosmických E. Bukowského – Šembery (viz č. 445); *jmenován* – viz dopis č. 445, zde jde snad o vzpomínku na onen útok na V. K. Š.
619. 31. října 1885, navštívenka Ústřední matice školské s nápisem J. Neruda, 31/10 85 VM; na rubu přípisek rukou Zdeňky Šemberové: na hrobě s křížem od 1/11, 9 h. ráno, do 2/11 odp.
620. 16. listopadu 1885, 1 dvojl., 110×145 mm, m, VM.
servus (lat.) – pozdrav; *Šambk* – F. F. Šamberk (1839–1904), herec Prozatímního a Národního divadla; *kuverty* – obálky, viz č. 80, 372.
621. 14. prosince 1885, 1 dvojl., 8°, m, VM.
tři neděle nepsal svůj feuilleton – od 22. listopadu 1885.
622. 23. prosince 1885, národní navštívenka Ústřední matice školské, 70×120 mm, b, VM.
beránek – podložka pod ruce na psací stůl; *Nána* – Anna Haralíková.

623. 30. prosince 1885, národní navštívenka ÚMŠ, VM.
624. 29. ledna 1886, 1 dvojl., 8°, m, VM.
Makovský – viz č. 584; *Julius Rosen* – Mikuláš Duffek (1833–1892), spisovatel veseloher, Neruda z něho přeložil s Arbesem veseloheru *Jací jsou ti naši muži*.
625. 9. února 1886, 1 dvojl., 8°, m, VM.
14 dní nepracoval – feuilleton nepsal 6. ledna 1886; *vedle mne* – vedle Nerudova bytu ve Vladislavově ulici; *starostlivá dáma* – O. Sklenářová-Malá.
626. 17. března 1886, 1 dvojl., 8°, VM.
aviso – návštěví; *Po Alpách* – Neruda píše po alpách (horách), myslí však přímo Alpy.
627. 22. března 1886, 1 dvojl., 8°, m, VM.
list ve čtvrtek odeslaný – snad list ze 17. března 1886, tedy psaný ve středu, viz č. 626; 23. březen – úmrtní den A. V. Šembery.
628. 1. dubna 1886, 1 dvojl., 8°, m, VM.
k zítřejším jmeninám – 2. dubna 1886, sv. Františka z Pauly; *pětmecíma let* – 25 let, Neruda určuje rok 1861 jako počátek přátelství.
629. 22. dubna 1886, 1 dvojl., 8°, m, VM.
630. 17. května 1886, 1 dvojl., 8°, m, VM.
k Vašemu 19. květnu – narozeniny; *beránek* – velikonoční pečivo; *malá knížka* – Jan Neruda, Báby a baby, studie, vyšly r. 1886.
631. 19. června 1886, zálepka, VM, adresa: Vysoce ctěná slečna Zdenka Šemberova, dcera po profesoru universitním, ve Vysokém Mýtě.
vlnný proud soboty – sobota 19. června.
632. 21. června 1886, 1 dvojl., 8°, m, VM.
633. 25. června 1886, 1 dvojl., 8°, m, VM.
křemel – častější křemen; *zjev opačný* – Neruda viděl cenu a význam svého národa, vyjádřil ho v Písniích kosmických písní Vzhůru již hlavu, národe.
634. 21. července 1886, 1 dvojl., 8°, m, VM.
Po 14 dní – Neruda nepsal feuilleton od 27. června do 29. srpna 1886; *Vaše vzpomínka* – viz přílohu č. 9.
635. 21. července 1886, zálepka, VM, adresa: V. K. Schembera, Wien, Tagblatt.

636. 4. srpna 1886 podle pošt. raz., kor. lístek, VM, adresa: V. K. Šembera, Redakteur, Wien, Tagblatt, psáno z Dubí (Eichwald).

Před pondělním – 9. srpna.

637. 24. srpna 1886, 1 dvojl., 8°, m, VM.

Maršál Niel – žlutá růže, podle francouzského maršála Adolpha Niela (1802–1859); *měl jsem dovolenou* – podle feuilletonu od 26. července do 22. srpna; v Dubí v srpnu 1886, viz č. 636; *bulletin* – novinářský lístek, zpráva; *Vratislav* – Neruda píše opět místo Vratislav Vladislav, viz č. 607.

638. 4. září 1886, zálepka, VM, adresa: Vysoce ctěná slečna Zdenka Šemberova ve Vysokém Mýtě.

639. 16. září 1886, 1 dvojl., 8°, m, VM.

Tři rodiny – Šemberových, Malých a Lvových nebo Fričových; *bolest Vaše* – starosti se zdravím Fr. Šemberové, zemřela, viz č. 703.

640. 7. října 1886, kor. lístek, VM, adresa viz dopis č. 638.

povinný exemplář – Žerty, hravé i dravé, 2. vyd., viz dopis č. 643.

641. 28. října 1886, 1 dvojl., 8°, m, VM.

dolanské – velký druh švestek.

642. 1. listopadu 1886, zálepka, VM, adresa: Vysoce ctěná slečna Zdenka Šemberova, dcera po profesoru universitním, ve Vysokém Mýtě.

643. 15. prosince 1886, 1 dvojl., 8°, m, VM.

Žerty, hravé i dravé – 2. vyd., 1887, vyšly ve skutečnosti r. 1886 (podle ohlášení v NL 8. října 1886 sešitové vydání, 20. list. knižní); *telegram* – obávaná zpráva o zhoršení zdravotního stavu pí Fr. Šemberové, viz dopis č. 639.

644. 22. prosince 1886, 1 dvojl., 8°, m, VM.

Dii omen (lat.) – část latinského úsloví: Dii omen vertant, Bohové nechť zlo odvrátí (viz č. 263); „*mädchenheim*“ – útulek pro služebné; Šembera odpověděl dopisem, viz přílohu č. 6; *Poslední?* – týká se asi novoročního přání V. K. Šembery, který asi na stesky Nerudovy odpověděl ironickým blahopřáním k Novému roku, viz zač. dopisu; *für deutsche Gouvernanten* – pro německé vychovatelky.

645. 27. prosince 1886, zálepka, VM, adresa: Vysoce ctěná slečna Zdenka Šemberova, dcera po universitním profesoru, ve Vysokém Mýtě.

obě fotografie – Fr. Šemberové a Zd. Šemberové; *byli jste šťastni* – V. K. Šembera byl ve Vys. Mýtě; *Jen dále tak!* Neruda si vřele přál míru v rodině Šemberově, změny drsného chování V. K. Šembery, o němž viz v dopise Zdeňky Šemberové č. 1.

646. 8. února 1887, 1 dvojl., 8°, m, VM.

V. – Vratislav; *bavím se o masopostě* – Neruda vyličil svou masopustní náladu ve feuilletonu z 13. února 1887: Už se těším na dnešní večer. Tak asi o půl osmé zasednu do křesla; přihnu si ze džbánečku, zapálím si dýmku, natáhnu nohy pod stůl . . . a začnu nadávat jako špaček – já nadávám náramně rád. Mámeť dnes 12. a to je v Měšťanské besedě mumraj . . .

647. 11. února 1887, kor. lístek, VM, adresa viz č. 645.

648. 11. února 1887, 1 dvojl., 8°, m, VM.

brošura – dr. E. Moric Schranka, *das Buch vom Bier*; *feuilletony pro dnešek a zítřek* – nepodepsané: Zimní rozjímání o pivě, NL 9., 11., 18. a 19. února 1887.

649. 3. března 1887, zálepka, VM, adresa: V. K. Schembera, Präsident der Concordia, Redakteur etc, Wien, Steyrerhof, Neues Wiener Tagblatt. *příznivý obrat v M.* – ve Vysokém Mýtě, ve vztahu k matce a sestře, viz č. 644; *mädchenheimy* – viz dopis č. 644.

650. 22. března 1887, 1 dvojl., 8°, m, VM.

651. 1. dubna 1887, 1 dvojl., 8°, m, VM.

652. 6. dubna 1887, 1 dvojl., 8°, m, VM.

Marie – služebná u Šemberů.

653. 7. dubna 1887, kor. lístek, VM, adresa viz u č. 644.

Svátky – velikonoce 1887 – od 3. do 11. dubna.

654. 9. května 1887, 1 dvojl., 8°, m, VM, vložka 113 × 145 mm.

jeden z Vašich letošních listů – viz asi dopis z 21. března 1885, v příl. č. 4; *Přikládám ty veršiky* – viz Jarní; psal o nich první Albert Pražák v Čase 1912, otiskl i faksimile, které se však liší od našeho otisku opravami, vpisovanými Nerudou do textu rukopisu této básně. Nerudovy korektury otiskl ve svém vydání i Miloslav Novotný (Dílo Jana Nerudy VI, str. 279, 517). Opravy se týkají 9. verše, kde Neruda škrtl *ještě* a napsal *všude*, v 11. místo *Ach* je *Vždy* a v 12. místo *nás* je *vždy*. Albert Pražák vysvětluje, že Neruda nepojal báseň do 2. vydání Prostých motivů, poněvadž ji pokládal za dárek Zdeňce Šemberové.

655. 18. května 1887, 1 dvojl., 8°, m, VM.

ku dni 19. května – Zdeňčiny narozeniny; *příliš mnoho návštěv* – k 16. květnu, svátku Nerudovu; *pekař – mandatár* – pekař pověřený zásilkou pečiva.

656. 20. června 1887, 1 dvojl., 8°, m, VM.

Vratislav mně psal – viz i č. 649 o obratu ve Vys. Mýtě.

657. 27. června 1887, zálepka, VM, adresa viz u č. 645.
p. studenta – Josef Šotka, nar. 17. května 1865, zemřel 14. února 1934
v Jihlavě, pocházel ze Sejtinky u Vys. Mýta, jeho otec byl dělníkem.

658. 12. července 1887, 1 dvojl., 8°, m, VM.
„*Bílá vlaštovka*“ – časná a řídká vzpomínka, přání k svátku; *přítel Lev* –
neodcizil se Nerudovi, viz i dopis č. 602, 639; z *redakce dovolená* – 3. čer-
vence 1887 psal naposledy feuilleton a 28. srpna oznamuje: „Musím tedy
také už oznámit, že jsem už zase v Praze“; odporuje to jeho sdělení Zd.
Šemberové, že Prahu neopustí, byl to tedy snad jen feuilletonní žert.

659. 24. srpna 1887, 1 dvojl., 8°, m, VM.
chránělec – Josef Šotka; *F. A. Urbánek* (1842–1919) – nakladatel a biblio-
graf.

660. 1. září 1887 podle dopisu č. 665, 1 dvojl., 8°, m, VM.
NWT – Neues Wiener Tagblatt; *licitace* – dražba; *presid. Concordie* –
V. K. Šembera byl presidentem (předsedou) Concordie, spolku vídeňských
žurnalistů a spisovatelů, od dubna 1886 (podle oznámení Morgenpostu
z 12. dubna 1886).

661. 1. září 1887, zálepka, adresa u č. 645, VM.
protežovaný studující – viz č. 657, chránělec Josef Šotka; *dobrovolník do
Prahy* – jednoroční dobrovolník (voják, jehož presenční služba trvala 1 rok).

662. 6. září 1887, zálepka, VM, adresa jako v dopise č. 645.
pravidlem konvenienčním – společenským, všedním.

663. 7. září 1887, kor. lístek, VM, adresa jako v dopise č. 645.

664. 7. září 1887, kor. lístek, VM, adresa: V. K. Schembera, Redakteur,
Wien, Neues Wiener Tagblatt, Steyerhof.
Ill. Z. – Neue Illustrierte Zeitung.

665. 8. září 1887, 1 dvojl., 8°, m, VM.
dopis – předcházel asi dopis č. 659; *Aussee* – Uže ve Štyrsku, vodoléčebné
lázně; *Steyerhof* – vídeňské předměstí, viz adresu dopisu č. 664.

666. 19. září 1887, zálepka, VM, adresa: Vysoce ctěná slečna Zdenka
Šemberova, dcera po profesoru universitním, ve Vysokém Mýtě.
tort – dort, Neruda dostal patrně od Zd. Šemberové husu.

667. 11. října 1887, zálepka, VM, adresa jako v dopise č. 645.
listy – Zdeňka Šemberová zamýšlela snad otisknout část korespondence
A. V. Šembery.

668. 31. října 1887, zálepka, VM, adresa jako v dopise č. 645.
669. 14. prosince 1887, 115 × 190 mm, m, VM.
spleen (angl.) – smutek; *výroční nálada* – předvánoční.
670. 21. prosince 1887, zálepka, VM, adresa viz dopis č. 645.
671. 29. prosince 1887, navštívenka, VM, podpis vytištěn.
obraz Zd. Šemberové – viz obrázek č. 19; *dámám* – přítelkyně Zd. Šemberové, viz č. 675.
672. 30. prosince 1887, zálepka, VM, adresa: V. K. Schembera, Wien IX, Collingasse 9.
id est (lat.) – to jest; *Zdenka . . . novou svou fotografii* – viz obrázek č. 19 a dopis č. 671.
673. 14. února 1888, 1 dvojl., 8°, m, VM.
osobní záležitosti – v té době zajímal se o Boženu Vlachovou, viz č. 712, pozn.; *ut supra* (lat.) – jako svrchu, jako dříve; *Tvoje záležitosti* – snad zamýšlený sňatek.
674. 15. února 1888, 1 dvojl., 8°, m, VM.
přes meze rozvážné – Neruda podléhá patrně víc citu ve vztahu k Boženě Vlachové, než sám si po úvaze dovoluje.
675. 4. března 1888, 1 dvojl., 8°, m, VM.
neštěstí – úraz Zdeňky Šemberové; *Myslím stále na Vás* – Zdeňka Šemberová odpověděla na projev soustrasti dopisem z 5. března 1888; viz zde dále dopis č. 676 a přílohu č. 10; *obou slečen přítelkyň* – sl. Weinfurterovy z Vysokého Mýta, viz dopis Zd. Šemberové v příloze č. 10.
676. 5. března 1888, zálepka, VM, adresa: V. K. Schembera, Redakteur, Wien IX, Collingasse 9.
blesková rána – zpráva o úrazu Zdeňčině (viz dopis č. 675 a přílohy č. 10, 11).
677. 6. března 1888, 1 dvojl., 8°, m, VM.
Zarmoutila i potěšila jste mne – viz přílohu č. 11.
678. 7. března 1888, kor. lístek, VM, adresa: Vysoce ctěná slečna Zdenka Šemberova, dcera po profesoru universitním, ve Vysokém Mýtě.
679. 8. března 1888, 1 dvojl., 8°, m, VM.
Zde výstřižek – z NL z 5. března 1888, . . . Slečna Zdenka Š. která v pátek odpoledne (2. března) vyšedší u domu dr. Tobka, na náměstí na hladké dlažbě se smekla a upadla, při čemž si zlámala nohu . . .; *ct. p. doktora* –

dr. V. Tobek, viz přílohu č. 11; *Anna už Vám psala dva lístky* – Anna Haralíková, nejsou zachovány.

680. 12. března 1888, zálepka, VM, adresa: viz dopis č. 678.

681. 22. března 1888, lístek, 55×85 mm, VM, tužkou.

Včera obvez – Neruda utrpěl úraz dne 18. března 1888, když se vracel z návštěvy u Vlachů (viz č. 673, 674), rozbil si koleno a natrhl sval. Po úrazu $\frac{1}{4}$ roku ležel a později jen těžce vycházel (viz zde č. 683), viz Albert Pražák, Neruda v dopisech, 2. vyd., str. 325; *v sobotu* – 24. března.

682. 23. března 1888, kor. lístek, VM, adresa viz dopis č. 678, diktát.

683. 27. března 1888, 2 lístky, 55×85 mm, VM, psáno tužkou.

památne dny – 21. a 23. března; *nepíšu sám* – za Nerudu psala i sestra Anny Haralíkové, Františka:

Milostivá slečno! Jsouc dožádána panem Nerudou mám vyříditi Vám srdečný dík za včerejší ctěný dopis. Až dosud necítí prý pan Neruda žádných velkých bolestí, bojí se však, že to teprv začne, až bude dnes pan dr. Michl,* který jej léčí, dávati nový obvazek. Pan Neruda i Anna vzpomínají na Vás, milostivá slečno, jakož i na milostpaní, velmi často: Anna chtěla psáti sama, má však nyní, jak ráčíte uznat, plné ruce práce. Jak p. dr. Michl říká, bude musít p. Neruda nanejvýš 8 neděl ležet, což jej nejvíc trápí: sotvaže se tak trochu z těch nemocí probral, bude zase na tak dlouho upoután na lůžko. Pan Neruda vzkazuje srdečný pozdrav a doufá, že mu bude brzy možno dáti o sobě nějakou zprávu. Zároveň mám vyříditi od mé sestry Anny uctivé pozdravení a ruky políbení.

V hluboké úctě oddaná

21. 3. 88.

Fr. Haralíková

684. 29. března 1888 podle opisu.

zaslati – přiloženo do balíku, viz č. 685.

685. 29. března 1888, 1 dvojl., 8°, m, VM; cizí rukou.

roh náplně – častěji roh hojnosti, lat. cornu copiae, podle starořecké báje bůh Zeus daroval roh nymfě Amalthei, aby si z něho vybírala to, čeho si bude přát; *přítelkyně* – viz č. 675, patrně Bohumila Weinfurterová; *Popelovy suchary* – Popel, tehdy pekařství na nynější Národní třídě.

686. 2. dubna 1888, 85×55 mm, lístek, VM, tužkou.

687. 4. dubna 1888, 85×55 mm, lístek, VM, tužkou.

postup bohda . . . utěšený – zlepšující se stav.

*Dr. František Michl (1850–1900) – významný český chirurg.

688. 11. dubna 1888, 1 dvojl., 8°, m, VM.
žena léčitelka – viz č. 689
689. 12. dubna 1888, 85×55 mm, lístek, VM, tužkou.
dobroditelka – viz dopis č. 688.
690. 18. dubna 1888, 85×55 mm, lístek, VM, tužkou.
691. 19. dubna 1888, 85×55 mm, VM, tužkou.
692. 20. dubna 1888, 85×55 mm, lístek, VM, tužkou.
693. 25. dubna 1888, 85×55 mm, lístek, VM, tužkou.
694. 3. května 1888, 85×55 mm, lístek, VM, tužkou.
situační plán – polohopisný lístek, viz přílohu č. 10 a obr. č. 33.
695. 10. května 1888, 55×85 mm, lístek, VM, tužkou.
v úterý – 15. května.
696. 12. května 1888, 55×85 mm, lístek, VM, tužkou.
697. 16. května 1888, 55×85 mm, lístek, VM, tužkou.
698. 16. května 1888, 55×85 mm, lístek, VM, tužkou.
botička – váza v podobě boty.
699. 22. května 1888, 55×85 mm, 2 lístky, VM.
700. 22. května [1888], doplněno podle souvislosti, 1 dvojl., 8°, m, VM.
svatoj. dny – 16. května svátek Nerudův a dny kolem; *J. V. Frič* – byl ve Vídni.
701. 6. června 1888, telegram, telegrafní blanket z Vys. Mýta.
702. 8. června 1888, 2 lístky, 55×85 mm, VM, tužkou.
smutnou nynější příčinu – obavy o život pí Fr. Šemberové, viz dopis č. 703
o jejím úmrtí.
703. 10. června 1888, 1 list, 55×85 mm, VM.
co Vám mám říci – Františka Šemberová zemřela 10. června 1888.
704. 12. června 1888, 1 lístek, 55×85 mm, b, VM.
do Vaší opuštěnosti – po smrti matčině; *Vratislavovi* – byl asi ve Vysokém Mýtě.

705. 26. června 1888, 1 dvojl., 8°, m, VM.

nechtěl jsem psát – důvod vysvětlila Zdeňka Šemberová i Anna Haralíková diktovaným dopisem:

Vysoce ctěná slečno!

Prosím snázně o láskavé odpuštění. Již každý den pan Neruda říkal, dnes musím psát do Mýta a panu Šemberovi, ale tak mu den po dni utíká a nemůže nikdy k tomu přijít. Vychází dvakrát denně na ulici, ale vodí ho posluha veřejný: já jsem mu tůze malá, nemůže se o mne tak opírat. Učí se chodit jako malé děcko, a když s něho pustíme ruce, třese se náramně, bojí se, že padne. Chodí na ulici již šest dnů, nejprve chodil půl, nyní již celou hodinu. Myslím, že dá Pán Bůh, za několik dní bude chodit sám: ještě mu každý den ohýbá pan doktor koleno a to p. N. náramně bolí a strašně unaví. Věřte, milostivá slečno, mne to bolí zároveň s ním a dostanu hučení do uší a je mně zle. Mám s panem Nerudou velkou starost. Milostivá slečno, modlím se za Vás, by Vám Bůh nebeský ráčil popřát nyní hojného zdraví – svatou trpělivost: potřebujete nyní zvláště poklidu a útěchy, ale tu Vám Bůh nebeský zajisté dá, vím to z vlastní zkušenosti. Naše milá maminka zemřela nám před osmi lety a rok za ní starostlivý tatínek, již na devátý rok leží v chladné zemi. Váš bol se mne velice dotknul a zaplakala jsem od srdce, když přišla zpráva o úmrtí Vaší ctěné matinky.

Ještě jednou uctivě pozdravuje a mnohokrát ruce líbá v úctě oddaná

Anna Haralíková

vycházím trochu ven, veden – Nerudu vodil posluha Werner neb Verna (podle J. Thomayera a Ign. Herrmanna).

706. 10. července 1888, 1 lístek, 55×85 mm, VM.

do Františkánské zahrady – mezi ulicí Jungmannovou a Václavským náměstím, dnes veřejně přístupno.

707. 12. července 1888, 1 lístek, 55×85 mm, VM.

slečna sekretářka – asi Božena Vlachová.

708. 3. srpna 1888, 1 dvojl., 110×140 mm, m, VM.

tužkové lístky – Neruda psával tužkou a na drobné lístky v době nemoci; „železný tutor“ – chránič poraněného kolena.

709. 3. srpna 1888, 1 dvojl., 110×140 mm, m, VM.

ženský sekretář – viz č. 707.

710. 4. srpna 1888, 1 lístek, 55×85 mm, VM.

711. 20. srpna 1888, 1 dvojl., 8°, m, VM.

712. 11. září 1888, 1 dvojl., 8°, m, VM.

Vím, že „se povídá“ – Neruda tu vyvrací pověsti o svém sňatku s Boženou Vlachovou, dcerou brašnáře v Jirchářích v Praze, nar. 9. 12. 1864.

713. 27. září 1888, 8°, m, VM.

Boženka – Božena Vlachová navštívila z podnětu Nerudova Vys. Mýto; *spisy* – Neruda se znovu ujímá starosti o rozprodej Šemberovy knihovny.

714. 31. října 1888, 1 dvojl., 8°, m, VM.

p. Šotkovi – viz dopis č. 657, studoval práva a zemřel jako vládní rada v Jihlavě; *Také Vídeň* – Vratislav.

715. 19. listopadu 1888, 1 dvojl., 8°, m, VM.

existence nová – pravděpodobně sňatek.

716. 20. listopadu 1888, 1 dvojl., 8°, m, VM, datum připsané Zd. Šemberovou.

slečna Milča – Bohumila Weinfurterová, viz č. 675, pozn.; *chránělec* – Šotka, viz dopis č. 657; *Vám schází něco* – peníze.

717. 26. prosince 1888, 1 dvojl., 8°, m, VM, cizí rukou, datum tužkou, připsáno Zd. Šemberovou.

plsemné projednávání rozprodeje knih – viz korespondenci Jana Nerudy s Juliem Grégrem; upozorňuje na zprávy zaslané Zd. Šemberovou, viz přílohu č. 12, pozn.

718. 30. prosince 1888, navštívenka, VM, podpis vytištěn.

p. š. – přeje štěstí, novoroční přání.

719. 6. února 1889, 1 dvojl., 8°, m, VM.

sám chodit – Nerudovi nepomohli ani mladí ctitelé.

720. 19. března 1889, 1 dvojl., 8°, m, VM.

politické poměry – česká delegace na říšské radě opustila zásadu českého státního práva a vstoupila na půdu ústavy; *dny březnové* – vzpomínka na narozeniny a den úmrtí A. V. Šembery; *neděle* – 17. března 1889.

721. 20. března 1889, 1 dvojl., 8°, m, VM.

vice versa (lat.) – a naopak; *münzenhandlungy* – obchody s mincemi.

722. 7. dubna 1889, 1 dvojl., 8°, m, VM.

maminka svátek – narozeniny Fr. Šemberové 4. dubna.

723. 17. dubna 1889, 1 dvojl., 8°, m, VM.

svátky – velikonoce 1889, od 14. do 21. dubna.

724. 13. května 1889, 1 dvojl., 8°, m, VM.

Tenhle ten týden – před svátkem Nerudovým 16. května; *příbuzní* – z rodiny Tichých ve Vlachově Březí.

725. 22. května 1889, 1 dvojl., 8°, m, VM.

gratulanti – k Nerudovu svátku; *venkovští hosté milí* – Tichých, viz dopis č. 724.

726. 27. června 1889, 1 dvojl., 8°, m, VM.

na Václavově náměstí – na Václavském náměstí; *dovolená* – Neruda nepíše feuilletony od 18. června do 25. srpna 1889; *volby* – do zemského sněmu; *stromy* – nejezdil už asi do Královské obory (Stromovky); *pět neděl* – poslední zachovaný dopis ze dne 20. března 1889.

727. 16. července 1889, 1 dvojl., 8°, m, VM.

lístek z Litomyšle – vzpomínky na litomyšlské redigování Obrazů života v letech šedesátých, viz dopis č. 527.

728. 5. srpna 1889, 1 dvojl., 8°, m, VM.

v dopisech slečniných – týká se B. Vlachové; dopis byl roztrhán a později doplněn podle opisu, neznámo kým; *slečna laskavě zničí* – Božena Vlachová, později se dvakrát provdala (Čížková-Borisljavičová), dopisy hned nezničila, poskytla je Albertu Pražákovi (viz Neruda v dopisech, 2. vyd., str. 335); zničila je až r. 1914. Také některé dopisy Boženy Vlachové zachovaly se v pozůstalosti Nerudově. Božena Vlachová bývala ve Vys. Mýtě.

729. 30. srpna 1889, 1 dvojl., 8°, m, VM.

730. 24. listopadu 1889, 1 dvojl., 8°, m, VM.

tolar – Neruda sbírá mince až do konce života.

731. 8. prosince 1889, 1 dvojl., 110 × 140 mm, m, VM.

inzerátek – v NL: Spisy zvěčnělého univ. profesora A. V. Šembery lze nyní dostati u slečny Zdenky Šemberové ve Vys. Mýtě (v Čechách). Na požádání se pošle seznam spisů. Otištěno 18., 15. a 22. prosince 1889; *od Vratislava zprávy* – po 24. listopadu, viz č. 730; *Hercul* – Herakles, řecký bohatýr vynikající silou.

732. 22. prosince 1889, navštívenka, VM, podpis vytištěn.

pověstný modrý papír – častá barva Nerudova dopisního papíru.

733. 23. prosince 1889, 90 × 70 mm, m, NM.

neměl jsem doma nikdy Štědrého večera – viz Nerudovy vzpomínky v Arabeskách (Štědrovečerní příhoda, str. 78).

734. 23. prosince 1889, navštívenka, VM, podpis vytištěn.

735. 11. ledna 1890, 1 dvojl., 8°, m, VM.

intermezzo (ital.) – vložka hudební, zde změna nálady.

736. 3. března 1890, 1 dvojl., 8°, m, VM.

737. 3. března 1890, 1 dvojl., 8°, m, VM.

4. březen – narozeniny V. K. Šembery; o *Fortuno* – římská bohyně štěstí, Štěstěna; *lutrie* – loterie; *Figaro* – vídeňský satirický časopis, který V. K. Šembera redigoval v letech 1889–91.

738. 23. března 1890, 1 dvojl., 8°, m, VM.

neblahé dny březnové – v. č. 683.

739. 2. dubna 1890, 1 dvojl., 8°, m, VM, připojen přípisek datovaný 4. dubna.

velikonoční vajíčko – r. 1890, Boží hod byl 6. dubna 1890; *pracemi zanešen* – v Humoristických listech a v Národních listech.

740. 16. května 1890, kor. lístek, VM, adresa: viz č. 642.

741. 21. května 1890, 1 dvojl., 8°, m, VM.

742. 29. června 1890, 1 dvojl., 8°, m, VM.

743. 31. července 1890, 1 dvojl., 8°, m, VM.

dovolená – Neruda nepsal feuilleton od 27. 7. do 28. 8. 1890; *vagace* (lat.) – prázdniny; *byť Anniny sestry* – viz dopis č. 683.

744. 7. srpna 1890 podle opisu.

tři neděle doma – viz č. 743.

745. 31. srpna 1890, 1 dvojl., 8°, m, VM.

měl jsem čtyři neděle dovolenou – viz dopis č. 743; *už musím psát* – 24. srpna 1890 zahajuje feuilleton slovy: Upřímně potěšen důvěrou slavné redakce, která mi uložila, abych převzal referát o nejprvnějších, nynějších hned počátcích „jubilejní výstavy“ – pro vývoj pozdější má prý redakce lidi o něco rozumnější –, uvazuju se tímto v čestný svůj úřad.

746. 2. září 1890, 1 dvojl., 8°, m, VM; čteme: převrat, jinak nedoloženo.

numismatika – věda o mincích, zájem o mince; sběratelem byl Neruda po celý život.

747. 6. září 1890, visitka, VM, podpis vytištěn.

smutný obraz – zřícený Karlův most; *Řetězová lávka* – řetězový most v místech nynějšího Mánesova mostu.

748. 15. září 1890, 1 dvojl., 8°, m, VM.

den sv. Ludmily – 16. září, Zdenka slavila svátek toho dne podle Ludmily Kollárové-Schellenbergové.

749. 20. října 1890, 1 dvojl., 8°, m, VM.

750. 21. října 1890, 1 dvojl., 8°, m, VM.

J. V. Frič – zemřel 14. října 1890.

751. V době Nerudovy nemoci, v prosinci 1890, 1 dvojl., 8°, m, VM.

Seligmann Heller (1831–1890) – spisovatel, Nerudův spolužák z malostranského gymnasia. Neruda naň vzpomněl ve studii *Pro strach židovský*, viz *Studie, krátké a kratší*, II. díl.

752. 24. prosince 1890, 1 dvojl., 8°, m, VM.

753. 24. prosince 1890, 1 dvojl., 8°, m, VM.

Sv. Mikuláš – žertovný lístek od Zd. Šemberové.

754. 19. března 1891, 1 dvojl., 8°, m, VM.

výročí – úmrtí A. V. Šembery.

755. 19. března 1891, 1 dvojl., 8°, m, VM.

tyhle dny – výročí narození a úmrtí A. V. Šembery; *matka* – 22 let, zemřela r. 1869; *otec 35 let* – zemřel r. 1857; *vzpomínky živější* – změna vztahu Nerudova k otci, viz *Knihy veršů*, cyklus *Otci*; *situace* – rozpory mezi mladočechy a staročechy v otázce rovnoprávnosti Čechů s Němci vyvrcholily. Mladočeši trvají důrazně na požadavcích státoprávních; *sobota* – den, kdy psal feuilletony; tentokrát útočí na knížete Schwarzenberga pro jeho známý výrok o husitech jako bandě lupičů a žhářů; tím vyjádřil důrazně své stanovisko k politice šlechty i staročeské strany, která se šlechtou paktovala; *cizí časopisy* – četl *Berliner Tagblatt*, *NW Tagblatt* atd.; *petice polských dam* – Neruda zmiňuje se o ní ve feuilletonu ze 26. dubna 1891, jde o březnový článek v *Berliner Tagblattu* od Annie Beckové, Amazonky. Neruda věnoval otázce žertovný feuilleton; *svátky* – velikonoce od 22. do 28. března 1891.

756. 26. března 1891, navštívenka, VM, podpis vytištěn.

praevenire (lat.) – předejít; zde předstížení v pozornostech; *vajíčka* – dárek k velikonočním 28. března 1891.

757. Po 16. květnu 1891 podle svátku Nerudova, navštívenka, VM, podpis vytištěn.

výstava r. 1891 – jubilejní. Neruda o své návštěvě výstavy píše až ve feuilletonu 7. června 1891, praví: Ne, my nepostavili zde žádnou výstavu světovou. My postavili výstavu „jenom“ českou. A přece má význam světový! – Uznáváme sice společný, kulturní všeho lidstva cíl, ale chcem na pouti k němu zachovat si i svoji individualitu; *Vy byste nemohla na výstavu* – Zd. Šemberová nepřijela, poslala Márinku, viz č. 761, 762.

758. 22. května 1891, 1 dvojl., 8°, m, VM.

výstava – viz č. 757; *J. M. Hovorka* (1848–1914) – spisovatel a redaktor; *oddíl „literatury“* – Neruda nebyl spokojen s umístěním literatury na výstavě, píše o tom ve feuilletonu 7. června 1891: O rozvoji nové české literatury, tak významném, dějinně tak důležitém, výstava dnes na př. ještě nevypravuje praničeho.

759. 29. května 1891, 1 dvojl., 8°, m, VM.

budovy – Neruda přemýšlel o výstavních budovách v témž feuilletonu (7. 6. 1891): Škoda, že terén nebyl alespoň trochu, trošičku příznivější! Hledíme-li od hlavního vchodu – a odtud se musí počítat na první rozhodující dojem –, níží se před námi terén a hlavní budova, palác průmyslový, jaksi zapadá; *Antonín Barvitijs* (1823–1901) – akademický malíř; *contra* (lat.) – proti; *Si licet componere* (lat.) – Si licet parva componere magnis: Je-li dovoleno srovnávat malé s velkými; *Vojtěch Hynais* (1854–1925) – malíř z generace Národního divadla; *Petőfi Sándor* (1823–1849) – maďarský básník, vřele oceňovaný Nerudou.

760. 5. července 1891, 1 dvojl., 8°, m, VM.

cesta do Prahy – se neuskutečnila; *tříhodinná cesta* – z Vys. Mýta přes Choceň do Prahy (drahou od r. 1882).

761. 16. srpna 1891, 1 dvojl., 8°, m, VM.

762. 17. srpna 1891, 1 dvojl., 8°, m, VM.

763. V letech šedesátých, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Vávra – Emanuel Vávra (1839–1891), dopisovatel Národních listů, nebo Antonín Vávra (*1847), operní pěvec; *patnáct tisíc* – nelze bezpečně určit, o kterou subvenci to jde; *turecký zlaták* – mince sbíral Neruda po celý život. Podle papíru dopis z počátku písemného styku.

764. V letech šedesátých, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Bo,,cž“ek – jméno psané nezřetelně, asi vídeňský žurnalista, viz příl. č. 3. Je-li to táž osoba, patří tento dopis do let sedmdesátých.

765. V letech sedmdesátých, 1 dvojl., 8°, b, VM.

listy – téměř každodenně dopisovali si Neruda a Šembera v době aféry Montagsrevue; *feuilleton* – v tu dobu také posílal Šembera náměty pro Nerudův feuilleton.

766. Po roce 1871, po odstěhování dr. Viléma Lausera do Vídně, 1 list, 8°, b, VM.

Dr. Emanuel Tonner (1829–1900) – pedagog a politik; *Dr. Vilém Lauser* (*1836) – vídeňský žurnalista, později u Neues Wiener Tagblatt, získal si zásluhy o propagaci české literatury ve Vídni.

767. Asi 1872 podle častých polemik Šemberových, 1 dvojl., 140 × 145 mm, b, NM.

768. V letech 1872–1879 podle politické činnosti dr. Julia Grégra, 1 list, 8°, b, NM.

769. Po 8. říjnu 1875 podle zřízení cimentního (cechovního) úřadu v Kolíně, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Chleby – v r. 1875 zúčastnil se Neruda svatby svého přítele Josefa Severy v Chlebech u Nymburka spolu s Josefem Lvem. Záznam o tom je v knize oddavek ref. církve v Chlebích (viz Topičův sborník IV, 1916–1917, str. 42, Z drobných dokumentů, F. J. Čč.).

770. Po roce 1875, po zahájení advokátní praxe dr. Ant. Tauschem, 1 list, 8°, b, VM.

vrtám teď Dattla – peníze na cestu. Vzhledem k svému zdraví Neruda mohl pomýšlet na delší cesty jen do r. 1880. Nejpozději mohl se ucházet o peníze u Dattla do r. 1882, kdy Dattel zemřel.

771. Po roce 1875 jako dopis č. 770, dvoulistová navštívenka, VM.

772. Asi počátkem ledna 1877 podle švédského koncertu, 1 list, 8°, b, tužkou, NM.

Štolba – viz č. 327; *švédské zpěváky* – ev. pěvkyně, doporučuje Neruda po jejich koncertu 16. 1. 1877.

773. Asi počátkem ledna 1877 podle předcházejícího dopisu, 1 list, 8°, b, NM.

774. Asi počátkem ledna 1877 podle předcházejícího dopisu, 1 list, 8°, b, NM.

775. Asi 1877, po návratu z oslav sedmdesátých narozenin A. V. Šembery, 1 list, 8°, b, VM. Jde snad o průvodní dopis k dopisu adresovanému Zdeňce Šemberové ze dne 12. 4. 1877. Možno umístit i jinde.

776. Po roce 1879 za jednoho z častých zájezdů Bozděchových do Vídně, 1 list, 8°, b, NM.

Adolf Wilbrandt (1837–1911) – něm. dramatik; E. Bozděch psal o vývoji mnichovského a vídeňského divadla do Prager Tagblattu, využívaje svých zkušeností z častých zájezdů.

777. V letech osmdesátých podle nálad opuštěného a nemocného Nerudy, 1 dvojl., 8°, b, VM.

alinea – odstavec.

778. Asi v dubnu 1883, 1 list, 8°, b, VM.

časopisecké oznámení – pravděpodobně k výročí dvacetileté umělecké činnosti Otilie Sklenářové-Malé; *teta* – Ot. Sklenářová-Malá.

779. 1 list, 8°, b, NM.

Poly Henrion (1834–1875) – Leonhard Kohl von Kohlenegg, pův. důstojník, později herec, působil i v Praze; psal konverzační hry, mezi nimi i *Il Barbieri di Seviglia*.

780. 1 dvojl., 8°, b, NM.

und er schlug . . . – vrhl sebou stranou do houští; *D – d* – Damoklův meč.

781. 1 list, 8°, b.

Lerchenfeld – předměstí u Vídně.

782. 782. 1 list, 8°, b, NM.

783. 783. 1 dvojl., 8°, b, NM.

784. 784. 1 dvojl., 8°, b, NM.

785. 785. 1 dvojl., 8°, b, NM.

786. 786. 1 dvojl., 8°, b, tužkou.

787. 787. 1 lístek, 50 × 75 mm, NM.

788. 788. 1 list, 8°, b, NM.

789. 789. 1 navštívenka, VM.

790. 790. 1 navštívenka, VM.

791. 791. 1 navštívenka, VM.

DOPISY V. K. ŠEMBERY

1. 30. listopadu 1869, 1 dvojl., 8°, b, NM.

sakramentský opis – opis ze závěti Jana Vlacha, Nerudou požadovaný; *doklad velkodušnosti* – výpis ze závěti Jana Vlacha: Armenfonds. Der kürzlich verstorbene Hauseigentümer Joh. Wlach hat dem Armenfonde der Stadt Wien eine Summe von 200 fl und dem Bürgerversorgungshaus in der Währingasse eine Summe von 300 fl testiert. (Chudinské fondy.

Nedávno zemřelý majitel domu Jan Vlach odkázal chudinskému fondu města Vídně částku 200 fl. a útulku pro měšťany ve Währingově ulici částku 300 fl.) Psáno tužkou na lístku z hedvábného papíru cizí rukou; *Ferdinand Dattel* (1842–1882) – měl s dr. Edv. Grégrem (1827–1907), bratrem Julia Grégra, knihkupectví a nakladatelství od 29. října 1869. S V. K. Šemberou žil v přátelských vztazích a v žurnalistických intrikách byl s ním velmi důvěrný. Neruda podle jeho vlastního svědectví vykořisťoval (viz č. 137); *Karel Sladkovský* (1823–1880) – radikálně demokratický politik, příslušník strany mladočeské, representant redakce Národních listů. Neruda počítal Sladkovského spolu s V. K. Šemberou a barytonistou Josefem Lvem (1832–1898) do kruhu svých nejdůvěrnějších přátel; *Karel Tůma* (1843–1917) – novinář a politik, od r. 1862 člen redakce Národních listů. Jako redaktor měl mnoho tiskových procesů. V době, kdy Šembera píše Nerudovi, byl Tůma v žaláři. Byl vězněn nejprve na Novoměstské radnici, pak ve věznici u Sv. Václava v sousedství Emaus. Pobyl tam od 27. září 1868 do dubna 1870; *Josef Barák* (1833–1883) – politik, účastník revoluce r. 1848, pracoval pro dělnické hnutí v intencích tehdejšího pokrokového měšťanstva. Byl současně s Tůmou vězněn ve Svatováclavské věznici od července 1868 a vyšel na svobodu r. 1870; *Začínám se pomalu zotavovat* – V. K. Šembera byl vězněn po dva měsíce pro články V době persekuce a Boj národa, které uveřejnil ve svém časopise Zvon. Z vězení se vrátil asi 3. listopadu 1869 podle listu A. V. Šembery dceři Zdeňce z 30. října 1869 (mus. Vys. Mýto). Proces byl zahájen 22. dubna 1869 před trestním soudem ve Vídni a potvrzen soudním dvorem 30. července 1869. O procesu referovaly Naše listy (Národní listy) r. 1869 v č. 113–117, 24.–27. dubna; *Výprava Sladkovského* – návštěva Sladkovského ve Vídni; *jungczeský* – mladočeský, podle něm. pravopisu jungczechisch jako něm. jungdeutsch, mladoněmecký. Vztah V. K. Šembery k českým věcem a jeho povahu z této doby pokusil se vylíčit A. V. Šembera v konceptu dopisu Juliu Grégrovi z 21. srpna 1871, hájil ho jako otec, ale shoduje se v mínění o něm i s Janem Nerudou (viz zde č. 34). A. V. Šembera píše: „Co povahy Vr. Š. se týče, jest mladík naskrz poctivý, srdečný, upřímný, přítel osvěty, a tudíž nepřítel všelikého licoměrnickví politického i náboženského a všeliké temnoty . . . Jeho vědění národní i právní osvědčuje se v článku Boj národa, za kterýž se mu dostalo připomenuté pokuty.“ (Pozn.: Vr. Š. – Vratislav K. Šembera.)

2. 1. prosince [1869] – datováno na r. 1869 podle Nerudova feuilletonu, 1 dvojl., 8°, b, NM.

kodicil – dodatek, dovětek k závěti; *Jakobsgasse* – Jakubská ulice ve Vídni; *finance cislajtánské* – Rakousko-Uhersko se dělilo podle říčky Litavy na Předlitavsko–Cislajtánii (Rakousko) a Zalitavsko–Translajtánii (Uhersko); *fiskus* – státní pokladna; *feuilleton* – Nerudův feuilleton z 1. prosince 1869; *Láska ve vídeňských insertech* (viz Žerty, hravé i dravé); *Gib acht . . .* – dej pozor, abys při příštím obcování s Emilem tak neonemocněla jako já; *panenská literatura* – V. K. Šembera naráží na Nerudův polemický šleh

v Hřbitovním kvítí č. XLIV: Bravo, páni literáti, dejte pozor na ženské, byť i písemnictví pošlo, jen když bude panenské! a na polemiku s Jakubem Malým o rázu české literatury v Obrazech života 1859; *trypristr-syfiliatrín* – lékaři pohl. chorob kapavky a syfilidy; *naturarzt* – bylinkář; *Oh, Ideal . . .* – Oh, ideále, jaký to přebytečný nábytek seděl po Tvém boku; *před měsícem vyšel jsem z kriminálu* – byl odsouzen na dva měsíce, a tedy vězněn v září a říjnu 1869; *trpět za národ* – Šembera se ještě neodrodil, ač od té doby stává se německým žurnalistou.

3. 18. října 1873, 1 dvojl., 8°, b, NM.

Karel Tůma (viz příl. č. 1); *Bohuslav Schnirch* – viz dopis č. 84; *lukesinky* – snad žáci pěvce Jana Ludvíka Lukese (1824–1906); *Wanzengruber* – posměšný název pro L. Anzengruber (1839–1889), vídeňského dramatika (Wanze = štěnice); *Strampfer* – viz dopis č. 67.

4. V roce 1874 podle Nerudova pobytu ve Vídni, 1 dvojl., 8°, b, NM.

promesa – viz *promesovský vtíp* v dopise č. 99; *těint* – plet; *Lähmung* – ochrnutí; *po druhé jel do Vídně* – r. 1873 byl Neruda ve Vídni na výstavě, o choleře psal ve feuilletonu 11. května 1873. Dopis tedy padá do r. 1874. Boček viz č. 764; *Je to am.* – konec; *Strampfer* – viz č. 67; *Starke* – hudební pedagog vídeňský; *Lori Stubel* – vídeňská herečka.

5. 5. srpna 1875, 2 dvojl., 8°, b, NM.

pražská hlava – Fr. Palacký; *kvač* (z něm.) – klep; *narážky à la cement* – J. S. Skrejšovský pronesl veřejné obvinění, že cement, jehož se používalo při stavbě Národního divadla, byl nepoctivě získán v Bohosudově. J. Neruda dvakrát v NL 12. a 13. prosince 1875 obviňuje veřejným dopisem J. S. Skrejšovského ze lži; *via Montagsrevue* – prostřednictvím Montagsrevue. Šembera dále poslal Nerudovi telegram na rozloučenou:

Telegram 6/8 1875 Neruda Prag Konviktgasse 28.

Brief erhalten Entschluss sehr erfreut Glückliche Reise Von dem blazeivy selbstverständlich keine Anfrage Schade Farwell Wergfin.

Překlad telegramu: Dopis dostal. Rozhodnutí mne velmi potěšilo. Šťastnou cestu. Po blazeivy ovšem žádný dotaz. Škoda. Šťastnou cestu. Farwell.*

6. Po Nerudově žádosti o informace o dívčích útulcích ze dne 22. prosince 1886, 1 dvojl., 102 × 170 mm, UB.

Vereinsbureau – referát pro spolky; *Wiener Frauenheim* – Vídeňský ženský domov, kancelář, IX, Höferova ulice 1; *Frauenerwerbeverein* – Ženský výrobní spolek, Rohlgasse je v I. okresu Vídne.

* Poznámky k telegramu: *rozhodnutí* – že Neruda pojede; *blazeivy* – zkomolenina slova Šemberou nečitelně napsaného, bláznivý, týká se Palackého; *farwell* – angl. správně fare well, šťastnou cestu; *Wergfin* – Šemberova podpisová šifra; *Werg* – koudel; *fin* (franc.) – jemný, Šembera měl, jak patrně z fotografií, mohutné jemné vousy.

1. 7. března 1885, 1 dvojl., 8°, b, UB.
na koho se maminka velice těšila – na návštěvu V. K. Šembery, viz Nerudův dopis č. 594 z 5. března 1885.

2. 8. března 1885, v 10 h. ráno, 1 dvojl., 118 × 175 mm, UB.
Dnes Vás psaní mé ještě nepotěší – potěšilo přec, viz Nerudův dopis z 13. března 1885, č. 595; vztahuje se ke slovům *bohudíky, že marnou*.

3. 10. března 1885, 1 dvojl., 40 × 175 mm, UB.

4. 21. března 1885, 1 dvojl., 110 × 175 mm, b, UB. Slovo „obětí“ na 16. řádce dopisu doplněno.
 Viz dopis Jana Nerudy Zdeňce z 21. března 1885, č. 596.

5. 19. května 1885, 1 dvojl., 110 × 175 mm, UB.
 Viz dopis Jana Nerudy z 17. května 1885, slova maličkost pro Váš – psací stolek.

6. 31. května 1885, 1 dvojl., 110 × 175 mm, UB.
 Vztahuje se k dopisu z 31. května 1885, č. 606.

7. 8. července 1885, 1 dvojl., 110 × 175 mm, b, UB.
 Viz dopis Jana Nerudy z 13. července 1885, č. 608, slova: *Za Vaši milou vzpomínku . . .*

8. 17. srpna 1885, 1 dvojl., 8°, b, UB.
 Viz Nerudův dopis ze dne 16. 8. 1885, č. 613., o návštěvě V. K. Šembery v Praze a ve Vys. Mýtě.

9. 9. července 1885, 110 × 175 mm, UB.
 Vztahuje se k Nerudovu dopisu ze dne 21. července 1886, č. 634.
František Ondříček (1857–1922) – vynikající český houslista; *Sál* – patrně hostinec U lry, v blízkosti starého vysokomýtského hřbitova.

10. 5. března 1888, v 1/2 5, 110 × 175 mm, šedý, UB. Slovo „nádraží“ na 8. řádce doplněno.
z lůžka bolesti – o úraze Zd. Šemberové, viz Nerudovy dopisy ze dne 4. 3. 1888, č. 675 a z 6. 3. 1888, č. 677.

11. 7. března 1888 ve 4 hodiny, 2 dvojl., 8°, b, UB. Slova „snídaní“, „vypakovala“ na poslední řádce na str. 512 čteme dohadem.
 Vztahuje se k dopisu Nerudovu ze 6. března 1888.
Albert – viz č. 33; *dr. Václav Tobek* – tehdy okresní lékař ve Vys. Mýtě.

12. 2. prosince 1889, 1 dvojl., 110×175 mm, UB; k tomu 1. douška, 110×125, 2. douška 110×175 (Sub rosa).

Neruda uvědomil Jul. Grégra o žádosti Zd. Šemberové dopisem z 3. prosince 1889.

13. 14. srpna 1891 v 8 h. ráno, kartonový lístek 95×120 mm.

Souvisí s dopisem Nerudovým ze 16. srpna 1891, č. 761.

Opravy.

Vysvětlivky k heslu *Štolba* v poznámkách k dopisům číslo 227, 327 nutno opravit podle poznámky k číslu 369; všude jde o Antonína Štolbu.

V poznámce k dopisu Zdeňky Šemberové číslo 9 má znít vysvětlivka k heslu *sál* – „v hostinci U koruny“.

V poznámce k dopisu Jana Nerudy číslo 74 má být správně: Kolem 28. září 1873.